

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Oleg Panenko

KURITEO ALAEALISENA TOIME PANNUD SÜÜDLASE VANGISTUSEST TINGIMISI
ENNETÄHTAEGNE VABASTAMINE EESTIS: ÕIGUSLIKUD ALUSED JA
KOHTUPRAKTIKA

Magistritöö

Juhendaja
Dr iur Silvia Kaugia

Tallinn

2025

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. VANGISTUSEST TINGIMISI ENNETÄHTAEGSE VABASTAMISE KUJUNEMISLUGU JA TINGIMISI VABASTAMISE SÜSTEEMID EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDES	8
1.1. Vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise kujunemislugu.....	8
1.2. Vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise süsteemi kujunemine Eestis	11
1.3. Tingimisi vabastamise süsteemid Euroopa Liidu liikmesriikides	14
1.3.1. Diskretsioonil põhinev vabastamissüsteem	15
1.3.2. Kohustuslik vabastamissüsteem	17
1.3.3. Segavabastamissüsteem.....	17
2. KURITEO ALAEALISENA TOIME PANNUD SÜÜDLASE TINGIMISI ENNETÄHTAEGSE VABASTAMISE JA SELLE MENETLEMISE ÕIGUSLIKUD ALUSED EESTIS	20
2.1. Tingimisi ennetähtaegse vabastamise õiguslikust olemusest	20
2.2. Riigikohtu seisukohad vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise eelduste kohta 21	
2.3. Tingimisi ennetähtaegse vabastamise menetlemise kehtiv regulatsioon.....	24
2.4. Alaealisena kuriteo toime pannud süüdlase ennetähtaegse vabastamise erisused ...	30
2.5. Alaealisena kuriteo toimepannud isikute tingimisi ennetähtaegse vabastamine Euroopas	34
2.6. Kriminaalhooldus süüdimõistetu ennetähtaegsel vabastamisel.....	36
3. EESTI KOHTUPRAKTIKA ANALÜÜS.....	42
3.1. Maakohtute lahendid	42
3.1.1. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist KarS § 76 ¹ lg 1 p 1 alusel.....	42
3.1.2. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist KarS § 76 ¹ lg 1 p 2 alusel.....	46
3.1.3. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist KarS § 76 ¹ lg 2 alusel.....	51
3.2. Ringkonnakohtu lahendid.....	53
3.3. Üldine kohtulahendite analüüs	56
KOKKUVÕTE	62
CONDITIONAL EARLY RELEASE FROM IMPRISONMENT OF A PERSON WHO COMMITTED A CRIME AS A JUVENILE IN ESTONIA: LEGAL BASES AND JUDICIAL PRACTICE.....	68

KASUTATUD KIRJANDUS	75
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	77
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA.....	78
LISAD	82
Lisa 1. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist KarS § 76 ¹ lg 1 p 1 alusel.....	82
Lisa 2. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist KarS § 76 ¹ lg 1 p 2 alusel.....	94
Lisa 3. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist KarS § 76 ¹ lg 2 alusel.....	118

SISSEJUHATUS

Täieliku õigusliku vastutuse oma tegude eest saavad inimesed täisealiseks saades. Paraku võivad noored sattuda õigusvastasele teele enne täisealiseks saamist, millega seoses tekib küsimus nende tegudele õigusliku reageerimise õiglaste meetmete kohta. See küsimus on sisuliselt selles, et kuivõrd sotsiaalselt küpsed ja psühholoogiliselt arenenud noored inimesed on. On tõsiasi, et alaealised ei ole veel täielikult küpsed ega psühholoogiliselt arenenud, mis muudab neid impulsiivsemaks ja riskialtimaks, soodustades nende potentsiaalselt ühiskonnaohtlikku käitumist. Sellest tulenevalt tuleks alaealisi kurjategijaid käsitleda erinevalt täiskasvanutest, pakkudes neile võimalust paranduseks ja kohaldades leebemaid karistusi.

Kriminaalpoliitika valdkonnas on toimunud olulisi muudatusi, mis peegeldavad ühiskonna muutuvaid arvamusi ja arusaamu õiglusest, rehabilitatsioonist ja inimõigustest. Üks märkimisväärne areng on olnud tingimisi ennetähtaegse vabastamise süsteemi kohaldamine ja selle areng erinevates õigussüsteemides, eriti alaealisena kuriteo toime pannud isikute puhul. Alates 1. jaanuarist 2015 sisaldab Eesti karistusseadustik spetsiifilist sätet (§ 76¹), mis täpsustab kriteeriume, mille põhjal on võimalik tingimisi ennetähtaegselt vabastada isik, kes on kuriteo toime pannud alaealisena.¹

Tingimisi ennetähtaegne vabastamine pakub isikutele, kes panid kuriteo toime alaealisena, võimalust karistuse kandmise lõpetamiseks enne tähtaega teatud tingimustel, mis sageli keskenduvad rehabilitatsioonile ja ühiskonda taasintegreerumisele. Tingimisi ennetähtaegse vabastamise küsimuse lahendab kohus.

Euroopa Liidus on kolm tingimisi vabastamise põhimudelit: 1) diskretsioonil põhinev süsteem, mis domineerib Mandri-Euroopas; 2) kohustuslik süsteem ja 3) segavabastamissüsteem, mis rakendab praktilist lähenemist, ühendades automaatse vabastamise meetmed lühema karistusaja saanutele ja pakub personaalseid vabastamiskavasid pikema karistusperioodiga isikutele.²

Rahvusvahelises praktikas on levinud, et alaealisena kuriteo toime pannud isikute puhul rakendatakse tingimisi ennetähtaegse vabastamise erandeid, mis peegeldavad põhimõtteid

---

¹ Sootak, J., Pikamäe, P. Kriminaaltäitevõigus. Tallinn: AS Kirjastus Ilo, 2001, lk 134.

² Tournier, P.V. System of Conditional Release (Parole) in the Member States of the Council of Europe. – Varia. Vol. I, 2004, p 13.

alaealiste eriliseks kohtlemiseks ja on suunatud vangistuse võimalike kahjulike mõjude vähendamisele just noorte õigusrikkujate seas.³

Eestis toimib tingimisi ennetähtaegse vabastamise süsteem efektiivselt. Lisaks on üheks olulisemaks alaealiste ja noorte kinnipeetavate arvu vähenemise põhjuseks see, et neile kohaldatakse karistusena reeglina vangistuse alternatiive.⁴ 05.03.2025. aasta seisuga viibis Eesti vanglates kokku 1618 kinnipeetavat, kellest alaealisi oli vaid kolm.⁵ Alaealiste toime pandud süütegude arv langes 2023. aastal alla 4000 piiri. Võrreldes 2022. aastaga kasvas alaealiste poolt toimepandud kuritegude hulk 4%, jäädes alla 1000 kuriteo piiri neljandat aastat järjest. Maakondade võrdluses vähenes alaealiste poolt toime pandud kuritegude arv kõige enam Raplamaal (76%), samuti Pärnumaal (38%) ja Ida-Virumaal (25%). Enamiku alaealiste poolt toimepandud kuritegudest moodustasid vägivallakuriteod (44%) ja asja ebaseaduslik omastamine (26%). Kõige levinumaks vägivallakuriteoks oli nii poiste kui ka tüdrukute seas kehaline väärkohtlemine, moodustades 30% vastavatest kuritegudest. Asja ebaseadusliku omastamise juhtumitest esines enim vargusi – poiste puhul 27% ja tüdrukute puhul 30%. Narkokuritegude osas oli märgatav erinevus sugude vahel: ühe aasta jooksul registreeriti tüdrukute seas 4, kuid poiste seas koguni 43 narkokuritegu.⁶

Käesoleva magistr töö teema valiku tingis selle aktuaalsus ja uudsus: autorile teadaolevalt ei ole kuriteo alaealisena toime pannud süüdlase vangistusest tingimisi ennetähtaegsest vabastamisest Eestis kirjutatud ühtegi teadusartiklit, samuti ei ole sellel teemal kirjutatud magistr tööid. Ennetähtaegse vabastamise kohta tahab autor ära märkida Jaan Sootaki ja Priit Pikamäe raamatu “Kriminaaltäitevõigus” ning Kätlin-Chris Kruusmaa ja Jakko Salla “Ennetähtaegse vabastamise regulatsiooni ja praktika analüüsi“. Seni kirjutatud tööd ei anna aga ülevaadet kuriteo alaealisena toime pannud süüdlase vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise kohta Eesti kohtupraktikas.

Eeltoodust tulenevalt on käesoleva magistr töö eesmärgiks välja selgitada, mida Eesti kohtud võtavad arvesse alaealisena kuriteo toimepandud isikute tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsuste tegemisel.

Magistr töö eesmärgi saavutamiseks püstitab autor järgmised uurimisküsimused:

---

³ Kruusmaa, K.-C., Salla, J. Ennetähtaegse vabastamise regulatsiooni ja praktika analüüs. Kriminaalpoliitika analüüs Nr1/2013, lk 4.

⁴ Kuritegevus Eestis 2023. Vangistus. Justiitsministeerium. – <https://www.justdigi.ee/kuritegevus2023/vangistus/> (22.04.2025).

⁵ Vanglateenistuse koduleht. Kinnipeetavate ülevaade. – <https://vanglateenistus.ee/meist/uudised-ja-arvud/kinnipeetavate-ulevaade> (26.03.2025).

⁶ Kuritegevus Eestis 2023. Alaealiste õigusrikkumised. Justiitsministeerium. – <https://www.justdigi.ee/kuritegevus2023/alaealiste-oigusrikkumised/> (31.03.2025).

- 1) Millised on peamised tegurid, mida Eesti kohtud arvestavad alaealisena kuriteo toime pannud isikute tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsuste tegemisel ning kuidas need tegurid mõjutavad lõplikku otsust?
- 2) Kuidas erinevad kohtute otsustamiskriteeriumid sõltuvalt alaealisena toime pandud süütegude raskusastmest ja olemusest?

Uurimisküsimustele vastamiseks ja töö eesmärgi saavutamiseks analüüsis autor Eesti kohtute 2015–2024.aasta praktikat. See ajavahemik on valitud seetõttu, et see periood tagab ühelt poolt kohtupraktika aktuaalsuse, teiselt poolt aga võimaldab hinnata, kuidas kohtud on kohanenud uute väljakutsete ja muutustega, mis said alguse 2015. aastal, mil karistusseadustikku lisati säte reguleerimaks alaealisena kuriteo toimepannud isiku tingimisi ennetähtaegset vabastamist. Aastat 2025 ei ole analüüsi kaasatud, kuna sellel aastal ei olnud antud magistritöö uurimisobjektile vastavaid maa- ega ringkonnakohtu lahendeid. Samuti ei ole kaasatud 2024. aasta maakohtu lahendeid, kuid sellest aastast on olemas üks ringkonnakohtu lahend. Kohtulahendid saadi veebilehelt riigiteataja.ee. Vajalike kohtulahendite leidmiseks valiti jaotis „kriminaalkohtumenetlus“ ning kasutati otsingus järgmisi otsingusõnu: 76¹ lg 1 p 1, 76¹ lg 1 p 2, 76¹ lg 2. Kokku analüüsi 100 kohtulahendit, millest 93 on maakohtu ja 7 ringkonnakohtu lahendit, kuna ainult need lahendid kajastasid kuriteo alaealisena toime pannud süüdlase vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise küsimust. Äramärkimist vajab ka asjaolu, et 88 maakohtu lahendit 93-st on tehtud Viru Maakohtu poolt, mis on tingitud sellest, et alaealised, kes on mõistetud süüdi, viibivad karistuse ajal Viru Vanglas. Justiitsministri määruse „Maa- ja halduskohtute tööpiirkonnad“⁷ alusel on Viru Maakohtu tööpiirkond Ida-Viru maakond ja Lääne-Viru maakond. 5 maakohtu lahendit oli tehtud Tartu ja Harju maakohtu poolt, 7 Ringkonnakohtu otsust oli tehtud Tartu Ringkonnakohtu poolt.

Magistritöö on jagatud kolmeks suuremaks peatükiks, mis omakorda jagunevad alapeatükkideks. Esimeses peatükis kirjutatakse lahti tingimisi ennetähtaegse vabastamise kujunemislugu ning tuuakse välja tingimisi vabastamise süsteemid Euroopa Liidu liikmeriikides. Töö teises peatükis käsitletakse tingimisi ennetähtaegse vabastamise õiguslikku olemust ning kehtivat regulatsiooni Eestis, samuti kuriteo alaealisena toime pannud süüdlase ennetähtaegse vabastamise erisusi. Tähelepanu pööratakse ka alaealisena kuriteo toime pannud isikute tingimisi ennetähtaegsele vabastamisele Euroopas. Eraldi

---

⁷ Justiitsministri 01.01.2006 a. nr 45 määrus „Maa- ja halduskohtute tööpiirkonnad“. – RTL 2005, 110, 1696.

käsitletakse Riigikohtu seisukohti vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise eelduste kohta. Kolmandas peatükis analüüsitakse kohtute lahendeid ning tuuakse välja peamised asjaolud, mida kohtud on arvestanud langetamaks otsust isikute, kes kuriteo toimepanemise ajal olid alaealised, tingimisi ennetähtaegseks vabastamiseks.

Töö koostamisel on kasutatud andmekogumismeetodit, mis seisnes kohtulahendite selekteerimises ja töö uurimisobjekti mõttes sobilike lahendite väljavalimises. Seejärel analüüsiti uurimuse käigus kogutud andmeid kvalitatiivse sisuanalüüsina. Uuringu tulemusteni jõuti peamiselt induktiivset analüüsi kasutades.

Magistritöö kirjutamisel kasutatakse teemakohast õiguskirjandust, teemakohased artikleid, õigusakte ja kohtulahendeid. Õiguskirjanduse autoriteks on nii Eesti kui ka välisriikide tunnustatud ja hinnatud õigusteadlased, näiteks J. Sootak, P. Pikamäe ja P.V. Tournier. Teemakohase kirjanduse ja kohtupraktika analüüsimise põhjal tehakse järeldused tingimisi ennetähtaegse vabastamise kohta Eesti kohtupraktikas.

Magistritööd iseloomustavad märksõnad: ennetähtaegne vabastamine, alaealised, tingimisi karistus, kohtulahendid.

1. VANGISTUSEST TINGIMISI ENNETÄHTAEGSE VABASTAMISE KUJUNEMISLUGU JA TINGIMISI VABASTAMISE SÜSTEEMID EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDES

1.1. Vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise kujunemislugu

Vanglakaristuse kriis 19. sajandi alguses näitas, et uusajal keskaegseid kehakaristusi edukalt asendanud vabadusekaotus ei kujunenud universaalseks peamiseks sanktsiooniks. Selgus, et vabadusekaotus, eriti lühiajaline, ei pruugi olla alati kõige sobivam karistusmeede, seda eelkõige eripreventiivse eesmärgi silmas pidades.⁸ Tingimisi ennetähtaegse vabastamise kujunemine on ajas liikunud kahe äärmuse vahel. Ühel perioodil pandi rõhku rangemale järelevalvele ja kontrollile, teistel perioodidel aga pigem individuaalsele toetamisele ja juhtumipõhise lähenemisele.⁹

Esialgselt klassikalises kriminaalõiguses ketserlikuks peetud süüdimõistetute vabastamise mõte mõni aeg enne vanglakaristuse lõppu võeti esmakordselt kasutusele Prantsusmaal 1885. aastal. See ootamatu suundumine pakkus teoreetiliselt võimaluse sotsioloogilise koolkonna ratsionalistlikule lähenemisele karistusele ja selle kandmisele ning praktilisest vaatepunktist vaadatuna aitas leevendada sageli äärmuslikku vanglate ülerahvastatust.¹⁰

Kiiresti mõisteti, et ennetähtaegse vabastamisega on tegemist võimsa karistuspoliitilise vahendiga, mis võimaldab riigil dünaamiliselt reguleerida kinnipeetavate arvu kinnipidamiskohtades ning motiveerib samal ajal kinnipeetavaid vanglas paremini käituma, mis omakorda kergendab vanglaametnike tööd. Ennetähtaegse vabastamise karistuspoliitika üheks ilmseks tulemuseks oli selle kiire levik peaaegu kõikidesse Euroopa riikidesse, kuna see osutus sanktsioonisüsteemi oluliseks osaks. Tegelikult on ennetähtaegne vabastamine üks väheseid sanktsioonisüsteemi komponente tänapäeval, mis on leidnud oma koha karistusseadustikus.¹¹

Tingimisi vabastamise süsteemi sotsiaalne tähtsus ulatub kaugemale vanglate ülerahvastatuse vähendamisest ja süüdimõistetute vangistamise kulude vähendamisest, mida rahastavad riigi seaduskuulekad maksumaksjad. See süsteem mängib olulist rolli ka korduvkuritegevuse vähendamisel ja vangide rehabiliteerimisel. Tingimisi vabastamise institutsioon lähtub

⁸ Kiris, R., Pikamäe, P., Sootak, J. Sanktsiooniõigus. Karistusõiguslikud sanktsioonid ja nende kohaldamine. 2., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn. Kirjastus: Juura 2017, lk 195.

⁹ Schaefer, L., Brewer, S. Probation and parole: From control to case management. Handbook of Issues in Criminal Justice Reform in the United States. Griffith University, 2021, lk 1.

¹⁰ Sootak, J., Pikamäe, P. Kriminaaltäitevõigus, lk 155.

¹¹ *Ibidem*.

humanismi põhimõttest, mis rõhutab, et karistuse täitmine ei pea jätkuma seni, kuni selle eesmärgid on saavutatud ja võib lõppeda ennetähtaegselt.¹² Lisaks sellele on tingimisi ennetähtaegse vabastamine süsteemi rakendamine tihedalt seotud positivistlike ideede kasutamisega kriminaalõiguse valdkonnas.¹³

Tingimisi vabastamise süsteemi kujundamisel tuli arvestada erinevate seisukohtadega kuritegude toimepanemisest hoidumise põhjuste osas ning püüda leida tasakaal rehabiliteerivate ja kontrollimeetmete vahel.¹⁴ Tingimisi vabastamisel on oluline roll süüdimõistetute korrigeerimisel ja ümberkasvatamisel, aidates neil uuesti ühiskonda integreeruda. Selle meetodi eesmärk ei ole mitte ainult kurjategija karistamine, vaid ka aidata tal mõista oma tegude tagajärgi, õppida uusi oskusi ja võimaldada tal edaspidi käituda seadusekuulekalt. Selline lähenemine aitab ellu viia õiglast karistust, mis ei piirdu ainult karistuse saamisega, vaid aitab ka süüdimõistetul ennast muuta ja parandada.¹⁵

Lisaks on tingimisi vabastamisel oluline roll korra tagamisel kinnipidamisasutustes. Kui vangid, kes on juba näidanud valmisolekut oma käitumist parandada, vabastatakse ennetähtaegselt, väheneb kinnipidamisasutuste ülerahvastatus ja konfliktide tase. See võimaldab ka ametivõimudel keskenduda nendele vangidele, kes vajavad kõige rohkem järelevalvet ja rehabilitatsiooni, suurendades seeläbi kogu süsteemi tõhusust.¹⁶

Karistusüsteemi ajaloost on teada praktika, kus vangide vabastamist enne nende karistuse täielikku ärakandmist on kasutatud mitmel erineval viisil ja eesmärgil. Vabastamine võis toimuda erinevate meetodite ja tingimuste alusel, mõnikord päevaste vabastuste vormis erinevatel eesmärkidel ja mõnikord ennetähtaegse vabastamisena. Vabanemise tingimused sõltusid sageli vangla administratsiooni otsustest ja seadusest tulenevatest nõuetest ning võisid olla seotud ka kinnipeetavate käitumisega nii vanglas kui ka kogukonnas. Selliseid skeeme kasutati tavaliselt vanglaüleva arvanägemisel ja nende eesmärgid võisid olla erinevad.¹⁷

Ennetähtaegse vabastamise süsteemi kujunemine sai alguse „mürgisüsteemidest” ja „vabaduspiletitest”, mida anti kuulekatele kinnipeetavatele. Alexander Maconochie`t peetakse sageli ennetähtaegse vabastamise süsteemi loojaks, kuna ta töötas välja mürgisüsteemi Austraalia karistuskolooniate jaoks. Selle süsteemi kohaselt said kinnipeetavad oma hea

---

¹²Сивова, А. Применение института условно-досрочного освобождения от отбывания наказания в зарубежных странах – Вестник уголовно-исполнительной системы № 7/2020, lk 57.

¹³ Sootak, J., Pikamäe, P. Kriminaalõiguse, lk 154.

¹⁴ Schaefer, L., Brewer, S., lk 7.

¹⁵ Сивова, А, lk 57.

¹⁶ *Ibidem.*

¹⁷ *Ibidem.*

käitumise ja töö eest märke, mida võisid hiljem „kasutada” oma vabaduse „väljaostmiseks”. Sarnaselt töötas Sir Walter Crofton välja Iirimaa „vabaduspiletite” süsteemi, mis võimaldas kinnipeetavaid ennetähtaegselt vabastada, kui nad nõustusid tingimuslike vabadustega.¹⁸

Ühendkuningriigis tõi „*Criminal Justice Act*“ 1967 kaasa olulisi muudatusi kinnipeetavate kohtlemises ja vanglate juhtimises. Parlamendi menetluse käigus lisati eelnõusse säte tingimisi vabastamise komisjoni loomiseks – väikese ekspertide rühma koosseisus: kohtunik, psühhiaater, kriminaalhooldustöötaja ja kriminoloog. Komisjoni ülesandeks oli valitsuse nõustamine kinnipeetavate vabastamise küsimustes, et pakkuda alternatiive ning teostada kontrolli Siseministeeriumi haldusalas oleva haldusliku vabastamise praktika üle. Parlamendi eesmärk oli nii vangide arvu vähendamine kui ka inimeste vabastamine nende rehabilitatsiooni edendamiseks kõige sobivamal ajal.¹⁹

Saksamaal rakendati tingimuslikku vangistust alaealistele 1923. aasta alaealiste noortekohtuseaduse alusel ja täiskasvanutele 1953. aasta karistusõigusreformiga, kuigi praktikas oli seda meetodit kasutatud juba varem. Üksikud liidumaad hakkasid sajandivahetusel, armuandmise kaudu, rakendama mõistetud vabadusekaotuse tingimisi mittekohaldamist. Alates 1902. aastast kehtestati üldine kord ja pärast Esimest maailmasõda läks enamikus liidumaades armuandmise õigus valitsuselt üle kohtutele, mis asusid tegutsema nii õigusemõistjana kui ka täidesaatva valitsusvõimuna, käsitledes armuandmist.²⁰

Rootsis eristus tingimisi karistuse süsteem oluliselt teistest. Seda süsteemi rakendati esmakordselt 1906. aastal. Rootsis eristus tingimisi karistuse süsteem oluliselt teistest. Seda süsteemi rakendati esmakordselt 1906. aastal. 1962. aasta karistusõigusreform, tuntud kui Schlyteri ajastu reform, tõi süsteemi olulisi muudatusi. Tehti selget vahet tingimisi karistuse ja reaalse karistusühvare vahel, luues karistusvormi, mis sarnanes kohtualusele pigem hoiatamisega. Sellele lisandusid kohustused, nagu kuriteost tekkinud kahju hüvitamine ja korralik käitumine kahe aasta jooksul. Uue kuriteo toimepanemisel või kohustuste rikkumisel võis kohus määrata uue karistuse. Seda tüüpi sanktsiooni võib täpsemalt nimetada tinglikuks karistamiseks.²¹

Ennetähtaegse vangistusest vabastamise ja kriminaalhoolduse ajalooline areng näitab, kui raske on leida tasakaalu erinevate lähenemiste vahel, mis pakuvad ühiskonnas õigusrikkujate juhtimisel sageli vastanduvaid lahendusi. Kriminaalhoolduse ja ennetähtaegse vabastamise

---

¹⁸ Schaefer, L., Brewer, S., lk 6–7.

¹⁹ Padfield, N. Parole: Reflections and possibilities. Howard League for Penal Reform. University of Cambridge, 2018, lk 2.

²⁰ Kiris, R., Pikamäe, P., Sootak, J. Sanktsiooniõigus, lk 196.

²¹ *Ibidem*, lk 197.

varased mudelid rõhutasid järelevalvet ja kontrolli, mis põhinesid klassikalise kriminoloogia utilitaristlikel ideedel. Positivistliku kriminoloogiasuuna esilekerkimine tõi aga fookusesse arusaama, et kuritegevuse põhjused peituvad pigem indiviidi bioloogilistes, psühholoogilistes ja sotsiaalsetes tegurites kui teadlikus valikus. Selline lähenemine lõi uue suuna, kus kriminaalhoolduse ja ennetähtaegse vabastamise muutus rohkem ravile suunatud ja keskendus kuritegeliku käitumise algpõhjuste käsitlemisele.²²

Ka tänapäeval lähtub tingimisi vabastamine määramata karistuse põhimõttest: isik vabastatakse ennetähtaegselt karistusest tingimusel, et ta täidab talle pandud kohustused ja allub järelevalvet teostava ametniku juhistele. Nende nõuete rikkumise korral võib tal tekkida kohustus ülejäänud karistus vanglas ära kanda.²³

1.2. Vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise süsteemi kujunemine Eestis

Eestis ei ole kinnipeetavate ennetähtaegne vabanemine uus praktika. Seda võimalust rakendati juba esimese Eesti Vabariigi ajal. 1929. aasta kriminaalseadus andis vangla nõukogule õiguse arutada kinnipeetava ennetähtaegset vabastamist pärast poole määratud ajalise karistuse ära kandmist, määrates katseajaks ülejäänud karistusaja. Vabanemise eelduseks olid hea käitumine vanglas ja tõenäosus, et isik ei pane pärast vabanemist toime uusi kuritegusid.²⁴

Aastatel 1958-1961 toimus Nõukogude Liidus põhjalik karistusõiguse reform, mille käigus võeti vastu NSV Liidu ja liiduvabariikide kriminaalseadusandluse alused ning kõikide liiduvabariikide uued kriminaalkoodeksid. Sellesse aega langeb ka Eesti NSV kriminaalkoodeks.²⁵ Eesti NSV kriminaalkoodeks andis aluse vangistatud isiku ennetähtaegseks vabastamiseks või järelejäänud karistusaja muutmiseks leebemaks karistuseks. Vabastamise kaalumisel võeti arvesse mitmeid tegureid, sealhulgas isikuomadusi, kuriteo laadi, kuriteos osalemise määra, tervislikku seisundit, haridustaset ja töö iseloomu ning asjaolu, kas isik oli kahju hüvitanud. Kui süüdimõistetud oli sõltuvalt kuriteo raskusest ära kandnud vähemalt pool või kaks kolmandikku karistusest, võis kohus ta ennetähtaegselt vabastada, määrates katseajaks allesjäänud karistusaja.²⁶

Tingimisi enne tähtaega karistusest vabastamise korda reguleeris NSV KrK § 55. Kuriteo toimepanemise ajal nooremate kui 18-aastaste isikute tingimisi enne tähtaega karistusest vabastamist ja karistuse ärakandmata osa kergemaliigilise karistusega asendamist reguleeris

---

²² Schaefer, L., Brewer, S., lk 7–8.

²³ *Ibidem.*, lk 7.

²⁴ Kruusmaa, K.-C., Salla, J., lk 3.

²⁵ Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn. Kirjastus: Juura 2018, lk 72.

²⁶ Kruusmaa, K.-C., Salla, J., lk 3.

paragrahv 56. Vajadus reguleerida erisätetega, mis puudutab alla 18-aastaste poolt toime pandud kuritegude tingimuslikku ennetähtaegset vabastamist või nende karistuse asendamist leebema karistusega, tulenes alaealiste unikaalsest omadusest. See eripära võimaldab neil kergemini karistuse eesmärke saavutada, mistõttu ei rakendata alaealisena kuriteo toime pannud isikute puhul sätet, mis võimaldab tingimuslikku ennetähtaegset vabastamist või karistuse asendamist. Lisaks nõudis see sätte rakendamine, et alaealisena kuriteo toime pannud isik oleks näidanud paranemist, eeskujulikku käitumist, ausat suhtumist töösse ja õpingutesse, kuna õppimine oli oluline tingimus nende paranemiseks.²⁷

Alaealist kui karistamise objekti iseloomustab tema kergem parandatavus ja ümberkasvatatavus, mis on tingitud sellest, et alaealine on üldse hõlpsamini mõjustatav ning kuriteo toimepannud alaealise ühiskonnaohtlikkus ei ole tavaliselt sügavasti juurdunud.²⁸ Nõukogude liidus arvati, et noorte kasvatamist ei tohi kõrvale jääda ühiskondlikud organisatsioonid ja nõukogude organid. Kuritegude preventiivseteks meetmeteks olid alaealiste asjade komisjonid ning alaealiste ühiskondlikud kasvatajad.²⁹

Aastal 1992 kehtestatud kriminaalkoodeksi ennetähtaegse vabastamise tingimused sarnanesid suuresti Nõukogude Liidu ajal kehtinud tingimustega, kus peamine nõue vabastamiseks oli eeskujulik käitumine karistuse kandmise ajal. Samal ajal sisaldas kriminaalkoodeks erisätteid alaealisena kuriteo toime pannud isikute ennetähtaegse vabastamise tingimuste kohta. Vabastamisel võidi kinnipeetavale kehtestada ka teatud kohustused, näiteks perioodiline politseis registreerimine või alkoholismi ravi, mille rikkumisel võis kohus politsei taotlusel isiku tagasi vanglasse saata. Siiski jäi suur osa süüdimõistetutest katseajal kontrollita.³⁰

1998. ja 2002. aastal toimusid olulised muutused seoses ennetähtaegse vabastamise süsteemiga. Kõige märgilisem neist muudatustest oli seotud kriminaalhooldussüsteemi loomisega ning karistusseadustiku kehtestamisega 2002. aastal. Märkimisväärsemaks uuenduseks oli käitumiskontrolli rakendamine kõigile vabastatud isikutele varasema katseaja asemel. See tähendas, et ühelt poolt võimaldati vanglast vabanenutel paremini ühiskonda integreeruda läbi sotsiaaltöö, kuid samal ajal kehtestati ka erinevaid kontrollnõudeid kõikidele

---

²⁷ Rebane, I. Eesti NSV Kriminaalkoodeks. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn. Kirjastus "Eesti Raamat", 1980, lk 224–225.

²⁸ Rebane, I. Alaealise vabastamine kriminaalvastutusest (õppemetoodiline materjal õigusteaduskonna II kursuse üliõpilastele). Tartu, 1987, lk 3.

²⁹ Rebane, I. (koost). Alaealine ja seadus. Normatiivaktide kommenteeritud väljaanne. Tallinn. Kirjastus "Eesti Raamat", 1969, eessõna.

³⁰ Kruusmaa, K.-C., Salla, J., lk 3.

vabanenutele. Nende nõuete rikkumise korral võis isiku kohtu nõusolekul saata tagasi vanglasse.³¹

Võrreldes KrK³² §-ga 55, käsitles uus karistusseadustik tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsustamisel arvesse võetavate asjaolude täpsemat määratlemist, minnes kaugemale kinnipeetava käitumise hindamisest vanglas. Enam ei piirdunud hindamine vaid kinnipeetava käitumisega, vaid lisati kuriteo asjaolud, süüdlase isik ja varasem elukäik, elutingimused ning potentsiaalsed tagajärjed, mida ennetähtaegne vabastamine süüdlasele kaasa võis tuua, sealhulgas uute süütegude risk.³³

Aastal 2007 toimus oluline muudatus ennetähtaegse vabastamise regulatsioonis, mille eesmärk oli vähendada kinnipeetavate arvu vanglates. Selle muudatusega sooviti tagada paremad kinnipidamistingimused nendele kinnipeetavatele, keda ei ole võimalik tingimisi ennetähtaegselt vabastada. Muudatused said suure tähelepanu meedias ja mõned väljendasid muret, et kiirem vangidest vabastamine võib ohustada ühiskonna turvalisust ja suurendada kuritegevust.³⁴

17.01.2007. võeti vastu justiitsministri määrus nr 4, mis reguleeris kinnipeetava teavitamist tähtaegadest, tingimisi vabastamise ettevalmistamist ning elektroonilise valve kohaldamisega tingimisi vabastamise ettevalmistamist.³⁵ 12.08.2010 võeti vastu justiitsministri määrus nr 28³⁶, mille tõttu muutus eelmine määrus kehtetuks.

Hoolimata ühiskonna muredest turvalisuse pärast ei suurenenud kuritegevus ja ennetähtaegselt vabanenud isikute retsidiivsus jäi madalamaks võrreldes nendega, kes vabanesisid karistuse tähtaja lõppedes. Justiitsministeerium selgitas seadusemuudatuste vajadust sellega, et see võimaldab riigil säilitada kontrolli ja võimaluse sekkuda kuriteo toimepannud isiku ellu ka pärast vanglast vabanemist. See võimaldab aktiivselt tegutseda selleks, et ennetada uute kuritegude toimepanekut.³⁷

Vabastamise korraldust muudeti selliselt, et vabastamise aluseks ei olnud enam kinnipeetava enda taotlus, vaid kehtestati seaduses määratud tähtaeg, mille möödudes kõik vajalikud materjalid kinnipeetava võimaliku ennetähtaegse vabastamise kohta esitatakse alati kohtule.

---

³¹ Kruusmaa, K.-C., Salla, J., lk 3.

³² Kriminaalkoodeks – RT 1992, 20, 288.

³³ Ernits, M., Pikamäe, P., Samson, E., Sootak, J. Karistusseadustiku üldosa eelnõu. Eelnõu lähtealused ja põhjendus. Tallinn-Tartu-Kiel. Kirjastus: Juura 1999, lk 153.

³⁴ Kruusmaa, K.-C., Salla, J. Ennetähtaegse vabastamise regulatsiooni ja praktika analüüs, lk 3.

³⁵ Justiitsministri 17.01.2007. a määrus nr 4 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ – RTL 2007, 7, 118, 18, 279.

³⁶ Justiitsministri 12.08.2010. a määrus nr 28 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ – RT I 2010, 58, 394.

³⁷ Kruusmaa, K.-C., Salla, J., lk 3.

Põhjendati, et kuna kohus on see, kes on määranud isikule vangistuse, peaks kohus ka otsustama, kas seda sama isikut võib vabastada enne karistuse täielikku täitmist või mitte. Lisaks toimusid märkimisväärsed muudatused menetluse käigus. Enne seadusemuudatusi oli ennetähtaegse vabastamise menetlus kaheosaline, kus esmalt vaadeldi vangla seisukohta ja seejärel kohtu otsust, juhul kui vangla oli andnud positiivse hinnangu taotlusele.³⁸

1.3. Tingimisi vabastamise süsteemid Euroopa Liidu liikmesriikides

Liikmesriikides on kolm tingimisi vabastamise mudelit: diskretsioonil põhinev vabastamissüsteem, mis on kõige levinum Mandri-Euroopas, kohustuslik vabastamissüsteem, mida on arendatud Rootsis. Need moodustavad kaks poolust, mille vahelisel alal paikneb segavabastamissüsteem, mida näiteks leidub Inglismaal ja Walesis. See kolmas mudel, mis põhineb pragmaatilisel lähenemisel, ühendab automaatse varajase vabastamise menetlused lühikese vanglakaristuse kandjatele ja individuaalsed menetlused pikemate karistuste puhul.³⁹

24. septembril 2003 võttis Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee vastu soovituseteemal "Tingimisi Vabastamine (Parole)". Otsus oli tehtud neli aastat varem Penoloogilise Koostöö Nõukogu poolt, järgides eelnevat soovituseteemal "Vanglate ülerahvastatus ja vangide arvu inflatsioon". Euroopa institutsioonide tähelepanu tingimisi vabastamise menetlustele oli loogiline tagajärg vangide demograafia.⁴⁰

Vastavalt Ministrite Komitee soovituseteemal liikmesriikidele tingimisi vabastamise (parole) kohta peaks tingimisi vabastamine aitama vangidel üle minna vanglaelust seaduskuulekale elule kogukonnas, rakendades järelvabastamise tingimusi ja järelevalvet, mis edendavad seda eesmärki ning aitavad kaasa avaliku ohutuse suurendamisele ja kuritegevuse vähendamisele kogukonnas.⁴¹

Samuti selleks, et vähendada vangistuse kahjulikke mõjusid ja edendada vangide taasintegreerimist tingimustes, mis püüavad tagada ühiskonna turvalisust, peaks seadus tegema tingimisi vabastamise kättesaadavaks kõigile karistust kandvatele vangidele, sealhulgas eluaegset vangistust kandvatele isikutele.⁴² Kui vangid alustavad oma karistuse kandmist, peaksid nad teadma, on neil õigus pärast miinimumtähtaja kandmist vabastada ja milliste kriteeriumide alusel otsustatakse, kas nad vabastatakse (diskretsiooniline

---

³⁸ Kruusmaa, K.-C., Salla, J., lk 3.

³⁹ Tournier, P.V., p 13.

⁴⁰ *Ibidem.*, p 1.

⁴¹ Council of Europe Committee of ministers. Recommendation Rec (2003) 22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release (parole). (Adopted by the Committee of Ministers on 24 September 2003 at the 853rd meeting of the Ministers Deputies), p 3.

⁴² *Ibidem.*, p 4.a.

vabastamissüsteem) või millal nad omandavad õiguse vabaneda, olles ära kandnud kindlaksmääratud perioodi, mis on määratletud absoluutväärtuses või viidates karistuse osakaalule (kohustuslik vabastamissüsteem).⁴³

Samuti pööratakse tingimisi ennetähtaegse vabastamise korral erilist tähelepanu isikutele, kes on kuriteo toime pannud alaealisena. ÜRO lapse õiguste konventsioonis rõhutatakse alaealiste õigusrikkujate kohtlemise põhimõtteid. Eriti oluline on artikkel 40. Selles artiklis kirjeldatakse vajadust kohelda alaealisi õigusrikkujaid viisil, mis soodustab nende sotsiaalset taasintegreerumist, austab nende õigusi, ning tagab, et nad saavad võimaluse end parandada.⁴⁴

1.3.1. Diskretsioonil põhinev vabastamissüsteem

Diskretsioonil põhinev vabastamissüsteem on süsteem, mis on kasutusel enamikus Euroopa riikides, kus praktiseeritakse tingimisi vabastamist. Näiteks Prantsusmaal võib esmakordseid kurjategijaid tingimisi vabastada pärast poole karistusaja ärakandmist, samas kui korduvkurjategijad peavad ootama, kuni nad on ära kandnud vähemalt 2/3 oma vanglakaristusest, enne kui saavad ülejäänud karistusaega kanda ühiskonnas karistuse täideviimise kohtuniku autoriteedi ning integratsiooni- ja tingimisi ennetähtaegse vabastamise nõustaja järelevalve all. See on vajalik, kuid mitte piisav eeldus. Tegelikult saab sellest meetmest kasu vaid vähemus. Seda süsteemi võib kirjeldada sõnaga individualiseerimine.⁴⁵

Diskretsioonilistes süsteemides toimib otsuse individualiseerimine või personaliseerimine vähemalt kolmel tasandil: 1) Tingimisi vabastamise otsus. Vanglakaristuse saanud süüdlane võib vabaneda ilma, et teda oleks tingimisi vabastatud, näiteks lahkudes karistuse lõppedes; 2) Tingimisi vabastamise kuupäeva valik pärast minimaalse kinnipidamisperioodi ära kandmist (määratletud absoluutväärtuses ja/või karistuse osakaaluna); 3) Vabastatud isikule peale vabanemist kehtestatud tingimuste valik järelevalveperioodil kogukonnas.⁴⁶

Need Euroopa riigid, kus kohaldatakse diskretsioonilist süsteemi, seisavad sageli silmitsi tingimisi vabastamise andmise vähenemisega. Selle põhjuseid oli analüüsitud Euroopa Liidu soovitusel, mis käsitleb vanglate ülerahvastatust ja vangide arvu kasvu. Põhjuseid on mitmeid:

---

⁴³ Council of Europe Committee of ministers. Recommendation Rec (2003) 22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release (parole), p 5.

⁴⁴ Lapse õiguste konventsioon. – RT II 1996, 16, 56.

⁴⁵ Tournier, P.V., p 14.

⁴⁶ *Ibidem.*, p 15.

- 1) Avalik arvamus. Üldiselt on inimesed väga halvasti informeeritud karistuste täideviimisega seotud küsimustest. Avalik arvamus näeb seetõttu varajase vabastamise meetmeid märgina "pehmet suhtumisest kuritegevusse";
- 2) Sotsiaal-majanduslik kontekst. Tingimisi vabastamise tingimused on sageli kättesaamatud üha rohkem marginaliseerunud elanikkonnarühmade jaoks. Lisaks on probleemiks leida vanglast lahkudes stabiilne eluase ja eriti töökoht;
- 3) Vanglapopulatsiooni struktuuri muutumine vastavalt süüdistuste tüüpidele või määratud karistustele. Paljudes riikides ei aita seksuaalse vägivalla või narkokaubanduse eest vangi saadetud isikute arvu suurenemine varajase vabastamise määra tõsta, kuna võetav otsus võib põhjustada tõsisid tagajärgi, kui seda vaadatakse retsidiivsuse küljest;
- 4) Konkurents mitte individualiseeritud kohandamismeetmetega. Mõned riigid kasutavad amnestiaid või kollektiivseid armuandmisi ning karistuse vähendamisi, mille tingimused on seotud ainult käitumisega vangistuse ajal või tõsiste intsidentide puudumisega vangistuse ajal. Tingimisi vabastamise kohaldamine muutub siis peaaegu süstemaatiliseks ja seega kaotab meede oma individuaalse iseloomu. Need protseduurid, mis on mõeldud puhtalt vanglakohtade puuduse lahendamiseks ja distsipliini säilitamiseks, on kaugel tingimisi vabastamise tõelisest vaimust.⁴⁷

Euroopas aga ei viidud läbi avaliku arvamuse uuringuid, kui tingimisi vabastamise seadused vastu võeti. Avaliku arvamuse uuringute puudumine Euroopas jätab segadusse, arvestades asjaolu, et tingimisi vabastamise poliitiliste otsuste põhjendamisel väidetakse tihti, et need põhinevad väidetaval teadmisel avaliku arvamuse kohta.⁴⁸

Diskretsioonil põhineva vabastamissüsteemi heaks näiteks on Saksamaa. Saksamaal põhineb ennetähtaegne vabastamine diskretsioonilistel otsustel ja on alati tingimuslik. Põhiline säte isikute ennetähtaegse vabastamise kohta on saksa karistusseadustiku (StGB)⁴⁹ § 57(1). Selle sätte kohaselt võib vangid tingimuslikult vabastada määratud vanglakaristusest pärast kahe kolmandiku karistusaja ära kandmist. Noorte vangide (vanuses 14–24) puhul on noortevanglates aga täpsemad määrad. Vastavalt Noorte Õigusemõistmise Seaduse §-le 88 (JGG)⁵⁰ võib neid vabastada vähem rangete tingimustega ja erandkorras juba pärast vaid ühe kolmandiku karistuse ära kandmist. Noorte Õigusemõistmise Seaduse § 88 järgi koosmõjus

---

⁴⁷ Tournier, P.V., p 16.

⁴⁸ *Ibidem.*, p 17.

⁴⁹ Strafgesetzbuch. Neugefasst durch Bek. v. 13.11.1998 I 3322; Zuletzt geändert durch Art. 12 G v. 27.3.2024 I Nr. 109.

⁵⁰ Jugendgerichtsgesetz. 01.01.2023 aufgrund Gesetzes vom 04.05.2021 (BGBl. I S. 882).

§-ga 24 tuleks kriminaalhooldusteenistust kaasata alati, kui noortevanglast tingimuslikult vabastatakse süüdlane.⁵¹

1.3.2. Kohustuslik vabastamissüsteem

Kohustuslik vabastamissüsteem on Rootsis olemas alates 1998. aastast. Kohustusliku vabastamise süsteemi kohaselt peab näiteks Rootsis vangistusse mõistetud isikud saama tingimisi vabastada pärast kahe kolmandiku karistuse ärakandmist, minimaalse vanglas viibimise ajaga üks kuu. Tingimisi vabastamist võib edasi lükata kindlaks määratud arvu päevadeks distsiplinaarmeetmena. Tingimisi vabastamine ei kehti lühikese vanglakaristuse puhul, mis on koos tingimisi meetmega, või eluaegse vangistuse korral. Eluaegne karistus võib armuandmise teel muutuda ajaliseks karistuseks. Sel juhul võib kohaldada reeglit vabastamise kohta pärast kahe kolmandiku karistuse ärakandmist.⁵²

Kohustusliku vabastamise süsteemis rakendub individualiseerimine ainult vabanemijärgsete tingimuste valiku tasandil. On keeruline määratleda teaduslikke kriteeriume, et otsustada, millal peaks vangile andma tingimisi vabastamise. Selleks, et ennetada subjektiivseid ja erinevaid otsuseid, mis sõltuvad konkreetsest otsustajast, on soovitatav rakendada ühtset lähenemist kõigile. On vaja keskenduda järelevalve isikupäramisele (kontrolli- ja hooldusmeetmed) ning määratleda tingimused, mis tuleb kurjategijale peale vanglast lahkumist peale panna. Need tingimused peavad olema rangelt vajalikud. Hoolimata erinevustest kontrollitingimustes ühiskonnas, väidab kohustusliku vabastamise süsteem olevat põhimõtteliselt egalitaarne.⁵³

Kui isik on toime pannud kuriteo enne 18-aastaseks saamist ja kohus leiab, et karistuseks peaks olema vangistus, siis määrab ta selle asemel karistuseks suletud noorsoohooduse teatud perioodiks. See aga ei kehti, kui arvestades süüdistatava vanust süüdistuse esitamise ajal või muud asjaolu, on erilised põhjused selle tegevuskava vastu.⁵⁴

1.3.3. Segavabastamissüsteem

Kõrvuti kahe radikaalselt erineva valikutel põhineva süsteemiga on välja kujunenud segavabastamissüsteem, mis ühendab endas diskretsioonil põhineva vabastamissüsteemi pikema vangistuse puhul ja kohustusliku vabastamise süsteemi lühema karistuse korral. Sellist süsteemi võib pidada pragmaatiliseks. Lühikese vanglakaristuse puhul aga ei oma

---

⁵¹ Pruin, I. Recalling conditionally released prisoners in Germany – European Journal of Probation. University of Bucharest. Vol. 4, No1, pp 63–72, 2012, lk 63–64.

⁵² Tournier, P.V., p 19.

⁵³ *Ibidem*, p 20.

⁵⁴ The Swedish Criminal Code. – SFS 1962:700 Brottsbalken, chapter 31, section 1a.

varajase vabastamise olemasolu või puudumine praktiliselt mingit mõju, kuna see toob vabanemise ette ainult mõne päeva või mõne nädala võrra.⁵⁵

Sellist süsteemi kasutatakse näiteks Inglismaal ja Walesis. 1991. aastal viidi läbi süsteemi üldine ümberkorraldamine, mis nägi ette kohustusliku vabastamise alla nelja-aastaste karistuste puhul koos järelevalve võimalusega, samas kui diskretsioonil põhinev vabastamissüsteem jäi kehtima nelja-aastaste ja pikemate karistuste puhul.⁵⁶

Ühe- kuni nelja-aastast karistust kandvad vangid vabanevad automaatselt pärast poole karistusaja kandmist ja nende suhtes kohaldatakse kohtujärgset järelevalvet eritingimustega, välja arvatud koduarest, mille puhul kehtivad kohustuslikud liikumispiirangud kuni karistuse kolme neljandiku täitumiseni. Tingimisi ennetähtaegne vabastamine on üks tõhusamaid ja konstruktiivsemaid vahendeid taasrikkumiste ärahoidmiseks ja ümberasustamise soodustamiseks, tagades vangile planeeritud taasintegreerumise ühiskonda abistamise ja kontrolli all. Ministrite Komitee⁵⁷ soovitas Euroopa Liidu valitsustel võtta tingimisi ennetähtaegne vabastamine oma seadusandlusesse, kui nad pole seda veel teinud. Siiski hoidub komitee väitmast, et üks ennetähtaegse vabastamise süsteem on teisest parem.⁵⁸

Otsused tingimisi vabastamise andmise, edasilükkamise või tühistamise kohta, samuti tingimuste ja meetmete kehtestamise või muutmise kohta, peavad aga kindlasti olema võetud seadusega loodud asutuste poolt vastavalt protseduuridele, mis hõlmavad järgmisi kaitsemeetmeid:

- süüdimõistetutel peaks olema õigus isiklikult enda eest kõneleda ja saada abi vastavalt seadusele;
- otsustamisvolitustega asutus peaks hoolikalt kaaluma kõiki elemente, sealhulgas avaldusi, mida süüdimõistetud esitavad oma juhtumi toetuseks;
- süüdimõistetutel peaks olema piisav juurdepääs oma toimikule;
- otsused peaksid olema põhjendatud ning teatavaks tehtud kirjalikult.⁵⁹

Alaealisena kuriteo toime pannud isikute suhtes tuleks rakendada erilisi tingimusi. Kõikidele alaealistele tuleks osutada tuge, et aidata neil pärast vabanemist vabasse ellu tagasi pöörduda. Alaealisena kuriteo toime pannud isikud peavad olema vabastamiseks ette valmistatud kasutades erilisi vorme ja meetodeid kasvatusliku mõju rakendamiseks. Need vormid ja

---

⁵⁵ Tournier, P.V., p 22.

⁵⁶ *Ibidem*, p 23.

⁵⁷ Ministrite Komitee on Euroopa Nõukogu alaline otsustusorgan.

⁵⁸ Tournier, P.V., p-d 25, 27.

⁵⁹ Council of Europe Committee of ministers, Recommendation Rec (2003) 22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release (parole), p 32.

meetodid tuleb lisada individuaalsesse karistuse kandmise plaani vastavalt punktile ja on vaja rakendada õigeaegselt enne vabastamist.⁶⁰

Samuti tuleb võtta meetmeid, et tagada alaealisena kuriteo toime pannud isikute järkjärguline naasmine ühiskonnaellu. Need meetmed hõlmavad lisapuhkuste andmist ja ennetähtaegset või tingimuslikku vabastamist koos tõhusa sotsiaalse toega.⁶¹

Karistuse täitmise üle algusest peale peavad kontrolli ja abi osutavad asutused ja organisatsioonid, kes tegelevad vabanevate alaealistega, töötama tihedas koostöös, et anda alaealisena kuriteo toime pannud isikutele võimalus ühiskonnas kohaneda, tehes järgmist: aidata naasta perekonda või leida asenduspere ning arendada sotsiaalselt kasulikke sidemeid; leida eluase; jätkata nende haridust ja kutseõpet; leida töö; suunata nad vastavatesse sotsiaal- või meditsiini-asutustesse; osutada vajalikku rahalist abi.⁶²

---

⁶⁰ Council of Europe Committee of ministers. Recommendation CM/Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures, p-d 100.1–103.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² *Ibidem*.

2. KURITEO ALAEALISENA TOIME PANNUD SÜÜDLASE TINGIMISI ENNETÄHTAEGSE VABASTAMISE JA SELLE MENETLEMISE ÕIGUSLIKUD ALUSED EESTIS

2.1. Tingimisi ennetähtaegse vabastamise õiguslikust olemusest

Karistusõiguslikust vaatepunktist tulenevalt põhineb ennetähtaegne vabastamine arusaamal, et karistuse eesmärke saab sageli saavutada kiiremini kui karistuse algset mõistmist arvesse võttes. Sel juhul väljendab ennetähtaegne vabastamine üldsuse usaldust süüdlaste vastu. Süüdistatule antakse võimalus näidata oma käitumisega, et ta on õppinud karistusest ja on valmis ühiskonda naasma. Siinkohal tuleb rõhutada, et ennetähtaegsel vabastamisel on oluline eelis lõpptähtajalise vabastamise ees. See tagab, et isik on tugevamalt motiveeritud järgima seadust, teades, et tal on karistus veel ära kanda. Samal ajal võimaldab ennetähtaegsel vabastamisel rakendatav järelevalve ja sotsiaalabi isikul kiiremini ühiskonda tagasi pöörduda.⁶³

Ennetähtaegne vabastamine võib olla defineeritud kui süüdimõistetud isiku tingimuslikku vabastamist vabadusekaotuslikust karistusest enne selle täielikku lõppemist. See erineb teistest karistusmeetoditest selle poolest, et kui kriminaalhooldust ja üldkasulikku tööd käsitletakse alternatiivina vabadusekaotusele, siis ennetähtaegne vabastamine puudutab juba täitmisele pööratud vabadusekaotuslikku karistust. Seega ei ole ennetähtaegne vabastamine mitte mingil juhul alternatiiviks vabadusekaotusele, vaid pigem tähendab süüdimõistetu vabastamist juba määratud vangistuskaristusest.⁶⁴

Tingimisi enne tähtaega vabastamist käsitletakse oma olemuselt materiaalõigusliku institutsioonina. See tähendab, et kui karistuse kandmise ajal muutub seadus, näiteks kvalifitseeritakse varasem esimese astme kuritegu ümber teise astme kuriteoks, võib see anda süüdimõistetule õiguse taotleda vabastamist juba pärast kolmandiku või poole karistusaja kandmist. Samas kuulub vabastamise regulatsioon sisuliselt ka kriminaaltäitevõiguse valdkonda. Kuna eripreventiivne karistuseesmärk on tihedalt seotud täitevõigusega, on täitval organil õigus hinnata, kas karistuse resotsialiseeriv funktsioon on täidetud varem, kui kohtuotsus seda algselt eeldas. See hinnang ei tähenda kohtuotsuse sisu ümberhindamist ega karistuse lõplikkuse kahtluse alla seadmist. Vabastamise võimaluse sätestamine teenib eesmärki hoida kinnipeetavaid motiveerituna täitma isiklikus täitmiskavas seatud sihte

---

⁶³ Sootak, J., Pikamäe, P. Kriminaaltäitevõigus, lk 155.

⁶⁴ *Ibidem*, lk 155–156.

vastavalt vangistusseaduse (VangS⁶⁵) §-le 16. Lisaks nähakse karistusseadustiku (KarS⁶⁶) § 76 lg 5 alusel ette, et tingimisi vabastatud isik jääb kriminaalhooldusosakonna järelevalve alla. See on vajalik, et toetada isikut ühiskonda naasmisel ning vähendada korduva õigusrikkumise riski.⁶⁷

Ennetähtaegse vabastamise eripäraks on veel mõned aspektid: 1) ennetähtaegne vabastamine on seotud ainult vabadusekaotusliku karistusega ega kohaldata muudele karistustele, näiteks rahatrahvide asendamisele kriminaalhoolduse või üldkasuliku tööga, mis võib erinevates riikides esineda; 2) ennetähtaegne vabastamine eeldab, et karistuslikult kinnipeetav isik on juba ära kandnud teatud osa oma karistusajast. Tavaliselt nõuab erinevate riikide karistusõigus, et kinnipeetav oleks vähemalt kaks kolmandikku karistusest juba ära kandnud; 3) vabastatud kinnipeetavale määratud katseaja kehtestamine, mis võrdub karistuse lõppemata jäänud aja pikkusega.⁶⁸

On oluline mitte segi ajada ennetähtaegset vabastamist teise sarnase ja üsna levinud instituudiga, mida nimetatakse kinnipeetava automaatseks vabastamiseks. Automaatse vabastamise korral vabastatakse süüdimõistetud isik enne karistuse täielikku lõppemist. Automaatset vabastamist kasutatakse sageli vaid kinnipeetavate arvu vähendamise eesmärgil, näiteks Hollandis ja mitmetes Ameerika Ühendriikide osariikides.⁶⁹

Ameerika Ühendriikides on automaatne vabastamine muutunud peamiseks vabastamise viisiks vanglatest, kuna paljud osariigid ja föderaalne süsteem on liikunud ära kaalutlusõigusel põhineva vabastamise juurest, pöörates rohkem tähelepanu karmimale karistusseadusele.⁷⁰ See vabastamise vorm võib suurendada protsessi läbipaistvust ja kindlustada, et süüdimõistetud kannavad ära suurema osa neile mõistetud karistusest, kuid see ei pruugi pikendada tegelikku vanglas veedetud aega.⁷¹

2.2. Riigikohtu seisukohad vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise eelduste kohta

Riigikohus leidis lahendi nr 3-1-1-12-17 p-s 20: „Kolleegiumi arvates järeldub eelnevast, et vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise peamine sisuline eeldus on isiku edasine õiguskuulekas käitumine. Kõnealuse eelduse olemasolu saab KarS § 76 lg 4 kohaselt hinnata

⁶⁵ Vangistusseadus. – RT I, 31.12.2024, 35.

⁶⁶ Karistusseadustik. – RT I, 12.12.2024, 6.

⁶⁷ Kiris, R., Pikamäe, P., Sootak, J. Sanktsiooniõigus, lk 207.

⁶⁸ Sootak, J., Pikamäe, P. Kriminaaltäitevõigus, lk 156.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ Stivers Ireland, C., Prause, J. Discretionary parole release: length of imprisonment, percent of sentence served, and recidivism – *Journal of Crime and Justice*. Vol. 28, number 2/2005, lk 27.

⁷¹ *Ibidem.*, lk 46.

esmajoones selle kaudu, kuidas isik ennast karistuse kandmise ajal on ülal pidanud ja kas ta on täitnud individuaalses täitmiskavas ette nähtud eesmärgid. Süüdlase resotsialiseerumise võimalusi tuleb seejärel hinnata veel isiku elutingimuste ja ennetähtaegse vabastamisega kaasneva võivate tagajärgede kaudu“.⁷²

Sama lahendi p 21 järgi: „Kuna KarS § 76 lg-s 4 kirjeldatud asjaolusid peab vaagima kogumis, on kohus mõistetavalt õigustatud tõdema, et süüdimõistetut, kes on käitunud vangistuse kandmise ajal õiguskuulekalt ja saavutanud individuaalses täitmiskavas seatud eesmärgid ning kelle elutingimused vabaduses on head, ei saa siiski vabastada põhjusel, et kuriteo toimepanemise asjaoludest või isiku varasemast elukäigust lähtuv ohuprognosis annab küllaldase põhjuse arvata, et ta jätkab vabaduses kuritegude toimepanemist. Sellisel juhul peavad kohtumääruses kajastuma selged põhjendused, missugused konkreetset kuriteo toimepanemise asjaolud ja isikut või tema elukäiku iseloomustavad andmed sellise arvamuse tingivad ning miks need kaaluvad üles süüdimõistetut positiivselt iseloomustava teabe. Isiku vabastamata jätmiseks ei piisa ainuüksi viitest üldpreveniivsetele kaalutlustele seoses kuriteo asjaolude ja/või süüdimõistetut senise elukäiguga, kui samal ajal on täidetud muud ennetähtaegse vabastamise eeldused. Samuti ei saa põhjendada isiku ennetähtaegset vabastamata jätmist vaid toimepanemise raskusega. Kriminaalkollegium osutas eespool (p 19), et seadusandja on kuriteo raskust silmas pidanud KarS § 76 lg-tes 1 ja 2 toodud tähtaegade sätestamisel, KarS § 76 lg 4 räägib konkreetse kuriteo toimepanemise asjaoludest“.⁷³

Vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise peamine sisuline eeldus on kinnipeetava edasine õiguskuulekas käitumine. Selle hindamisel on esmaseks kriteeriumiks tema käitumine karistuse kandmise ajal ning individuaalses täitmiskavas seatud eesmärkide täitmine. Lisaks tuleb arvesse võtta kinnipeetava elutingimusi ning ennetähtaegse vabastamisega kaasnevat võimalikke tagajärgi. Riigikohus rõhutas, et kohtul on õigus jätta isik ennetähtaegselt vabastamata, isegi kui ta on vanglas käitunud õiguskuulekalt ja täitnud talle seatud eesmärgid, kui esineb põhjendatud oht, et ta jätkab vabaduses kuritegude toimepanemist. Sellisel juhul peab kohus oma otsust selgelt põhjendama, viidates konkreetsetele asjaoludele, mis õigustavad vabastamata jätmist. Üldpreveniivsed kaalutlused või kuriteo raskus ei saa iseseisvalt olla ennetähtaegse vabastamise keeldumise aluseks, kuna seadusandja on kuriteo raskust juba arvestanud ennetähtaegse vabastamise tähtaegade määramisel. Seega peab kohus

---

⁷² RKKKm 3-1-1-12-17, p 20.

⁷³ *Ibidem.*, p 21.

hindama vabastamise võimalust individuaalselt, võttes arvesse kõiki asjaolusid kogumis ning tuues esile, millised tegurid kaaluvad üles süüdimõistetu võimalikud positiivsed arengud.

Riigikohtu lahendi nr 1-14-10087 p-de 30 ja 31 kohaselt ei tohi kohus süüdimõistetu vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsustamisel tugineda kustutatud karistusandmetele. Samuti ei ole lubatud tugineda karistusregistri arhiivi kantud andmetele siis, kui süüdimõistetu vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise küsimust lahendatakse KarS § 76 lg 4 alusel.⁷⁴

Oma hilisemas lahendis aastal 2023 leidis kolleegium, et Riigikohtu senist seisukohta arhiveeritud karistusandmete kasutamise lubamatuse kohta vangistusest enne tähtaega vabastamise üle otsustamisel on vaja muuta. KarS § 76 lg-s 4 sätestatu täitmine eeldab süüdimõistetu eelneva kokkupuute kriminaalõigussüsteemiga adekvaatset hindamist, sh tema varasemate kuritegude ja karistuste analüüsi. Eelkõige retsidiivsusrisi hindamisel on oluline teada, kui palju ja milliseid kuritegusid isik on toime pannud, milline on nende raskusaste ning kui kaua on möödunud viimasest õigusrikkumisest. Karistusregistri seaduse (KarRS)⁷⁵ § 5 kohaselt ei saa kustunud karistusi käsitada kehtiva karistusena, kuid see ei tähenda, et need andmed oleksid täielikult irrelevantse tähendusega. Isiku varasem elukäik, sealhulgas tema kuriteod ja neile järgnenud karistused, on osa tema taustast, mida kohus peab tervikuna hindama. Seetõttu pole KarS § 76 lg 4 alusel tehtav järeldus, et kohus võib süüdimõistetu kustunud karistusi arvesse võtta, vastuolus KarRS §-ga 5. Samas ei ole varasemate karistuste arvestamine selliselt käsitlev nendele karistustele õigusliku tähenduse andmisena, mis tähendaks, et need välistaksid automaatselt isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamise. Seega on seadusandja andnud kohtule kaalutusõiguse hinnata süüdimõistetu varasemat elukäiku tervikuna, sealhulgas ka tema arhiveeritud karistusi, eesmärgiga teha põhjendatud otsus retsidiivsusrisi ja edasise õiguskuulekuse osas.⁷⁶

Arhiveeritud karistusandmete arvestamine aga ei tähenda, et KarS § 76 lg 4 kohaldamisel eirataks isiku vahepealset õiguskuulekat käitumist. Vastupidi, varasemate karistuste ja nende vahelise aja analüüs võimaldab kohtul teha täpsema prognoosi süüdimõistetu edasise käitumise kohta. Samas tuleb arvestada, et kehtiva karistusregistri seaduse kohaselt ei katke karistusandmete kustutamise tähtaeg uue kuriteo toimepanemise korral. Seetõttu kustutatakse varasemad karistused sageli just pikaajalise vangistuse kandmise ajal, mis võib viia ebaõiglaste tulemusteni. Kui kustutatud karistusi ennetähtaegsel vabastamisel ei arvestataks,

⁷⁴ RKKKm 1-14-10087, p-d 30–31.

⁷⁵ Karistusregistri seadus – RT I, 31.12.2024, 37.

⁷⁶ RKKKm 1-15-1446, p 15.

saaksid raskete kuritegude eest pikaajalist vangistust kandvad isikud alusetult soodsa kohtlemise võrreldes nendega, kelle karistusandmed ei ole veel arhiveeritud. Seetõttu on õigustatud lähenemine, kus süüdimõistetud varasemat elukäiku hinnatakse tervikuna, sealhulgas arvestades ka arhiveeritud karistusi, et langetada põhjendatud otsus tema retsidiivsusrisi ja õiguskuuleka käitumise tõenäosuse kohta tulevikus.⁷⁷

Riigikohus märkis lahendis nr 1-09-14104, et ennetähtaegse vabastamise peamiseks tingimuseks on hinnang sellele, kas isik järgib edaspidi õiguskuulekat käitumist. Kui kohus hindab KarS § 76 lg 4 alusel ennetähtaegse vabastamise võimalikkust, tuleb kõiki asjaolusid vaadelda tervikuna. Kui isiku varasem käitumine või kuriteo toimepanemise asjaolud viitavad suurele riskile uute kuritegude toimepanemiseks, võib kohus vabastamisest keelduda. Sel juhul peab kohtumäärus selgelt põhjendama, millised konkreetset isikut või kuritegu iseloomustavad tegurid selle otsuse tingivad ja miks need on olulisemad kui süüdimõistetut positiivselt iseloomustav teave.⁷⁸ Oma lahendis viitab Riigikohus varasematele määrustele, nimelt nr 3-1-1-12-17, p-d 20-21 ja nr 1-14-10087/66, p 33.

Seega on Riigikohtu praktika kohaselt vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise peamine eeldus hinnang süüdimõistetud edasisele õiguskuulekale käitumisele, mida hinnatakse tema käitumise, täitmiskava järgimise ja elutingimuste põhjal. Kohus võib vabastamisest keelduda, kui esineb retsidiivsusrisi, kuid otsus peab olema selgelt põhjendatud. On lubatud arvesse võtta ka arhiveeritud karistusandmeid, et teha täpsem prognoos, kuid nende arvestamine ei tähenda automaatset vabastamise välistamist.

2.3. Tingimisi ennetähtaegse vabastamise menetlemise kehtiv regulatsioon

Enamikus riikides on ennetähtaegse vabastamise protseduurid ja eelduste kindlaksmääramine hoolikalt reguleeritud.⁷⁹ Kehtiv seadusandlus reguleerib ennetähtaegset vabastamist mitme õigusakti kaudu, nimelt karistusseadustik (KarS), vangistusseadus (VangS), kriminaalmenetluse seadustik (KrMS⁸⁰) ning justiitsministri 12.08.2010 määrus nr 28 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“⁸¹. Tingimisi enne tähtaega on võimalik vabastada kinnipeetavat nii tähtajalisest kui ka eluaegsest vangistusest.

---

⁷⁷ RKKKm 1-15-1446, p 15.

⁷⁸ RKKKm 1-09-14104, p 21.

⁷⁹ Sootak, J., Pikamäe, P. Kriminaaläitevõigus, lk 160.

⁸⁰ Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I, 12.12.2024, 7.

⁸¹ 12.08.2010 määrus nr 28 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ – RT I, 05.07.2024, 7.

KarS § 76 lg-te 1 ja 2 kohaselt tekib ennetähtaegse vabastamise võimalus olenevalt kuriteo raskusest ja inimese nõusolekust elektroonilise valve kasutamiseks järgmistel tingimustel:

- Pärast ühe kolmandiku karistusaja ära kandmist nende kinnipeetavate puhul, kes on toime pannud II astme kuriteo või ettevaatamatusest I astme kuriteo, ja kes on nõus olema elektroonilise valve all;
- Pärast poole karistusaja ära kandmist nende kinnipeetavate puhul, kes on toime pannud II astme kuriteo või ettevaatamatusest I astme kuriteo, kuid ainult juhul, kui nad on kandnud vähemalt 4 kuud vangistust;
- Pärast poole karistusaja ära kandmist nende kinnipeetavate puhul, kes on toime pannud I astme kuriteo ja on nõus olema elektroonilise valve all, kuid ainult siis, kui nad on kandnud vähemalt 4 kuud vangistust;
- Pärast kahe kolmandiku karistusaja ära kandmist nende kinnipeetavate puhul, kes on toime pannud I astme kuriteo, kuid ainult juhul, kui nad on kandnud vähemalt 4 kuud vangistust.

Isikut, kellele on mõistetud vähemalt kaheaastane vangistus ning kellel on karistusest kandmata jäänud vähem kui kaks kuud, ei vabastata enne tähtaega tingimisi. Eluaegse vangistuse korral võib kohus otsustada süüdimõistetu ennetähtaegse vabastamise katseajaga, juhul kui isik on realselt vangistuses viibinud vähemalt 25 aastat (KarS § 76 lg 3, § 77 lg 1).

Ärakantud karistusaja arvutamisel võetakse aluseks kuupäev, millal isik alustas vangistuse kandmist vastavalt kohtuotsusele, nagu näeb ette KrMS § 313 lg 1 p 6. Kui aga süüdimõistetu oli enne kohtuotsuse jõustumist vabaduses, ei ole võimalik määrata täpset karistuse alguskuupäeva kohtuotsuses. Sellisel juhul määratakse karistuse kandmise algus KrMS § 414 lõike 2 alusel – see on päev, mil süüdimõistetu jõuab vanglasse. Vangla kasutab just seda kuupäeva, kui saadab kohtule materjalid ennetähtaegse vabastamise otsustamiseks VangS § 76 lg 1 alusel või vabastab kinnipeetava karistuse ärakandmise korral VangS § 73 kohaselt. Kui aga süüdimõistetu paneb vangistuse kandmise ajal toime uue kuriteo, mõistetakse talle liitkaristus KarS § 65 lg 2 alusel. Sellisel juhul arvatakse eelnevalt kandmisele kuulunud karistus liitkaristusest maha ja karistusaja uueks alguseks ei loeta vanglasse saabumise kuupäeva, vaid uue kohtuotsuse tegemise kuupäeva.⁸²

Vangistusseadus reguleerib ennetähtaegse vabastamise menetluse praktilist poolt, määrates kindlaks, millal ja kuidas vangla peab kohtule edastama vajalikud materjalid kinnipeetava võimaliku vabastamise kaalumiseks. Kui kinnipeetav on ära kandnud karistusseadustiku

---

⁸² Kiris, R., Pikamäe, P., Sootak, J. Sanktsiooniõigus, lk 206.

§-des 76, 76¹ või 77 sätestatud osa karistusest, peab vangla edastama kohtule järgmised materjalid: teabe isiku kohta vangiregistrist vastavalt kohtu nõudmisele; iseloomustuse, mis sisaldab hinnangut uue kuriteo toimepanemise tõenäosusele, isiku ohtlikkusele ning vangla arvamust vabastamise sobivuse kohta; kriminaalhooldaja arvamuse katseaja, käitumiskontrolli ja vajalike kohustuste kohta; vajadusel kinnipeetava nõusoleku elektroonilise valve rakendamiseks ning kannatanu arvamuse, kui see on seadusega ette nähtud ja esitatud (VangS § 76 lg 1).

Kui isikut ei vabastata, võib materjale uuesti esitada alles teatud aja möödumisel – üldjuhul kuue kuu, ühe aasta või eluaegsete karistuste korral kahe aasta pärast, sõltuvalt karistuse liigist ja vabastamisest keeldumise alusest. Kui mõistetud karistusajast on jäänud kanda vähem kui kaks kuud, siis materjale ei edastata, välja arvatud juhul, kui kaalutakse karistusjärgset käitumiskontrolli (VangS § 76).

KrMS § 426 sätestab tingimisi enne tähtaega vabastamise menetluslikud aspektid, täpsustades, kes teeb otsuse, millal ja millistel alustel. Maakohtu täitmiskohtunikul on õigus otsustada isiku ennetähtaegse vabastamise üle pärast seaduses sätestatud karistusaja ärakandmist (KarS § 76, § 76¹ või § 77 alusel). Lisaks reguleerib seadus keeldumise korral edasise menetluse tähtaegu, käitumiskontrolli kohaldamist ning võimalust pöörata kandmata karistusosa täitmisele, kui väljaantud või riigist välja saadetud süüdimõistetud naaseb riiki vähem kui kümne aasta jooksul alates tema väljaandmisest või väljasaatmisest.

Justiitsministri 12.08.2010 määrus nr 28 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ reguleerib kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vanglast vabastamise menetlust, täpsemalt vabastamise materjalide ettevalmistamise ja tähtaegade teatavaks tegemise korda. See hõlmab dokumentide koostamist, menetluse tähtaegade järgimist ning seotud osapoolte, sh kohtu, prokuratuuri ja Politsei- ja Piirivalveameti teavitamist.

Tingimisi vabastamise ettevalmistamise aluseks on neli peamist dokumenti: vangiregistri andmed, vangla koostatud kinnipeetava iseloomustus, kriminaalhooldusametniku arvamus ning vajaduse korral kinnipeetava kirjalik nõusolek elektroonilise valve kohaldamiseks. Iseloomustus ja riskihinnang koostatakse vanglas, arvestades isiku varasemat elukäiku, vanglas kantud karistusperioodi jooksul toimunud muutusi, distsiplinaarkaristusi ning üldist ohtlikkust ja uue kuriteo toimepanemise tõenäosust. Kriminaalhooldusametniku arvamus

käsitleb kinnipeetava sotsiaalsed ja majanduslikku olukorda ning sisaldab ettepanekuid võimalike kohustuste ja katseaja kestuse kohta.⁸³

Kinnipeetava iseloomustus ja kriminogeensete riskide hindamine aitavad kujundada terviklikku ülevaadet isiku riskitasemest ja valmisolekust ühiskonda naasmiseks. Riskihinnangu koostab ja kinnitab kontaktisik või muu riske hindav ametnik, lähtudes kinnipeetava varasemast elukäigust, vangistuseaegsest käitumisest, individuaalse täitmiskava täitmisest, vestlustest kinnipeetava ja asjaomaste spetsialistidega, kriminaalhooldaja arvamusest ning muudest asjakohastest andmekogudest. Hinnangus analüüsitakse kinnipeetava kuritegelikku käitumist, ohtlikkust, sõltuvusainete tarvitamist ja probleemkäitumist, majanduslikku toimetulekut, eluaseme olukorda, hariduse ja tööga seotust, tervist ja emotsionaalset seisundit, mõtlemis- ja käitumismustreid, hoiakuid ning suhteid.⁸⁴

Kinnipeetava iseloomustuse koostab kontaktisik. Iseloomustus sisaldab detailset teavet isiku identiteedi, karistuse ning vabanemisejärgse elukorralduse kohta. Lisaks antakse hinnang kinnipeetava ohtlikkusele ja uue kuriteo toimepanemise võimalusele, vaadeldakse kuritegude laadi ja raskusastme muutusi, hinnatakse riskide maandamiseks läbiviidud tegevusi ning distsiplinaarkaristuste olemasolu. Iseloomustus sisaldab ka kokkuvõtet riskihinnangust ning kriminaalhooldusametniku arvamust võimalike kohustuste ja katseaja kestuse kohta.⁸⁵

Karistuse kandmise ajal osaleb süüdimõistetute sotsiaalprogrammides ning omandab haridust, mis on oluline vanglateenistuse tegevussuund uue kuriteo toimepanemise vähendamisel ja riskide maandamisel. Peamised sotsiaalprogrammid on „Eluviisitreening“, „Õige hetk“ ja „Liiklusohutusprogramm“. Programm „Eluviisitreening“ on suunatud sõltlastele ja sõltuvusainete kuritarvitajatele, kelle sõltuvus põhjustab õigusvastast käitumist. „Õige hetk“ on suunatud süüdimõistetutele, kes vajavad vabanemiseelset tuge analüüsima oma uue kuriteo toimepanemise riske. „Liiklusohutusprogramm“ on mõeldud kriminaalhooldusalustele ja avavangla vangidele, keda on kriminaalkorras karistatud mootorsõiduki juhtimise eest joobeseisundis.⁸⁶

Kui kinnipeetav taotleb tingimisi vabastamist elektroonilise valvega, hinnatakse lisaks elukoha sobivust valve seadmete paigaldamiseks. See hõlmab elektrivarustust, GSM-leviala

---

⁸³ 12.08.2010 määrus nr 28 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ – RT I, 05.07.2024, 7.

⁸⁴ *Ibidem.*

⁸⁵ *Ibidem.*

⁸⁶ Vanglateenistuse koduleht. Vanglateenistuse aasta ülevaade. –

<https://vanglateenistus.ee/meist/uudised-ja-arvud/aasta-ulevaated#item-1> (27.03.2025).

olemasolu ning elukohas viibivate täiskasvanute nõusolekut. Määruses „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ on sätestatud ka juhtumid, kus nõusolek elektroonilise valve kasutamiseks võidakse tagasi võtta ning vastava avalduse alusel lõpetatakse menetlus. Samuti on reguleeritud vangla ja kriminaalhooldusosakonna kohustus teavitada kohut, kui pärast materjalide esitamist ilmnevad olulised muutused kinnipeetava andmetes või käitumises. Eraldi sätestatakse kord juhuks, kui isik vabastatakse ja saadetakse riigist välja, mistõttu loobutakse käitumiskontrolli kohaldamisest.⁸⁷

Prokuratuuri rolli kohta tingimisi ennetähtaegse vabastamise menetluses on sätestatud nii kriminaalmenetluse seadustikus kui ka justiitsministri määruses. KrMS § 432 lg 3 alusel tuleb prokurör kutsuda täitmiskohtuniku juurde ning kuulatakse ära tema arvamused. Lisaks näeb justiitsministri 12.08.2010 määrus nr 28 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ ette, et prokuratuurile saadetakse ärakirjad kinnipeetava iseloomustusest ja kriminaalhooldusametniku arvamusest.

Tingimisi enne tähtaega vabastamise aluseks olevad tingimused võib jagada kaheks: formaalseteks ja materiaalsseteks. Formaalsed tingimused hõlmavad muu hulgas kuriteo raskusastet, seda, kas süütegu pandi toime tahtlikult või ettevaatamatusest, ära kantud karistusaja pikkust ning isiku nõusolekut alluda elektroonilisele valvele. Materiaalsed tingimused jagunevad omakorda kahte rühma: 1) kinnipeetava suhtes esitatavad isiklikud nõuded (nt käitumine vanglas ja elukorraldus pärast vabanemist); 2) kriminaalpoliitilised kaalutlused, mis tulenevad KarS § 76 lg-st 4 – sealhulgas arvestatakse kuriteo konkreetseid asjaolusid, isikuomadusi ja eelnevat elukäiku.⁸⁸

KarS § 76 lg 4 ja § 76¹ kohaselt arvestab kohus tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsustamisel alaealisena kuriteo toime pannud süüdlase puhul kuriteo toimepanemise asjaolusid, süüdlase isikut, varasemat elukäiku ja käitumist karistuse kandmise ajal, sh osalemist uue kuriteo toimepanemise riski vähendavates tegevustes või nõusolekut osaleda sellistes tegevustes käitumiskontrolli ajal, samuti tema elutingimusi ja neid tagajärgi, mida võib süüdlasele kaasa tuua tingimisi enne tähtaega karistusest vabastamine.

Kuriteo asjaolude all peetakse silmas kõiki aspekte, mis iseloomustavad süüdimõistetud konkreetset tegu ja võivad mõjutada tema retsidiivsusrisiki. Kohus peab kuriteo toimepanemise asjaolude analüüsimisel arvestama kõiki neid detaile, et hinnata, milliseid

---

⁸⁷ 12.08.2010 määrus nr 28 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ – RT I, 05.07.2024, 7.

⁸⁸ Kiris, R., Pikamäe, P., Sootak, J. Sanktsiooniõigus, lk 206.

riske võib süüdimõistetu varasem käitumine endas kanda. Oluline on mõista, et aja jooksul kuriteo asjaolude tähtsus väheneb.⁸⁹

Kohus peab arvestama isikuomadustega, mis on olulised retsiidivusrisiki hinnangul. Selliste tegurite hulka kuuluvad näiteks süüdimõistetu kalduvus korduvateks kuritegudeks või tema vägivaldne käitumine. Varasema elukäigu mõiste all tuleb arvestada peamiselt süüdimõistetu varasema karistuse ja tema suhtumisega õiguskorda.⁹⁰

Kohus on õigustatud otsustama, et süüdimõistetut ei saa vabastada tingimisi ennetähtaegselt, kui kuriteo toimepanemise asjaoludest või süüdimõistetu varasemast elust lähtuv ohuprognosis viitab piisavalt tugevalt võimalusele, et isik jätkab vabaduses kuritegude toimepanemist. Sel juhul peab kohtuotsus sisaldama selgeid põhjendusi, millised konkreetset kuriteo asjaolud või isiku elukäiku puudutavad andmed sellist järeldust toetavad ja miks need ületavad mis tahes süüdimõistetule soodsalt viitava informatsiooni. Varasema elukäigu hindamisel ei tohi kohus toetuda karistusregistri arhiivis leiduvatele andmetele.⁹¹

Võrreldes ennetähtaegse vabastamise menetlust Eestis näiteks Ameerika Ühendriikide omaga, võib tuginedes USA-s läbiviidud empiiriliste uuringute⁹² tulemustele asuda seisukohale, et kinnipeetava institutsionaalne käitumine on üks kõige olulisemaid tegureid, mis mõjutab tingimisi vabastamise otsuseid. Uuringutega tuvastati ka viis peamist põhjuste kategooriat, mida komisjonid otsuste langetamisel arvestasid: isikuomadused, narkootikumid, alkohol, raha ja keskkond. Kinnipeetavad, kelle kuriteod olid seotud isikuomaduste, narkootikumide või alkoholiga, said järjekindlalt halvemad prognoosid ja neid vabastati tingimisi harvemini. Näiteks Nebraska osariigis läbi viidud analüüs näitas, et tingimisi vabastamise komisjoni esmased otsused põhinesid peamiselt karistuse ärakantud osal, süüdimõistetu varasemal kriminaalsel taustal ning vanglapersonali soovitusel. Kuriteo raskusaste ei olnud paljude teiste uuringute kohaselt tingimisi vabastamise otsuste langetamisel sageli määrav tegur.⁹³

Mitmed uuringud on samuti näidanud, et vaimse tervise probleemid mõjutavad kinnipeetavate võimalusi tingimisi vabastamiseks negatiivselt. On jõutud järeldusele, et kinnipeetavad, kellel on vangistuse ajal olnud psühhiaatrilise hospitaliseerimise ajalugu, said tingimisi vabastamise otsuse kuni 30 korda harvemini kui need, kellel selline ajalugu puudus, isegi siis, kui arvesse

---

⁸⁹ Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 5., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2021, lk 311.

⁹⁰ *Ibidem.*

⁹¹ *Ibidem.*, lk 311–312.

⁹² Antud juhul peetakse silmas tingimisi vabastamise komisjonide otsustusprotsessi käsitletud empiirilisi uuringuid.

⁹³ M. Caplan, J. What Factors Affect Parole: A Review of Empirical Research. – Federal Probation. Vol. 71, Number 1, 2007, lk 2–3.

võeti mitmeid muid tegureid, nagu rass, vanglasisesed rikkumised, varasem vangistus ja kuriteo vägivaldsus.⁹⁴ Oluliseks teguriks ennetähtaegse vabastamise otsustamisel võib lugeda ka see, et noortele isikutele oleks tagatud sobiv elukoht ja majutus pärast vabastamist, kuna see võib vähendada retsidiivsuse riski ja aidata kaasa edukale taasühiskonnastumisele.⁹⁵

Tuues eelneva võrdluseks ka ühe Euroopa riigi, nt Poola, siis seal peab kohus jõudma veendumusele, et süüdimõistetu järgib pärast vabastamist talle määratud karistus- või turvameetmeid ning allub õiguskorra nõuetele – eelkõige, et ta ei pane toime uut kuritegu. Karistusseadustik määratleb kriminoloogilise prognoosi koostamise aluseks olevad komponendid, mille hulka kuuluvad süüdimõistetu hoiak, isiklikud omadused ja elutingimused, kuriteo toimepanemise asjaolud ning käitumine nii pärast kuritegu kui ka vangistuse ajal. Kriminoloogilise prognoosi täpne määratlemine on aga keeruline, kuna seadusandja ei ole nende komponentide sisu täpsustanud. See jätab kohtunikele märkimisväärse kaalutlusruumi nende tegurite tõlgendamisel ning võib viia olukorrani, kus prognoosid on ebajärjekindlad ja erinevate juhtumite lõikes varieeruvad.⁹⁶

2.4. Alaealisena kuriteo toime pannud süüdlase ennetähtaegse vabastamise erisused

Eestis on alaealisena kuriteo toime pannud isiku tingimisi ennetähtaegse vanglast vabastamise alused sätestatud KarS-i §-s 76¹. See säte kehtib alates 1. jaanuarist 2015. See on üks esimesi erijuhte tingimisi ennetähtaegse vabastamise korras, mis on eraldi mainitud koos eluaegsest vangistusest tingimisi vabastamisega.⁹⁷

Enne KarS § 76¹ kehtima hakkamist kohaldati alaealisena kuriteo toime pannud isikute ennetähtaegsel vabastamisel § 76 üldiseid juhiseid. Neid isikuid puudutavate sätete eraldi paragrahvi alla viimine oli vajalik, et tuua selgemalt esile alaealisena kuriteo toime pannud isikute ennetähtaegse vabastamise eritingimused. See muudatus tehti kontekstis, kus kehtiv karistusõigus ei käsitle alaealiste karistusõigust eraldi haruna ja kõik isikud, olenemata vanusest, on hõlmatud ühtsete karistusõiguslike sätetega ühes ja samas karistusseadustikus.⁹⁸ Samas on rahvusvahelises õiguses sellised erisused tavapärased, kuna need lähtuvad

---

⁹⁴ M. Caplan, J., lk 4.

⁹⁵ Development Services Group. Juvenile Reentry. Literature review. Washington, D.C.: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2017, lk 5.

⁹⁶ Stasiak, K. Effectiveness of conditional release in the context of reasons for its appeal – The Polish Journal of Criminology, 2017, lk 13.

⁹⁷ Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, lk 314.

⁹⁸ *Ibidem*.

alaealisena kuriteo toimepannud isikute erikohtlemise põhimõtetest ning nende eesmärk on vähendada vangistuse võimalikku kahjulikku mõju noortele õigusrikkujatele.⁹⁹

Ei saa eirata, et alaealisele on omased teatud eripärad, mis hõlmavad muu hulgas asjaolu, et karistuse eesmärgid on noore inimese puhul sageli kergemini saavutatavad. Ajalooliselt on Eesti NSV kriminaalkoodeksis ja ka hilisemas kriminaalkoodeksis olnud eraldi sätted alaealisena kuriteo toime pannud isikute tingimisi ennetähtaegse vabastamise kohta.¹⁰⁰

KarS § 76¹ järgi käsitletakse alaealisena inimest, kes kuriteo toimepanemise hetkel oli alla kaheksateistkümne aasta vanune. Seega ei ole oluline süüdlase vanus süüdimõistva kohtuotsuse tegemisel ega ka tingimisi ennetähtaegse vabastamise menetluse ajal, mil ta võib olla juba 18-aastane või vanem.¹⁰¹

Alaealisena kuriteo toime pannud isikute tingimisi ennetähtaegse vabastamise eripärad KarS § 76 alusel toimuvast ennetähtaegsest vabastamisest erinevad kolmes peamises aspektis: 1) alaealisena kuriteo toime pannud isikutele ei rakendata elektroonilist valvet, mis tähendab, et nende vabastamise eelduseks ei ole karistuse kandmise kestuse diferentseerimine sõltuvalt nõusolekust elektroonilise valveta. Nende puhul ei seostata vabastamist elektroonilise valve kohustusega, kuna see eeldab sobiva elukoha olemasolu, selles elavate isikute nõusolekut valveseadmete paigaldamiseks ja vastutust valve seadmete eest; 2) alaealisena kuriteo toime pannud isikule kehtestatakse madalam nõue tegelikult ärakantud karistuse kestusele võrreldes täisealisena kuriteo toime pannutega. Tavaliselt on alaealisena kuriteo toime pannud isiku tingimisi ennetähtaegne vabastamine võimalik pärast vähemalt ühe kolmandiku karistusaja ärakandmist, selliste kuritegude puhul, kus täisealise puhul KarS § 76 lg 1 kohaselt võib vabastamine elektroonilise valveta toimuda pärast vähemalt poole karistusaja ärakandmist. Alaealisena kuriteo toime pannud isiku jaoks nõutakse vähemalt poole karistusaja ärakandmist juhtudel, kui täisealise puhul on ilma elektroonilise valveta vajalik vähemalt kahe kolmandiku karistusaja ärakandmine; 3) Alaealisena kuriteo toime pannud isikute automaatne vabastamine karistuse kandmiselt on võimalik juhul, kui ta on mõistetud süüdi teise astme kuriteos või ettevaatamatusest põhjustatud esimese astme kuriteos ning on kandnud ära vähemalt poole mõistetud karistusest, kuid mitte vähem kui neli kuud. Karistusõiguse vaatenurgast ei ole see mitte tingimisi ennetähtaegne vabastamine, kus kohtul on

---

⁹⁹ Salla, J. Karistuse asendamist ja karistusest vabastamist puudutavad muudatused – Juridica VIII/2014, lk 601.

¹⁰⁰ Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, lk 314.

¹⁰¹ *Ibidem*.

otsustusõigus, vaid automaatne ennetähtaegne vabastamine pärast kindlaksmääratud karistusaja ärakandmist.¹⁰²

Siiski võib seda vabastamist pidada tingimuslikuks selles mõttes, et süüdimõistetule peab katseaja edukalt läbima, et lõplikult vabaneda ärakandmata jäänud karistuse osast. See tähendab, et ta ei tohi katseajal toime panna uut tahtlikku kuritegu ning peab täitma käitumiskontrolli nõudeid. Lisaks tähendab see, et kui KarS § 76¹ alusel ennetähtaegne tingimisi vabastamine ei anna süüdimõistetule subjektiivset õigust, siis antud paragrahvi lõige 2 annab alaealisena kuriteo toime pannud isikule just nimelt subjektiivse õiguse vabaneda enne karistusaja lõppu. Sel juhul ei tohi vabanemist siduda mingite muude eeldustega.¹⁰³

Kuigi kohtul ei ole KarS § 76 lg 2 alusel ennetähtaegse vabastamise puhul diskretsiooniõigust, nõuab siiski alaealisena kuriteo toime pannud isiku vabastamine vastavat kohtuotsust. See on vajalik peamiselt tingimisi ennetähtaegse vabastamise ja selle katseajal kehtivate tingimuste määramiseks, mis tulenevad KarS § 76¹ lg-st 3.¹⁰⁴ Lisaks on kohtul võimalus kehtestada lisakohustusi vastavalt KarS § 75 lg-le 2 – võimalus, mida vanglal automaatse vabastamise korral ei ole. Näiteks, kui alaealisena kuriteo toime pannud isikule määratakse kolm aastat vangistust, avaneb tal esimene võimalus enne tähtaega vabanemiseks pärast kolmandiku karistusaja kandmist, st ühe aasta möödudes. Kui kohus sellega ei nõustu, siis pärast poole karistusaja kandmist ehk pärast aasta ja kuue kuu pikkust vangistust on kohus kohustatud ta tingimisi vabastama. Selleks määratakse talle katseae vastavalt järelejäänud karistusaja pikkusele (üks aasta ja kuus kuud) ning lisaks käitumiskontroll, mille kestus peab jääma vahemikku 6–18 kuud.¹⁰⁵ Lõige 4 välistab automaatse vabastamise juhul, kui süüdlase suhtes on katseaja jooksul käitumiskontrolli rikkumise tõttu täitmisele pööratud kandmata jäänud karistuse osa. Kuigi lõige 4 keelab rangelt kohustusliku vabastamise juhul, kui rikutakse käitumiskontrolli nõudeid, tuleb eeldada, et automaatne ennetähtaegne vabastamine on välistatud ka juhul, kui süüdlane paneb toime katseajal uue kuriteo.¹⁰⁶

KarS § 76¹ toimib erandina § 76 suhtes, mis tähendab, et kui § 76¹ paragrahvi rakendamisel tekib reguleerimata küsimusi, tuleb lähtuda § 76 sätestatud tingimisi ennetähtaegse

---

¹⁰² Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, lk 315.

¹⁰³ *Ibidem*.

¹⁰⁴ *Ibidem*.

¹⁰⁵ Salla, J. Karistuse asendamist ja karistusest vabastamist puudutavad muudatused, lk 602.

¹⁰⁶ Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, lk 315.

vabastamise üldreeglitest. Seega ei too paragrahv oma lg 1 osas välja eraldiseisvaid aluseid tingimisi ennetähtaegseks vabastamiseks karistusest¹⁰⁷.

Alaealisena kuriteo toime pannud isikutele kehtivad erisused puudutavad ka teisi ennetähtaegse vabastamisega seotud tähtaegu. Kuigi alaealisena kuriteo toime pannud isikute tingimisi enne tähtaega vabastamise võimalik aeg on sama mis täisealistel isikutel, erinevad vabastamise tingimused. Täisealiste puhul on esimese ennetähtaegse vabastamise eelduseks nõusolek elektroonilise valve kohaldamiseks. Arvestades, et elektroonilise valve rakendamine eeldab sobivat elukohta, selles elukohas viibivate isikute nõusolekut ning vastutuse võtmist valvevahendite eest, on alaealiste puhul sellise nõude täitmine praktikas sageli keeruline. Seetõttu on kohtul võimalik vabastada alaealisena kuriteo toime pannud isik esmakordselt tingimisi enne tähtaega ka ilma elektroonilise valve kohustuseta. Samas säilib kohtul õigus kohaldada elektroonilist valvet alaealisena kuriteo toimepannud isiku nõusolekul, eeldusel et kõik vajalikud tingimused on täidetud.¹⁰⁸

Rahvusvahelises praktikas arutletakse sageli selle üle, millised eripärad on inimestel, kes on sattunud vanglasse juba noores eas. Näiteks Austraalias on tähelepanu pööratud sellele, et noori hinnatakse ja jälgitakse sagedamini nende puuduste kui tugevuste põhjal. Selline keskendumine probleemsele käitumisele vangistuse ajal mõjutab otseselt seda, kuidas noori nähakse ja tajutakse pärast vabastamist.¹⁰⁹ Kinnipeetavaid käsitletakse kui ratsionaalseid ja vaba tahtega isikuid, kes kas valivad teadlikult kuriteo toimepanemise või on selleni viidud patoloogiliste tegurite tõttu. Kui jätta kõrvale erinevad keemilised ja füsioloogilised ravimeetodid, nähakse enamikul juhtudel kuritegevusest loobumise teena ratsionaalse, seaduskuuleka käitumisvõime jõuga äratamist.¹¹⁰ Samuti keelduvad mõned Austraalia noored tingimisi vabastamisest, kuna kardavad, et ei suuda järgida vabastamisega seotud tingimusi. Nad eelistavad kanda karistusaja lõpuni vanglas, sest siis puuduvad vabanemise järgsed ranged piirangud.¹¹¹

Ameerika Ühendriikides loodi umbes 100 aastat tagasi eraldi alaealiste õigusüsteem, mille eesmärk oli suunata noored õigusrikkujad eemale kriminaalkohtute karistuslikust lähenemisest ja toetada nende rehabilitatsiooni, lähtudes iga noore individuaalsetest vajadustest. See süsteem erines täiskasvanute kohtust mitmeti – fookuses oli mitte süütegu, vaid laps või nooruk kui abi vajav isik. Menetlused olid mitteametlikud ja kohtunikele anti

¹⁰⁷ Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, lk 315.

¹⁰⁸ Salla, J. Karistuse asendamist ja karistusest vabastamist puudutavad muudatused, lk 602.

¹⁰⁹ J. Halsey, M. Negotiating conditional release. Juvenile narratives of repeat incarceration – Punishment & Society Vol. 8, Issue 2, 2006, lk 166–167.

¹¹⁰ *Ibidem*.

¹¹¹ J. Halsey, M. Negotiating conditional release. Juvenile narratives of repeat incarceration, lk 170–171.

ulatuslik otsustusvabadus. Ka tänapäeval arutletakse selles süsteemis jätkuvalt selle üle, kuidas tasakaalustada noore parimaid huve ja ühiskonna turvalisust, vältides samal ajal liigset karistavat lähenemist.¹¹²

2.5. Alaealisena kuriteo toimepannud isikute tingimisi ennetähtaegne vabastamine Euroopas

Euroopa riikides on erinevad alaealiste õigusrikkujate karistussüsteemid, ja seda mitmes aspektis – alates asutuste tüübist, kus alaealisena kuriteo toime pannud isikutelt võidakse vabadus võtta, kuni vanusepiiride, õiguslike eeltingimuste ja kinnipidamise kestuseni. Õeldu kehtib ka nende isikute suhtes, kes panid süüteo toime enne 18. eluaastat. Nemad kannavad karistust kas täiskasvanute vanglas või spetsiaalsetes noortevanglates, mis alluvad vanglateenistusele ja kuuluvad riiklikku vanglasüsteemi. Lisaks toimub paljudes riikides alaealisena kuriteo toimepannud isikute vabaduse võtmine ka hoolekandeseaduste alusel, mille rakendamine on noorsoo-, pere- või sotsiaalhoolekande ministeeriumide pädevuses.¹¹³

Austrias on võimalik alaealine õigusrikkuja vabastada tingimusteta vangistusest enne tähtaega pärast poole karistusaja kandmist, juhul kui edasise käitumise prognoos on positiivne. Kui isik on kandnud kaks kolmandikku karistusajast, peab kohus ta vabastama, välja arvatud juhul, kui esineb suur risk retsidiiviks. Ennetähtaegse vabastamise eelduseks on vähemalt ühe kuu pikkune vangistuses viibimine. Alaealisena kuriteo toime pannud isikute puhul ei ole lubatud otsust langetada üldpreventiivsetel kaalutlustel.¹¹⁴ Pärast tingimisi vabastamist määratakse nendele isikutele kriminaalhooldus, mille eesmärk on toetada nende sujuvat taasühiskonnastumist. Selle protsessi vältel osutavad sotsiaaltöötajad nii järelevalvet kui ka praktilist abi, et noor saaks naasta tavapärase elukorralduse juurde. Samuti rõhutatakse, et noortevanglates töötavatel spetsialistidel – sarnaselt kohtunike ja prokuröridega, kes menetlevad alaealiste asju – peaksid olema pedagoogilised pädevused ning põhiteadmised psühholoogiast ja psühhiaatriast. Selline ettevalmistus võimaldab paremini märgata võimalikke konflikte ja probleemkohti ning neile tõhusalt reageerida. Selleks on rakendatud ka mentorlussüsteem, mille raames määratakse igale alaealisena kuriteo toime pannud isikule individuaalne vastutav töötaja (valvur), kes täidab nii järelevalvaja kui ka usaldusisiku rolli.¹¹⁵

---

¹¹² McCord, J., Spatz Widom, S., A. Crowell, N. Juvenile Crime, Juvenile Justice. Washington, DC: National Academy Press, 2001, lk 154.

¹¹³ Dünkel, F., Grzywa, J., Horsfield, P., Pruin, I. Juvenile Justice Systems in Europe – Current Situation and Reform Developments, Vol. 4, 2nd revised edition, 2011, lk 1789.

¹¹⁴ Dünkel, F., Grzywa, J., Horsfield, P., Pruin, I. Juvenile Justice Systems in Europe – Current Situation and Reform Developments, Vol. 1, 2nd revised edition, 2011, lk 55–56.

¹¹⁵ *Ibidem.*, lk 87.

Austria karistuspoliitikas on määrava tähtsusega süüdimõistetute vanus karistuse kandmise alguse hetkel. Isikud, kes alustavad karistuse kandmist enne 18. eluaastat, alluvad alaealiste karistussüsteemi regulatsioonile. Samas on võimalik, et ka kuni 22-aastased süüdimõistetud paigutatakse alaealistele mõeldud kinnipidamisasutusse, tingimusel et see ei avalda negatiivset mõju noorematele kinnipeetavatele. Sellise otsuse langetamine jääb pädeva kohtu kaalutusõiguse alla. Kui isik juba viibib alaealiste karistussüsteemis, võib ta sinna jääda kuni 24. eluaastani, eeldusel et vastavad tingimused on täidetud. Vajaduse korral võib teda selles süsteemis hoida ka pärast 24. eluaastat, kui tal on jäänud kandmata alla ühe aasta vangistust või kui üleviimine täiskasvanute vanglasse kahjustaks oluliselt tema arengut või taastumisprotsessi. Otsuse selles osas teeb vangla juht koos justiitsministeeriumiga. Pärast 27. eluaastat tuleb kinnipeetav igal juhul üle viia täiskasvanute karistussüsteemi.¹¹⁶

Saksamaa noorte kriminaalõiguse regulatsioon hõlmab isikuid vanusevahemikus 14 kuni 20 eluaastat.¹¹⁷ Saksa alaealiste õiguse- ja hoolekandesüsteemile on iseloomulik märkimisväärne stabiilsus ning kasvatuses ideaali hoidmine. Kuigi mõnes osas ei saa eitada repressiivsete suundumuste olemasolu, ei ole süsteem muutunud ega ole eeldatavasti ka tulevikus muutumas märkimisväärselt neoliberaalseks.¹¹⁸

Saksamaal alaealisena toime pandud kuritegude tingimisi ennetähtaegse vabastamise tingimused reguleeritakse saksa Jugendgerichtgesetz¹¹⁹ (JGG) paragrahvis 88. JGG § 88 järgi võib karistuse täideviimist juhtiv isik peatada karistuse ülejäänud osa täitmise tingimisi, kui süüdimõistetute on karistusest osa kandnud; täitmise peatamine võib olla põhjendatud, arvestades alaealisena kuriteo toime pannud isiku arengut ja üldsuse huvi turvalisuse vastu; kui karistus ületab ühe aasta, on täitmise peatamine lubatud ainult siis, kui süüdimõistetute on karistusest vähemalt ühe kolmandiku kandnud; otsus tuleks teha piisavalt vara, et võimaldada meetmeid süüdimõistetute ettevalmistamiseks eluks pärast vabanemist; otsuse võib tühistada, kui ilmnevad uued asjaolud, mis muudavad täitmise peatamise põhjendamatuks, arvestades alaealisena kuriteo toime pannud isiku arengut ja üldsuse huvi turvalisuse vastu; otsus tehakse pärast prokuröri ja täitmist juhtiva asutuse juhataja ära kuulamist ning süüdimõistetutele antakse võimalus suuliseks avalduseks.¹²⁰

Tõsiste kuritegude – nagu mõrv, vägistamine või röövimine – korral rakendavad kohtud enamasti (üle 95% juhtudest) alaealiste menetlusõigust. Seda valikut eelistatakse, kuna see

¹¹⁶ Dünkel, F., Grzywa, J., Horsfield, P., Pruin, I. *Juvenile Justice Systems in Europe – Current Situation and Reform Developments*, Vol. 1., lk 85.

¹¹⁷ Dünkel, F. *Youth Justice in Germany*. Oxford Handbooks Online, 2016, lk 1.

¹¹⁸ *Ibidem.*, lk 41.

¹¹⁹ Jugendgerichtgesetz – BGBl. I S. 2099.

¹²⁰ Jugendgerichtgesetz, § 88.

annab kohtule karistuse määramisel suurema kaalutusruumi. Alaealiste kohtumenetluse seadustik võimaldab prokuröridel ja kohtunikel määrata leebemaid karistusi võrreldes täiskasvanute kohtumenetluses ette nähtud rangete miinimumkaristustega. Näiteks ei ole mõrvasüüdistuse korral kohtunikud alaealiste seaduse alusel kohustatud määrama eluaegset vanglakaristust, mis oleks täiskasvanute puhul kohustuslik. Samuti ei ole relvastatud röövi puhul nõutav viie aasta pikkune miinimumkaristus, nagu see on täiskasvanute karistusseadustikus ette nähtud. Just see paindlikkus karistuse määramisel suurendab oluliselt tõenäosust, et noori täiskasvanuid menetletakse alaealiste õigussüsteemi raames ka raskete süüdistuste korral.¹²¹

Saksamaa Föderaalkohus käsitles oma otsuses ennetähtaegse vabastamise eeldusi ja selle kohaldamist. Kohus leidis, et täitmise juhil¹²² on kohustuslik kaalutusõigus otsustada noortekaristuse ülejäänud osa tingimisi vabastamise üle. Arvesse võetakse süüdimõistetu vanust ja teo asjaolusid. Kuigi karistus täidetakse täiskasvanute karistusseadustiku järgi, ei tähenda see materiaalõiguslike sätete muutumist. Seaduse sõnastus viitab endiselt "noortekaristusele", mitte üldisele "karistusele".¹²³

Karistuse täitmise üleandmisel kohaldatakse kriminaalprotsessi seadustiku ja kohtu korraldusseaduse sätteid, mitte Strafgesetzbuch¹²⁴ (StGB) materiaalõiguslikke norme. Neid aspekte arvestades tuleks alaealisena kuriteo toime pannud isikute tingimisi ennetähtaegse vabastamise eelduste uurimisel keskenduda täitmise juhi kaalutusõigusele ja sellele, kuidas JGG sätted mõjutavad karistuse täitmist täiskasvanute seaduste raames. Saksamaa Föderaalkohtu otsuses toodud lõigud 19, 20, 24, 27 ja 28 käsitlevad mitte ainult seaduse rakendamist ja täitmise juhi kaalutusõigust, vaid ka seda, kuidas need seadused ja otsustusprotsessid mõjutavad noorte õigusrikkujate rehabilitatsiooni ja ühiskonda naasmist. Süüdimõistetu vanus ja karistuse täitmine täiskasvanute reeglite järgi tõstavad esile vajaduse individuaalse lähenemise järele, mis arvestab noorte ainulaadset olukorda ja arengut.¹²⁵

2.6. Kriminaalhooldus süüdimõistetu ennetähtaegsel vabastamisel

Pärast Eesti taasiseseisvumist tekkis vanglates viibivate kinnipeetavate suure arvu tõttu vajadus otsida uusi viise ja lahendusi, et tagada ühiskonna turvalisus. Samuti ilmnes, et senine karistussüsteem ei suutnud uue olukorra vajadustega piisavalt kohaneda. Seetõttu kujunes

---

¹²¹ Shawn, M. B. Juvenile Justice in Germany: The Tension Between Public Outrage and Criminological Theory – Journal of Global Justice and Public Policy. Vol. 3, Number 2, 2017, lk 185.

¹²² JGG § 82 lg 1 järgi on täitmise juhiks noortekohtu kohtunik.

¹²³ BGH, Beschluss vom 4. Februar 2020 - StB 2/20 - OLG München.

¹²⁴ Strafgesetzbuch – BGBI. I S. 3322.

¹²⁵ BGH, Beschluss vom 4. Februar 2020 - StB 2/20 - OLG München.

soov vangide arvu vähendada üheks peamiseks põhjuseks, miks oli vaja luua kriminaalhooldussüsteem.¹²⁶ Eesti kriminaalhooldussüsteem rakendus 1. mail 1998. Kriminaalhooldusosakonnad jagunevad piirkondlikeks esindusteks, mida juhivad kriminaalhooldusjuhid. Alates 1. jaanuaris 2023 juhib kriminaalhooldusvaldkonda eraldi kriminaalhoolduse direktor.¹²⁷

Kriminaalhoolduse peamine eesmärk on ühiskonna turvatunde tõstmine, kasutades vanglakaristuse asemel alternatiivseid meetmeid.¹²⁸ Kuriteo toime pannud isiku võib jätta vabadusse juhul, kui tema üle teostatakse järelevalvet ning samal ajal tehakse aktiivset tööd tema kuritegelike käitumismustrite muutmiseks.¹²⁹ Seisuga 03.03.2025 oli kriminaalhoolduses kokku 2828 isikut, neist 469 olid vanglast enne tähtaega vabastatud.¹³⁰

Kriminaalhooldusametniku ülesanne on hinnata, kui suur on tõenäosus, et isik paneb toime uue kuriteo, ning teha koostööd hooldusalusega, et kavandada ja ellu viia tegevused, mis aitavad ennetada uue õigusrikkumise toimepanemist ja toetavad süüdimõistetut iseseisvaks ja seaduskuulekaks eluks valmistumisel.¹³¹

Kui isik, kes pani kuriteo toime alaealisena, vabastatakse vangistusest ennetähtaegselt ja pannakse kriminaalhoolduse alla, kohaldatakse tema suhtes samu reegleid nagu täiskasvanute puhul, näiteks seoses käitumiskontrolli, kohustuste täitmise ja järelevalvega.

Kriminaalhoolduse õiguslik raamistik tugineb mitmele seadusele: karistusseadustik määratleb, millistel tingimustel võib isik kriminaalhooldusele suunata, samas kui kriminaalhooldusseadus keskendub selle elluviimise praktilistele aspektidele. Lisaks reguleerivad alternatiivkaristuste täideviimist mitmed justiitsministri määrused:

- 01.03.2018. a määrus nr 19 „Kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusaluste andmekogu põhimäärus“,¹³² millega on loodud kriminaalhooldusaluste andmekogu, kuhu kogutakse ja töödeldakse hooldusalustega seotud teavet ja dokumente kriminaalhoolduse ülesannete täitmiseks;

---

¹²⁶ Ginter, J., Kuuse, R. Probation in Europe. Estonia. The European Organisation for Probation, 2012, lk 6.

¹²⁷ Vanglateenistuse veebileht. Kriminaalhooldus. – <https://vanglateenistus.ee/kriminaalhooldus/kriminaalhooldus/kriminaalhooldusest> (25.03.2025).

¹²⁸ Sootak, J., Pikamäe, P. Kriminaaltäitevõigus, lk 132.

¹²⁹ Vanglateenistuse koduleht. Kriminaalhooldus.

¹³⁰ Vanglateenistuse koduleht. Kinnipeetavate ülevaade. – <https://vanglateenistus.ee/meist/uudised-ja-arvud/kinnipeetavate-ulevaade> (26.03.2025).

¹³¹ Vanglateenistuse koduleht. Kriminaalhooldus.

¹³² 01.03.2018. määrus nr 19 „Kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusaluste andmekogu põhimäärus“ – RT I, 21.03.2025, 29.

- 25.06.2004. a määrus nr 49 „Üldkasuliku töö ettevalmistamise, täitmise ja järelevalve kord“,¹³³ mis sätestab kriminaalhoolduse pädevuse ja rollid seoses üldkasuliku tööga – alates sobivate töökohtade valikust ja hooldusaluste suunamisest tööle kuni tööprotsessi jälgimise põhimõtete ning rikkumistele reageerimise meetodite ja tagajärgedeni;
- 07.05.2004. a määrus nr 37 „Kriminaalhooldusametniku täiendavate kvalifikatsiooninõuete kehtestamine ning tööülesannete loetelu, mille täitmisel ei pea ametnikul olema vastavat rakenduslikku või akadeemilist kõrgharidust“,¹³⁴;
- 22.02.2007. a määrus nr 15 „Elektroonilise valve täitmise ja järelevalve kord“,¹³⁵ mis reguleerib kriminaalhooldusametniku tegevust elektroonilise valve raames – alates ettevalmistustest ja seadmete valiku ning paigaldamise nõuetest kuni valvekohustuse täitmise kontrollimise korra, rikkumiste käsitlemise ning valve lõppemisel seadmete eemaldamiseni.¹³⁶

Karistusseadustik sätestab, millistel juhtudel võib kohus määrata süüdimõistetu kriminaalhooldaja järelevalve alla. Kui kohus hindab kuriteo toimepanemise asjaolusid ning süüdimõistetu isikut, võib ta otsustada vangistuse tingimisi kohaldamata jätta ja määrata isiku kriminaalhooldaja järelevalve alla katseajaga, mis kestab poolteist kuni kolm aastat, lisades kohustuse järgida kontrollnõudeid ja täita määratud kohustusi. Lisaks on kohtul õigus kuni kaheaastane vangistus asendada üldkasuliku tööga, juhul kui süüdimõistetu sellega nõustub. Vangistusest ennetähtaegse vabastamise otsustamisel koos katseajaga võtab kohus arvesse kuriteo iseloomu, süüdimõistetu isikut, tema varasemat elu ja käitumist karistuse kandmise ajal, samuti elutingimusi ning võimalikke mõjusid, mida ennetähtaegne vabastamine võib kaasa tuua. Kriminaalhooldusele võib allutada ka neljateist- kuni kaheksateistaastase alaealisena kuriteo toime pannud isiku, kui tema kõlbelise ja vaimse arengu tase ning võime mõista oma teo keelatused ja juhtida oma käitumist seda võimaldavad.¹³⁷

Karistusseadustik sätestab käitumiskontrollile allutatud isiku kohustused, mille hulka kuuluvad elamine kohtu määratud aadressil, regulaarne registreerimine kriminaalhooldaja juures, koostöö kontrollimisel (sh dokumentide esitamine) ning loa küsimine elukoha

¹³³ 25.06.2004. a määrus nr 49 „Üldkasuliku töö ettevalmistamise, täitmise ja järelevalve kord“ – RT I, 13.02.2024, 3.

¹³⁴ 07.05.2004. a määrus nr 37 „Kriminaalhooldusametniku täiendavate kvalifikatsiooninõuete kehtestamine ning tööülesannete loetelu, mille täitmisel ei pea ametnikul olema vastavat rakenduslikku või akadeemilist kõrgharidust“ – RT I, 06.04.2023, 6.

¹³⁵ 22.02.2007. a määrus nr 15 „Elektroonilise valve täitmise ja järelevalve kord“ – RT I, 13.02.2024, 6.

¹³⁶ Vanglateenistuse koduleht. Kriminaalhoolduse õiguskorraldus. –

<https://vanglateenistus.ee/kriminaalhooldus/kriminaalhooldus/kriminaalhoolduse-oiguskorraldus> (25.03.2025).

¹³⁷ Vanglateenistuse koduleht. Kriminaalhoolduse õiguskorraldus.

vahetuse või pikema lahkumise puhul. Kohus võib määrata lisakohustusi, näiteks alkoholist ja narkootikumidest hoidumine, õppima või tööle asumine jms. Tingimuste rikkumise korral esitab kriminaalhooldaja kohtule ettekande, mille põhjal võib kohus vangistuse täitmisele pöörata, katseaega pikendada või uusi kohustusi määrata.¹³⁸

Kriminaalhooldusseadus reguleerib hooldusametniku tegevust – tema ülesanne on jälgida hooldusaluse kohustuste täitmist ja toetada sotsiaalset kohanemist, et ennetada uute kuritegude toimepanemist. Olulised on ka kriminaalmenetluse seadustik, mis määratleb hooldaja rolli menetluses, ning vangistusseadus, mis käsitleb tema osalemist ennetähtaegse vabastamise protsessis.¹³⁹

Kriminaalhooldusseaduse (KrHS)¹⁴⁰ § 24 lg 1 järgi koostab kriminaalhooldusametnik kahtlustatava, süüdistatava või süüdimõistetu kohta kohtueelse ettekande, mis sisaldab kokkuvõtet kahtlustatava või süüdistatava isikuomadustest ja sotsiaalsest olukorrast ning arvamust katseaja ja kahtlustatava, süüdistatava või süüdimõistetu suhtes kohaldatavate kohustuste valiku ja nende kohaldamise tähtaja kohta.

KrHS § 2 järgi võivad kriminaalhooldusalused olla järgmised isikud:

- Süüdimõistetu, kelle kohus on seaduses sätestatud korras määranud kriminaalhooldaja järelevalve alla;
- Süüdimõistetu, kelle vangistus on asendatud üldkasuliku tööga või narkomaanide sõltuvusraviga või osaliselt asendatud seksuaalkurjategijate kompleksraviga;
- Isik, kelle suhtes on kriminaalmenetlus lõpetatud ning kellele on prokurör või kohus määranud üldkasuliku töö tegemise või kohustuse alluda KarS § 75¹ lg-s 1 sätestatud alkoholi tarvitamise keelu täitmist kontrolliva elektroonilise seadme valvele;
- Kahtlustatav või süüdistatav, kellel tõkendina kohaldatud vahistamine on asendatud elektroonilisele valvele allumise kohustusega;
- Kahtlustatav, süüdistatav või süüdimõistetu, kellele kohus on kohaldanud elektroonilise valvega ajutist lähenemiskeeldu või lähenemiskeeldu;
- Süüdlane, kelle arest on asendatud üldkasuliku tööga või kellele kohus on määranud üldkasuliku töö tegemise kohustuse KarS § 87 alusel;
- Kahtlustatav või süüdistatav, kelle kohta on prokurör või kohus tellinud kohtueelse ettekande.

---

¹³⁸ Vanglateenistuse koduleht. Kriminaalhoolduse õiguskorraldus.

¹³⁹ *Ibidem*.

¹⁴⁰ Kriminaalhooldusseadus. – RT I, 14.03.2025, 25.

Kui isik vabastatakse vangistusest enne tähtaega, on sellega seotud kas kohustuslik või valikuline periood, mil ta on kriminaalhooldusametniku järelevalve all. Eestis on seaduseandja eelistanud, et vangistusest enne tähtaega vabastatud isikut jälgitakse kohustuslikult. See tähendab, et isik, kes vabaneb enne tähtaega, on samuti kriminaalhoolduse all nagu see, kes on tingimisi vabadusse lastud, ning kuulub kriminaalhooldusametniku järelevalve alla. Kriminaalhooldusametniku teostatav järelevalve ja pakutav sotsiaalabi ongi see, mis defineerib ennetähtaegse vabastamise protsessi oma kõige kitsamas mõistes.¹⁴¹

Ennetähtaegne vabastamine annab vangile võimaluse enne määratud karistusaja lõppu vabaneda, kuid see sõltub range tingimuse täitmisest, et vang peab järgima katseaegseid juhiseid, täitma talle pandud ülesandeid ja hoiduma uute kuritegude toimepanemisest. Samuti on oluline mõista, et käitumisjärelvalve ei piirdu ainult piirangute kehtestamisega, vaid hõlmab ka sotsiaalse abi pakkumist. Isegi mõõdukalt pika vangistuse korral võib inimene muutuda võõrandunuks vabast ühiskonnast, mis muudab kriminaalhooldusametniku sekkumise oluliseks nende ühiskonda taasintegreerimisel. See aspekt on eriti oluline Eestis, kus ühiskond muutub kiiresti ja põhjalikult. Kriminaalhooldusametniku ülesandeks on mitte ainult sotsiaalabi pakkumine ja järelevalve, vaid ka ennetada vabanenud isiku tagasilangemist kuritegevusse, eriti arvestades, et selline risk on kõige suurem kohe pärast vanglast vabanemist.¹⁴²

Kui kriminaalhooldusalune rikub katseaaja reegleid, võib kriminaalhooldaja anda talle hoiatuse või esitada kohtule erakorralise ettekande. Kohus otsustab, kas katseaaja tingimusi muuta või jätta need samaks. Kohus võib pöörata karistuse täitmisele, pikendada katseaega või määrata täiendavaid kohustusi. Kui hooldusalune näitab üles selget vastutustunnet, teeb aktiivselt koostööd kriminaalhooldajaga ja täidab kõik talle pandud kohustused, on kriminaalhooldajal võimalik taotleda kohtult katseaaja tingimuste leevendamist või selle ennetähtaegset lõpetamist. Sellisel juhul katseaeg jätkub ning süüdimõistetul kehtib endiselt kohustus hoiduda uute kuritegude toimepanemisest.¹⁴³

Kriminaalhooldusseaduse kohaselt koostab kriminaalhooldusametnik kohtueelse ettekande isiku kohta, keda kahtlustatakse, süüdistatakse või on süüdi mõistetud. See ettekanne sisaldab ülevaadet isiku isikuomadustest ja sotsiaalsest taustast ning ametniku hinnangut selle kohta, kui pikk võiks olla katseaeg ja millised kohustused tuleks talle määrata. Ettekanne esitatakse

---

¹⁴¹ Sootak, J., Pikamäe, P. Kriminaaltäitevõigus, lk 157.

¹⁴² *Ibidem*.

¹⁴³ Vanglateenistuse koduleht. Kriminaalhooldusaluse õigused ja kohustused. –

<https://vanglateenistus.ee/kriminaalhooldus/kriminaalhooldus/kriminaalhooldusaluse-ogused-ja-kohustused> (25.03.2025).

kohtule, prokuratuurile või vanglale. Kohtueelne ettekanne koostatakse eelkõige juhul, kui tegemist on alaealisega, isikuga, keda süüdistatakse seksuaalkuriteos, või kel on korduvaid joobeseisundis mootorsõiduki juhtimise süüdistusi, aga ka teistes asjakohastes olukordades.¹⁴⁴ KrHS § 24 lg 6 järgi võetakse arvesse alaealise kahtlustatava kohta kohtueelse ettekande koostamisel tema haavatavust, samuti tema suhtes varem tehtud individuaalsete hindamiste tulemusi. Kui ettekande aluseks olevad asjaolud menetluse kestel oluliselt muutuvad, koostatakse menetleja taotlusel täiendav ettekanne.

Rahvusvahelises praktikas pööratakse üha suuremat tähelepanu kriminaalhooldusele kui olulisele vahendile korduvkuritegevuse ennetamisel. Ameerika Ühendriikides (California osariigis) on kriminaalhooldusasutused olulised kriminaalõigussüsteemi osalised tänu oma ulatuslikule võimule ja laiale rollide spektrile, eriti just noorte üle. Õigusemõistmise protsessi käigus esitavad kriminaalhooldusametnikud kohtule mitmesuguseid soovitusi, mis võivad viia noore vangistamiseni kohalikus alaealiste kinnipidamisasutuses, laagris või maakodus, paigutamiseni California osariigi alaealiste kinnipidamisasutusse (*Division of Juvenile Justice*) või üleandmiseni täiskasvanute vanglasse ja kriminaalkohtusse. Pärast süüdimõistmist võivad kriminaalhooldusametnikud noort jälgida nii plaanitud kui ka ootamatute külastuste ja läbiotsimiste kaudu. Kriminaalhooldus haldab lukustatud asutusi noorte jaoks nii enne kui pärast süüdimõistmist, viib mõnes piirkonnas ellu ennetus- ja hälbimise vähendamise programme ning paigutab teatud omavalitsustes ametnikke otse koolidesse.¹⁴⁵

---

¹⁴⁴ Sööt, M.-L., Tüllinen, K., Solodov, S., Sirendi, M., Anger, L. Taasühiskonnastamise tõhustamine. Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika lühianalüüs Nr 2/2022, p 17.

¹⁴⁵ Soung, P. Is Juvenile Probation Obsolete? Reexamining and Reimagining Youth Probation Law, Policy, and Practice – *Journal of Criminal Law and Criminology*. Vol 112, Issue 3 Summer, 2022, lk 556–557.

3. EESTI KOHTUPRAKTIKA ANALÜÜS

Käesoleva magistritöö raames analüüsiti 93 maakohtu lahendit ja 7 ringkonnakohtu lahendit, mis käsitlevad isikuid, kes panid kuriteo toime alaealisena. 93-st ajavahemikul 2015–2024 tehtud Maakohtu lahendist 50 korral kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile ja 43 korral jättis isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega vabastamata. (Vt lisad 1–3). Maakohtute lahendite analüüs on jaotatud vastavalt kohtu poolt kohaldatud paragrahvidele. Esmalt analüüsitakse, mida kohus võttis arvesse, vabastades või jättes vabastamata isikud KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel. Seejärel käsitletakse kohtulahendeid, kus kohus lahendas ennetähtaegse vabastamise küsimusi KarS § 76¹ lg 1 p 2 alusel. Analüüsi kolmas osa on pühendatud sellele, mida kohus võttis arvesse, kui vabastas isikud KarS § 76¹ lg 2 alusel, mis sätestab kohtu kohustuse vabastada süüdimõistetut, kes oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui kaheksateistaastane, kui tegu oli teise astme kuriteo või ettevaatamatu esimese astme kuriteoga ning kui isik on reaalset ära kandnud vähemalt poole mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud. Analüüsi lõpetab võrdlus teguritest, mida kohus arvesse võtab, kui vabastab süüdimõistetut vastava paragrahvi alusel.

3.1. Maakohtute lahendid

3.1.1. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetut ennetähtaegset vabastamist KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel

KarS § 76¹ lg 1 p 1 järgi võib kohus vabastada katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest süüdlase, kes oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui kaheksateistaastane teise astme kuriteo või ettevaatamatu esimese astme kuriteo korral, kui ta on tegelikult ära kandnud vähemalt ühe kolmandiku mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud.

Kokku analüüsiti 17 maakohtu lahendit, milles kohus käsitles tingimisi ennetähtaegse vabastamise võimalust KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel. Neist 17-st leidis kohus 7 korral, et isik tuleb ennetähtaegselt vabastada, ja 10 korral otsustas kohus isikut mitte vabastada.

Asjaolud, mida kohus arvestas isiku ennetähtaegse vabastamise käsitlemisel KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel, on järgmised:

- Vangla ja prokuratuuri arvamus isiku tingimisi ennetähtaegse vabastamise kohta;
- Isiku soov ja motivatsioon oma elu pärast vabanemist muuta;
- Isiku käitumine vanglas;

- Varasemate kriminaalkaristuste olemasolu;
- Erinevate sotsiaal- ja psühholoogiliste programmide läbimine;
- Töötamine vanglas;
- Narkootikumide ja alkoholi sõltuvus;
- Suhtlusringkond;
- Töökoha olemasolu pärast vabanemist;
- Hariduse omandamine;
- Kindla elukoha olemasolu;
- Perekonna toetus ja toetav keskkond;
- Riigikeele ja eriala omandamine vanglas;
- Kriminaalhoolduse tõhusus.¹⁴⁶

Kohus kontrollib ka formaalseid eelduseid, nimelt seda, kas isik oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui kaheksateistaastane, kas ta on toime pannud teise astme kuriteo või ettevaatamatu esimese astme kuriteo ning kas ta on tegelikult ära kandnud vähemalt ühe kolmandiku mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud.

Kõigis 17 lahendis andsid prokuratuur ja vangla oma hinnangu tingimisi ennetähtaegse vabastamise otstarbekusele. Kõigil juhtudel oli prokuratuuri ja vangla arvamus omavahel kooskõlas. Näiteks, kui vangla ei toetanud vangi tingimisi ennetähtaegset vabastamist, siis prokuratuur samuti ei toetanud seda. 12 lahendis langes kohtu otsus kokku prokuratuuri ja vangla seisukohaga. 4 juhul otsustas kohus teisiti: nimelt kahel juhul toetasid nii vangla kui ka prokuratuur isiku tingimisi ennetähtaegset vabastamist, kuid kohus otsustas isikut mitte vabastada.; kahel juhul vastupidi – vangla ja prokuratuur ei toetanud tingimisi ennetähtaegset vabastamist, kuid kohus otsustas siiski isiku vabastada.

Refereerides juhtumeid, mil kohus otsustas isikut hoolimata vangla ja prokuratuuri toetavast seisukohast mitte vabastada, saab välja tuua kohtu põhjendused selle otsuse langetamisel. Nimelt leidis kohus lahendis nr 1-17-5039, et kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamine ei ole võimalik, kuna tal puudub Eesti Vabariigis alaline elukoht. Kriminaalhoolduse teostamine on seadusega ette nähtud ainult Eesti territooriumil, mistõttu ei ole võimalik vabastada isikut, kes plaanib vabanemisel elada välismaal. Lisaks tuvastas kohus, et kinnipeetava puhul ei kohaldu ka KarS § 76¹ lg 2 sätestatud kohustusliku vabastamise nõue. Kohus rõhutas, et tingimisi enne tähtaega vabastamine ei ole süüdimõistetule garanteeritud õigus, vaid sõltub teatud eelduste olemasolust ja kohtu

---

¹⁴⁶ Lisa 1.

kaalutusotsusest;¹⁴⁷ lahendis nr 1-18-3319 märkis kohus, et tegemist oli noore isikuga, keda on korduvalt karistatud nii väärteo- kui ka kriminaalkorras, kuid varasem tingimuslik karistus ei ole osutunud piisavaks tema õiguskäitumise tagamiseks. Vaatamata erinevate programmide läbimisele ja rahuldavatele vabanemisjärgsetele elutingimustele ei ole võimalik järeldada, et karistuse eesmärgid oleksid täidetud. Isik on jätkanud varguste toimepanemist isegi lühikese aja möödudes eelmisest kohtuotsusest ning tal on väljendunud probleemid impulsiivse käitumise ja probleemilahendusoskuse puudumisega. Samuti on tal kalduvus õigustada oma tegusid ja suhtuda kuritegudesse teatud olukordades soosivalt. Arvestades kinnipeetava iseloomu, riskitegureid ja varasemaid rikkumisi vangistuse ajal, ei saanud kohus pidada tema ennetähtaegset vabastamist põhjendatuks. Lisaks kujutavad alkoholi- ja narkootikumide tarvitamise riskid vabaduses täiendavat ohtu, mistõttu võib kriminaalhooldus jääda ebaefektiivseks.¹⁴⁸

Otsused, mil vangla ja prokuratuur ei toetanud tingimisi ennetähtaegset vabastamist, kuid kohus otsustas isiku vabastada sisaldavad järgmisi põhjendusi: lahendis nr 1-17-6777 ei toetanud vangla isiku tingimisi ennetähtaegset vabastamist, kuna hindas kõrgeks uue kuriteo toimepanemise riski. Peamiseks ohuks peeti sõiduki juhtimisõiguseta juhtimist, sõiduki omandamist ja kaudselt ka vägivalda kasutamist, eriti olukordades, kus ta kaotab enesevalitsemise, on alkoholihoobes või viibib kriminaalse taustaga sõpradega. Riskihinnangu kohaselt on uue kuriteo toimepanemise tõenäosus 59% ja vägivaldse kuriteo toimepanemise tõenäosus 65%. Prokurör samuti ei toetanud süüdimõistetud ennetähtaegset vabastamist. Kohus otsustas siiski isiku vabastada, kuna tal puudus varasem vanglakogemus ja vangistus on täitnud oma eesmärgi, suunates teda õiguskäitumisele. Vanglas osales isik mitmes programmis, käitus korralikult, hoidudes distsiplinaarrikkumistest, ning viibis avavanglas ilma rikkumisteta. Samuti on ta vanglas töötanud ja saab jätkata samal töökohal ka pärast vabastamist, mis aitab vältida jõudeelu ja vähendab kuriteo riski. Kuigi alkoholi tarvitamine kujutab endast suurimat retsidiivsusrisiki, pidas kohus kinnipeetava noorust ja seniseid positiivseid arenguid piisavaks põhjuseks ennetähtaegseks vabastamiseks.¹⁴⁹

Sarnane olukord oli lahendis nr 1-18-4871. Viru Vangla ei toetanud isiku tingimisi ennetähtaegset vabastamist, kuna hinnati korduva kuriteo toimepanemise tõenäosuseks kahe aasta jooksul 55% ja vägivaldse kuriteo riski 63%. Prokuratuur nõustus vangla hinnanguga. Kohus aga otsustas isiku vabastada, arvestades tema eeskujulikku käitumist vangistuses: distsiplinaarrikkumised puudusid, ta osales aktiivselt sotsiaalprogrammides ning alustas

---

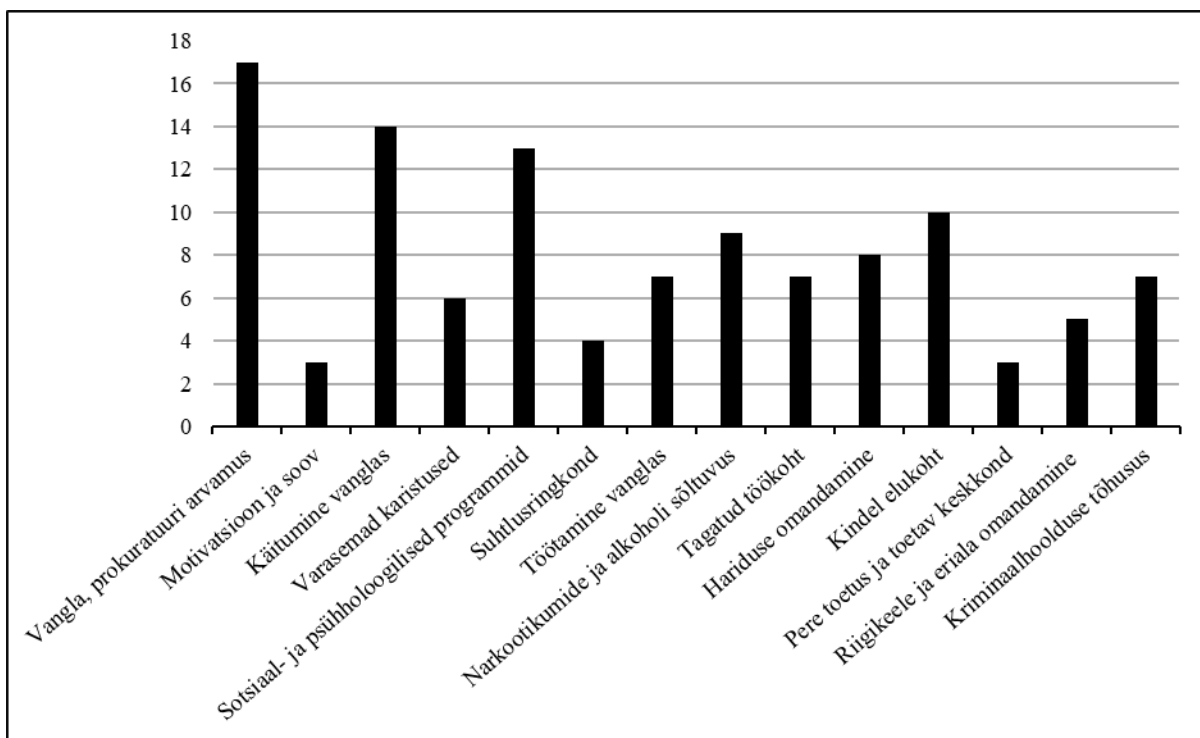
¹⁴⁷ VMKm 1-17-5039, lk 2–4.

¹⁴⁸ VMKm 1-18-3319, lk 3–4.

¹⁴⁹ TMKm 1-17-6777, lk 2–5.

põhihariduse omandamist. Samuti oli tal elukoht pärast vabanemist ning suhted perekonnaga on vangistuse ajal paranenud. Kohus leidis, et vangistus on täitnud oma eesmärgi ning isik on motiveeritud edaspidi käituma õiguskaualekal.¹⁵⁰

Asjaolud, mida kohus arvestas isiku ennetähtaegse vabastamise käsitlemisel KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel on välja toodud joonisel¹⁵¹ 1. Joonisel on näha, mitu korda võttis kohus arvesse konkreetset asjaolu. Igas kohtulahendis oli samuti arvestatud prokuratuuri ja vangla arvamusega. Enim tähelepanu pööras kohus otsustamisel isiku käitumisele vanglas (14 korda) ja isiku läbitud erinevatele sotsiaalsetele ja psühholoogilistele programmidele (13 korda), nagu näiteks Eluviisitreening ja Õige Hetk. Kolmandal kohal sageduse poolest on kindla elukoha olemasolu (10 korda). Kõige vähem pööras kohus oma argumentatsioonis tähelepanu isiku soovile ja motivatsioonile oma elu pärast vabanemist muuta ja perekonna toetusele ja toetavale keskkonnale (3 korda).

Joonis 1. Asjaolud, mida kohus arvestas isiku ennetähtaegse vabastamise käsitlemisel KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel

Tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsustamisel KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel võtavad kohtud arvesse mitmeid asjaolusid, mis mõjutavad otsuse tulemust. Nagu on näha jooniselt 1, omavad kõige suuremat kaalu kinnipeetava käitumine vangistuse ajal (sh distsiplinaarrikkumiste olemasolu või puudumine), tema osalemine sotsiaalprogrammides

¹⁵⁰ VMKm 1-18-4871, lk 4–5.

¹⁵¹ Töös esitatud joonised on autori koostatud.

ning kindla elukoha olemasolu pärast vabanemist. Oluliseks peetakse ka kinnipeetava võimalusi tööturul – kui tal on kindel töökoht või võimalus jätkata vanglas omandatud kutseoskustega seotud tööd, on see tema vabastamist soodustav tegur. Lisaks pööravad kohtud tähelepanu kinnipeetava sõltuvusprobleemidele, sest nende olemasolu võib oluliselt suurendada uute kuritegude toimepanemise tõenäosust.

3.1.2. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist KarS § 76¹ lg 1 p 2 alusel

KarS § 76¹ lg 1 p 2 järgi võib kohus vabastada katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest süüdlase, kes oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui kaheksateistaastane esimese astme tahtliku kuriteo korral, kui ta on tegelikult ära kandnud vähemalt poole mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud.

Kokku analüüsiti 40 maakohtu lahendit, milles kohus käsitles tingimisi ennetähtaegse vabastamise võimalust KarS § 76¹ lg 1 p 2 alusel. 12-l juhul leidis kohus, et isik tuleb ennetähtaegselt vabastada, ja 28-l juhul otsustas kohus isikut mitte vabastada.

Asjaolud, mida kohus arvestas isiku ennetähtaegse vabastamise käsitlemisel KarS § 76¹ lg 1 p 2 alusel, on järgmised:

- Vangla ja prokuratuuri arvamus isiku tingimisi ennetähtaegse vabastamise kohta;
- Isiku käitumine vanglas;
- Varasemad kriminaalkaristused;
- Erinevate sotsiaal- ja psühholoogiliste programmide läbimine;
- Töötamine vanglas;
- Narkootikumide ja alkoholi sõltuvus;
- Suhtlusringkond;
- Töökohta olemasolu pärast vabanemist;
- Hariduse omandamine;
- Kindla elukoha olemasolu;
- Perekonna toetus ja toetav keskkond;
- Riigikeele ja eriala omandamine vanglas;
- Kriminaalhoolduse tõhusus;
- Kuritegeliku käitumise muutmine;
- Kuriteo asjaolud.¹⁵²

---

¹⁵² Lisa 2.

Kohus kontrollib ka formaalseid eelduseid, nimelt seda, kas isik oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui kaheksateistaastane, kas ta pani esimese astme tahtliku kuriteo, kas ta on tegelikult ära kandnud vähemalt poole mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud.

Kõigis 40-s lahendis andsid prokuratuur ja vangla oma hinnangu tingimisi ennetähtaegse vabastamise otstarbekusele. 3-l juhul ei olnud vangla ja prokuratuuri arvamus omavahel kooskõlas, nimelt lahendites 1-13-10413, 1-14-9590 (2017. aasta) ning 1-14-9590 (2018. aasta). Lahendites nr 1-14-9590 hindas kohus sama isiku tingimisi ennetähtaegse vabastamise võimalust KarS § 76¹ lg 1 p 2 alusel. 2017. aastal jättis kohus isiku ennetähtaegselt vabastamata, kuid 2018. aastal vabastas teda.

Esimeses 2017. aasta lahendis otsustas kohus isikut tingimisi ennetähtaegselt mitte vabastada, tuues põhjuseks tema ebapiisava motivatsiooni õiguskuulekaks eluks ning jätkuva kõrge retsidiivsusrisiki. Kohtu otsus põhines mitmel negatiivsel asjaolul: isikul oli olemas kehtiv distsiplinaarkaristus, mis viitas distsiplineerimatusele ja vähesele valmisolekule järgida norme. Lisaks oli tegemist juba korduva vangistusega, mis näitas, et varasem karistus polnud piisavalt mõjus olnud. Samuti oli majanduslik olukord ebastabiilne – tal puudus kindel töökoht ja tema kuriteod olid seotud majandusliku kasu saamisega, mis omakorda suurendas riski, et isik võib taas kuritegusid toime panna. Oli tegemist alkoholisõltuvusega, mis oli seotud tema agressiivse käitumisega, ning statistiline uue vägivaldse kuriteo toimepanemise risk oli kõrge (51%). Lisaks peetakse narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslikku käitlemist riigi julgeoleku ja avaliku korra seisukohalt väga tõsiseks kuriteoks, sest see kujutab endast suurt ohtu rahva tervisele.¹⁵³

Teises 2018. aasta lahendis oli olukord oluliselt muutunud, mistõttu otsustas kohus isiku tingimisi ennetähtaegselt vabastada. Otsuse aluseks olid mitmed positiivsed arengud: isik oli edukalt jätkanud oma õpinguid, lõpetanud 10. klassi ning õppis edasi 11. klassis. Lisaks oli ta vanglas omandanud kutseoskusi, mis võimaldasid tal vabanemisel asuda kindlale töökohale, mille tagas tema isa. Suhted pereliikmetega olid märkimisväärselt paranenud ning pere pakkus talle nii moraalset kui materiaalist toetust. Tähtis asjaolu oli ka see, et uue kuriteo toimepanemise risk oli langenud 21%-lt 15%-le, mida kohus hindas juba piisavalt madalaks, et isikut vabastada. Kuigi isikul oli endiselt kaks kehtivat distsiplinaarkaristust, hindas kohus tema tegelikku arengut märksa olulisemaks.¹⁵⁴

---

¹⁵³ VMKm 1-14-9590, lk 3–5.

¹⁵⁴ VMKm 1-14-9590, lk 6–7.

Nendes lahendites hindasid prokuratuur ja vangla kinnipeetava tingimisi ennetähtaegse vabastamise võimalust erinevalt. 2017. aastal ei toetanud vangla isiku vabastamist, viidates eelkõige kõrgele statistilisele riskihinnangule (vägivaldse kuriteo toimepanemise tõenäosus 51%), varasematele katseaja rikkumistele ning töö- ja majanduslike oskuste puudulikkusele. Prokuratuur seevastu toetas juba toona isiku vabastamist, rõhutades tema positiivset käitumist vanglas, aktiivset osalemist sotsiaalprogrammides ja hariduse omandamist. 2018. aastal oli institutsioonide arvamuste erimeelsus sarnane: vangla jäi statistilisele riskile tuginedes jätkuvalt eitavale seisukohale, prokuratuur aga hindas isiku tegelikku arengut, paranenud suhteid perega, kindlat töökohta isa ettevõttes ning katkestatud sidemeid kriminaalse suhtlusringkonnaga piisavateks argumentideks tema vabastamiseks.

Lahendis 1-13-10413 ei toetanud prokuratuur kinnipeetava tingimisi ennetähtaegset vabastamist, kuna karistuse täielik ärakandmine on reegel ja ennetähtaegne vabastamine erandlik meede, mis nõuab eriti kaalukate asjaolude olemasolu. Prokuratuur leidis, et ei esine erandlikke asjaolusid, mis õigustaksid vägivaldsete esimese astme kuritegude, sh röövimise ja väljapressimise toimepanija ennetähtaegset vabastamist.

32-s lahendis langes kohtu otsus kokku prokuratuuri ja vangla seisukohaga; 5-l juhul otsustas kohus teisiti: nimelt kahel juhul toetasid nii vangla kui ka prokuratuur isiku tingimisi ennetähtaegset vabastamist, kuid kohus otsustas isikut mitte vabastada. Kolmel juhul vastupidi – vangla ja prokuratuur ei toetanud tingimisi ennetähtaegset vabastamist, kuid kohus otsustas siiski isiku vabastada.

Lahendites 1-13-11129 ja 1-10-15276 ilmnis sarnane olukord, kus nii Viru Vangla kui ka prokuratuur toetasid kinnipeetavate tingimisi ennetähtaegset vabastamist, kuid kohus otsustas neid mitte vabastada. Ühiselt viitasid vangla ja prokuratuur, et isikud on vangistuses näidanud head käitumist, puuduvad distsiplinaarkaristused, nad on läbinud mitmeid sotsiaalprogramme, lõpetanud või jätkanud haridusteed, töötanud vanglas ning neil on vabanemisel olemas eluase ja toetav perekond. Samuti leiti, et kriminaalhoolduse abil oleks võimalik kontrollida nende käitumist vabaduses ja maandada riske. Kohus rõhutas aga, et ennetähtaegne vabastamine ei ole automaatne õigus, vaid erand, mis eeldab tugevat veendumust, et isik ei lange tagasi kuritegelikku käitumisse.

Kohtute argumentatsioon erines sisuliselt. Lahendis nr 1-13-11129 tõi kohus esile tema varasemad korduvad kriminaalkaristused ja asjaolu, et ta oli varem juba tingimuslikult vabastatud, kuid rikkus kriminaalhoolduse tingimusi, eriti alkoholi tarvitamise keelu osas. Kohtule oli oluline, et hoolimata pakutud ravivõimalustest ja järelevalvest ei suutnud isik oma

eluviisi muuta. Lisaks pidas kohus tema mõjutatavust, täitmata rahalisi kohustusi ning varasemat kuritegelikku elustiili oluliseks riskiteguriks.¹⁵⁵ Lahendis 1-10-15276 oli peamine põhjendus kuriteo eriline raskus – vägivaldne röövimine eaka inimese suhtes, mis oli ette planeeritud ja toime pandud koos kuriteokaaslasega. Kuigi isik oli vangistuses käitunud laitmatult ning läbinud sotsiaalprogramme, leidis kohus, et niivõrd tõsise kuriteo puhul ei saa kergekäeliselt rakendada ennetähtaegset vabastamist. Tähelepanu pöörati ka sellele, et isikul olid juba enne kuritegu olemas eluase ja lähedaste tugi, mistõttu nende olemasolu ei kaalunud üles kuriteo raskust ega maandanud piisavalt riski.¹⁵⁶

Kolmes kohtuasjas, nimelt 1-12-6520, 1-15-1618 ja 1-19-1878, kujunes olukord, kus Viru Vangla ja prokuratuur ei toetanud süüdimõistetute tingimisi ennetähtaegset vabastamist, kuid kohus otsustas nad siiski vabastada. Kuigi juhtumid erinevad üksikasjades, ühendab neid asjaolu, et kohtud hindasid vabastamist toetavaid tegureid olulisemaks kui riskihinnangute põhjal tehtud vastuseis.

Vangla ja prokuratuur keskendusid eeskätt varasemale karistusloole, varasemate katseaegade ebaõnnestumisele, isikute sotsiaalsetele riskidele ja statistilistele riskihinnangutele, milles toodi esile kõrge tõenäosus uue kuriteo toimepanemiseks. Nt lahendis nr 1-12-6520 hinnati korduva ja vägivaldse kuriteo riski 68% peale.¹⁵⁷ Samuti rõhutasid prokurörid, et varasem käitumiskontroll ei olnud soovitud mõju avaldanud ning isikud olid rikkunud neile pandud kohustusi.

Kohtud seevastu panid rõhku süüdimõistetute käitumisele vangistuses, tehtud pingutustele ja siirale kahetsusele. Nt lahendis nr 1-15-1618 oli isik, kes noorena pani toime tapmiskuriteo, teinud vangistuses põhjaliku sisemise muutuse, osalenud pereteraapias ning püsinud stabiilselt motivatsiooniprogrammis.¹⁵⁸ Kohus tõi nendes lahendites esile, et raske kuriteo toimepanek ei saa iseenesest välistada ennetähtaegset vabastamist, kui isik on vangistuses näidanud selgeid ja tõendatavaid muutusi. Samuti kritiseeriti riskihinnangute meetodilist läbipaistmatust, rõhutades, et tegemist on prognooside, mitte kindlate faktidega. Kohus leidis, et süüdimõistetute vangistuses viibitud aeg on täitnud oma eesmärgi ning edasisest kinnipidamisest ei saavutata suuremat kasu. Ühiselt leidsid kohtud, et vabanemisjärgsed elutingimused (elukoht, töökoht või töötöingute plaan, lähedaste toetus), vangistuses tehtud pingutused (õppimine, töö, programmid) ning valmisolek järgida kontrollnõudeid loovad piisava aluse, et anda süüdimõistetule uus võimalus.

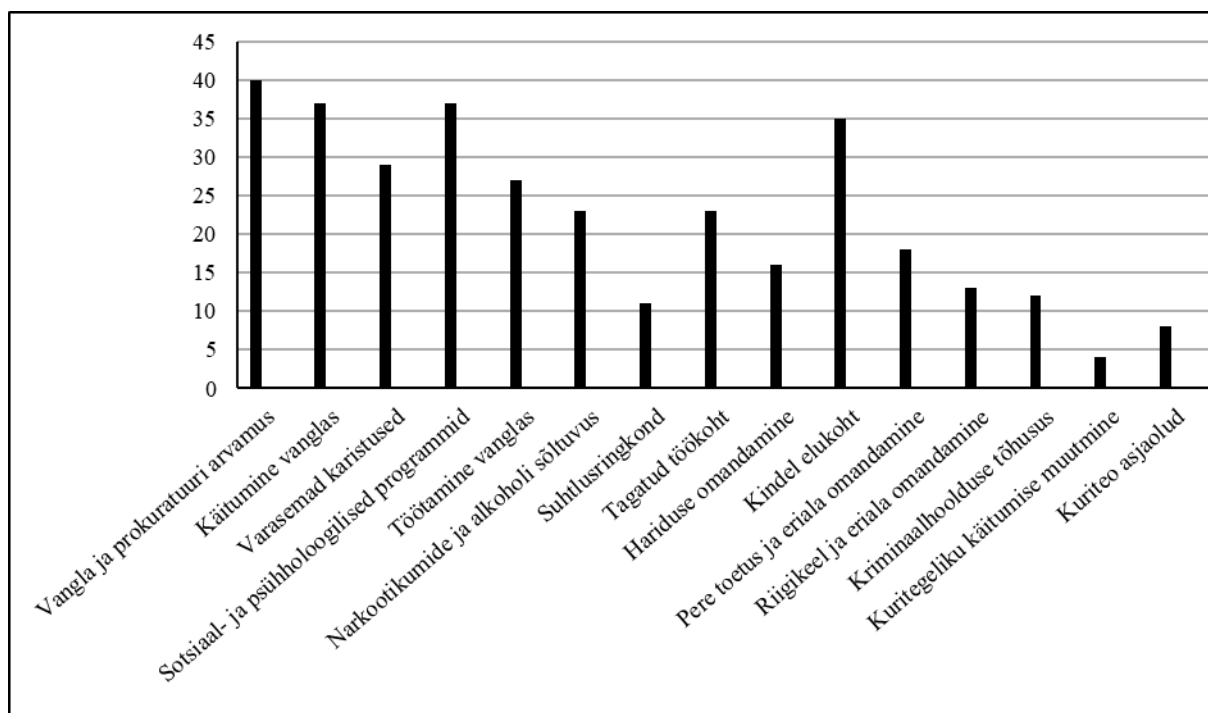
¹⁵⁵ VMKm 1-13-11129, lk 3–6.

¹⁵⁶ VMKm 1-10-15276, lk 2–4.

¹⁵⁷ VMKm 1-12-6520, lk 3.

¹⁵⁸ VMKm 1-15-1618, lk 3–7.

Asjaolud, mida kohus arvestas isiku ennetähtaegse vabastamise käsitlemisel KarS § 76¹ lg 1 p 2 alusel on esitatud joonisel 2.

Joonis 2. Asjaolud, mida kohus arvestas isiku ennetähtaegse vabastamise käsitlemisel KarS § 76¹ lg 1 p 2 alusel

Kõikides juhtumites kontrolliti esmalt formaalseid eeldusi – kas isik oli kuriteo toimepanemise ajal alla 18-aastane, kas karistus oli määratud esimese astme tahtliku kuriteo eest ning kas vähemalt pool karistusajast oli realselt ära kantud. Alles seejärel analüüsiti sisulisi asjaolusid, mis viitavad isiku muutumisvalmidusele, rehabilitatsioonile ning ühiskonda taasloimumise võimalikkusele. Kõige sagedamini arvestasid kohtud isiku käitumist vanglas – see oli esile toodud 37-s lahendis. Seaduskuulekas ja stabiilne käitumine, distsiplinaarkaristuste puudumine ning koostöö ametnikega viitasid sellele, et isik suudab järgida ühiskondlikke norme. Sama sagedasti, samuti 37-l korral, hinnati oluliseks osalemist sotsiaal- ja psühholoogilistes programmides. Programmid nagu eluviisitreening, viha juhtimine või mitmedimensiooniline pereteraapia andsid tunnistust isiku aktiivsest tööst iseendaga ning valmisolekust oma probleemidega tegeleda.

Kindla elukoha olemasolu hinnati oluliseks 35-l juhul, töötegemist vanglas 27-l korral ning töökoha olemasolu vabanemisel 23-l juhul. Need tegurid viitavad isiku toimetulekuvõimele ja stabiilsusele vabaduses, mis omakorda vähendab retsidiivi riski. Hariduse omandamist vanglas arvestati 16-s kohtuasjas ning riigikeele ja kutseoskuste õppimist 13-l juhul – need viitavad isiku soovile panustada tulevikku ja luua seaduslik elatusallikas.

Varasemaid kriminaalkaristusi, sh varasemate katseajal antud võimaluste väärkasutamist, mainiti 29-s lahendis kui negatiivset tegurit. Sõltuvusprobleeme (alkohol, narkootikumid) käsitleti 23-l korral – oluline oli seejuures, kas isik on oma probleemidest aru saanud ja teinud reaalseid samme nende ületamiseks.

Kohtud ei tugine üksnes statistilistele riskihinnangutele ega vangla või prokuratuuri formaalsetele seisukohtadele, vaid teevad isikupõhise ja sisulise otsuse. Kuigi vangla võib viidata kõrgele korduvkuriteo riskile, on kohtud toonud välja, et riskihinnangute meetodika läbipaistvus võib olla ebapiisav. Samuti rõhutati, et ka rasked kuriteod ei välista ennetähtaegset vabastamist, kui isik on vanglas näidanud sisulist muutust, kahetsust ja valmisolekut seaduskuulekaks eluks. Kohtud hindavad kõrgelt positiivseid arenguid vangistuse ajal (nt töö, õppimine, programmid, peresuhted), kuid üksikud negatiivsed tegurid võivad siiski takistuseks saada.

3.1.3. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist KarS § 76¹ lg 2 alusel

KarS § 76¹ lg 2 järgi vabastab kohus katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest süüdlase, kes oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui kaheksateistaastane, teise astme kuriteo või ettevaatamatu esimese astme kuriteo korral, kui ta on tegelikult ära kandnud vähemalt poole mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud. Antud paragrahvi kohaselt puudub kohtul kaalutusõigus vabastamisotsuse tegemisel, mistõttu on formaalsete eelduste kontroll äärmiselt oluline.

Kokku analüüsiti 36 maakohtu lahendit, milles kohus käsitles tingimisi ennetähtaegset vabastamist KarS § 76¹ lg 2 alusel. 36-st lahendist 5-l korral ei vabastanud kohus isikut. Kohtud lähtusid eelkõige sellest, kas on täidetud seaduses nõutavad formaalsed eeldused, ning alles seejärel, kui formaalsed eeldused olid täidetud, vabastasid nad isikud kohustuslikus korras. Siiski esines 4-l juhul olukord, kus kohus ei vabastanud isikut, sest formaalsed tingimused olid mingil põhjusel täitmata.

Lahendites tulid välja mitmed asjaolud, mis välistasid tingimisi ennetähtaegse vabastamise. Nt lahendis nr 1-14-7729 rõhutas kohus, et isik oli pärast karistuse määramist täisealisena toime pannud uusi kuritegusid. Selline asjaolu katkestas kohustusliku vabastamise võimaluse ning tingimisi vabastamise nõue KarS § 76¹ lg 2 alusel ei kohaldunud enam;¹⁵⁹ lahendis 1-16-5883 leidis kohus, et tingimisi vabastamine ei ole võimalik, kuna uuele kriminaalasjale

---

¹⁵⁹ VMKm 1-14-7729, lk 3.

oli liidetud isiku varasem karistus, mille tulemusel moodustati uus liitkaristus.¹⁶⁰ Sarnane olukord ilmnes ka lahendis nr 1-17-4421, kus kohus leidis, et kuigi isik oli algselt kandnud üle poole määratud karistusajast, mõisteti talle Tartu Maakohtu uue otsusega liitkaristus, ning KarS § 76¹ lg 2 tingimused polnud enam täidetud.¹⁶¹

Kohtud kontrollivad hoolikalt nende tingimuste täitmist ning igasugune muutus asjaoludes (nt uue liitkaristuse määramine või uue kuriteo toimepanemine) võib takistada kohustuslikku vabastamist. Seetõttu on kohustusliku vabastamise korral just formaalsete eelduste korrektne ja täpne kontroll otsustava tähtsusega, ning kohtu kaalutusõigus sisuliste asjaolude hindamisel on märkimisväärselt piiratud.

Lisaks formaalsete eelduste kontrollimisele pööras kohus mõnedes lahendites tähelepanu ka muudele teguritele. Positiivsetest teguritest rõhutati isiku esmakordset vangistust, head käitumist vanglas ja distsiplinaarkaristuste puudumist. Näiteks lahendis nr 1-16-5984 arvestas kohus, et isiku käitumine oli vanglas laitmatu ning distsiplinaarkaristusi tal ei olnud. Lisaks hindas kohus positiivselt isiku soovi muutuda ja seda, et tegemist oli tema esimese vangistusega.¹⁶² Samuti hinnatakse positiivselt lähedaste toetuse olemasolu ja kindla elukoha olemasolu nagu näiteks lahendites nr 1-15-4305, 1-17-8323 ja 1-16-11039. Lahendites on esitatud ka vangla ja prokuratuuri seisukohad.

Samas toovad kohtud välja ka negatiivseid tegureid ja riske, nagu distsiplinaarkaristused, sõltuvusprobleemide eiramine, impulsiivne ja vägivaldne käitumine ning kriminaalse taustaga suhtlusvõrgustik. Rõhutati ka põhjalikuma käitumiskontrolli vajadust, kuna suur retsidiivsuse oht nõudis rangemat järelevalvet. Näiteks lahendis nr 1-17-9002 leidis kohus, et isiku käitumine vanglas ei olnud seaduskuulekas, ta on rikkunud reegleid ning näidanud vähest motivatsiooni õppimiseks ja koostööks. Isikul puudub varasem töökogemus ning tema haridustase ja motivatsioon õppimiseks on madalad. Lisaks on tema kodune olukord keeruline, nimelt esineb lähisuhtevägivalda ja alkoholi kuritarvitamist. Probleemset keskkonda süvendab suhtlus kriminaalse taustaga tuttavatega, kelle mõjul on ta ka varem kuritegusid toime pannud. Neis lahendites rõhutati ka põhjalikuma käitumiskontrolli vajadust, kuna suur retsidiivsuse oht nõudis rangemat järelevalvet.¹⁶³

Kohtud on korduvalt rõhutanud, et KarS § 76¹ lg 2 kohaldamisel puudub kohtul kaalutusõigus alaealisena kuriteo toime pannud isiku ennetähtaegse vabastamise

---

¹⁶⁰ VMKm 1-16-5883, lk 2.

¹⁶¹ VMKm 1-17-4421, lk 3.

¹⁶² VMKm 1-16-5984, lk 3.

¹⁶³ VMKm 1-17-9002, lk 3–4.

otsustamisel. Lahendites nr 1-17-9002, 1-16-11283 ja 1-17-3925 märkis kohus, et vaatamata asjaolule, et karistuse üld- ja eripreventiivsed eesmärgid on täitmata ning isiku resotsialiseerumine võib osutada problemaatiliseks, tuleb ta KarS § 76¹ lg 2 alusel vabastada. Samuti leidis kohus lahendis nr 1-18-4618, et vabanemise sidumine muude eeldustega, sealhulgas isiku käitumisega ja vabanemisjärgsete elutingimustega, ei ole lubatud.¹⁶⁴

3.2. Ringkonnakohtu lahendid

Ringkonnakohtud aitavad paremini mõista maakohtute otsuseid ning aitavad kaasa õigusliku selguse ja stabiilsuse saavutamisele, pakkudes selgitusi keerulistele õigusküsimustele, mis võivad maakohtutes esile kerkida. See omakorda aitab standardiseerida õiguspraktikat ja vähendada õiguslikku ebakindlust. Analüüsi käigus käsitleti seitset ringkonnakohtu lahendit, mis kõik olid tehtud Tartu Ringkonnakohtu poolt. Kolmes juhtumis jäi ringkonnakohus maakohtu määrustega nõustuvaks, kinnitades nende otsuste põhjendatust. Ülejäänud neljas asjas otsustas ringkonnakohus aga maakohtu määrused tühistada.

Kolmes lahendis arvestas ringkonnakohus ennetähtaegse vabastamise käsitlemisel mitmel korral järgmisi asjaolusid:

- Varasem kriminaalkaristuse olemasolu või puudumine (2 korda);
- Varasem elukäik (2 korda);
- Sotsiaalprogrammides osalemine (3 korda);
- Käitumine vanglas (2 korda);
- Kriminaalhooldusel käitumisnõuete rikkumine (2 korda).

Ühel korral käsitles kohus järgmisi asjaolusid:

- Hariduse omandamine;
- Töötamine vanglas;
- Impulsiivne käitumine;
- Retsediivsuse suurus.

Ringkonnakohus pööras ka mitmel korral tähelepanu KarS § 76¹ lg 2 kohaldamisele. Lahendis nr 1-13-7704 leidis ringkonnakohtu kolleegium, et maakohtu lahend tuleb tühistada materiaaloiguse ebaõige kohaldamise tõttu. Prokurör toetas isiku tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamist, kuna ta oli ära kandnud rohkem kui poole karistusajast ning KarS § 76¹ lg 2 näeb sellisel juhul ette kohustusliku vabastamise. Viru Maakohus keeldus

---

¹⁶⁴ VMKm 1-18-4618, lk 3.

siiski vabastamisest, tuginedes KarS § 76¹ lg-le 4, mida prokuröri hinnangul antud olukorras kohaldada ei saanud. Ringkonnakohus leidis, et kui süüdimõistetud oli kuriteo toimepanemise ajal alaealine, pani toime teise astme kuriteod ja on ära kandnud vähemalt poole karistusajast (kuid mitte vähem kui neli kuud), peab kohus ta tingimisi enne tähtaega vabastama (KarS § 76¹ lg 2). See ei ole kohtuniku otsustada, vaid automaatne vabastamine pärast teatud aja ärakandmist. Vabanemine on siiski tingimuslik, kuna isik peab katseajal vältima uusi tahtlikke kuritegusid ja täitma käitumiskontrolli nõudeid.¹⁶⁵

Samuti selgitas ringkonnakohus, et KarS § 76¹ lg 2 ei kohaldu, kui liitkaristus sisaldab esimese astme tahtliku kuriteo eest mõistetud karistust. Kuna isiku karistus hõlmas sellist kuritegu, ei saanud teda automaatselt vabastada, mistõttu tuli tema vabastamise otsustamiseks kohaldada KarS § 76¹ lg 1 p 2. Ringkonnakohus leidis, et maakohus ei teinud kaalutlusvigu ega rikkunud menetlus- või materiaalõigust ning jõudis õiguspärasele järeldusele, et isik ei kuulu ennetähtaegsele vabastamisele.¹⁶⁶ Ringkonnakohus märkis ka lahendis nr 1-19-2202, et isiku ennetähtaegne vabastamine polnud kohustuslik, sest tema liitkaristusse kuulus esimese astme tahtliku kuriteo eest määratud karistus.¹⁶⁷

Ringkonnakohus leidis ka selles lahendis, et isiku vabanemisejärgsed elutingimused ei toeta tema õiguskuulekat käitumist. Vangla iseloomustusest ilmneb, et ta on impulsiivne ja tal puuduvad probleemide lahendamise oskused, mis suurendab uute kuritegude toimepanemise riski. Samuti ei viita tema käitumine vangistuses positiivsetele muutustele, kuna talle on määratud distsiplinaarkaristus ebaviisaka käitumise eest. Kokkuvõttes nõustus ringkonnakohus maakohtu hinnanguga, et isiku tingimisi enne tähtaega vabastamine ei ole põhjendatud, kuna tema varasem käitumine ja isikuomadused viitavad suurele tõenäosusele, et vabaduses jätkab ta kuritegude toimepanemist. Seda ohtu ei ole võimalik kriminaalhooldusega vähendada.¹⁶⁸

Ringkonnakohus leidis lahendis nr 1-12-6230, et tingimisi ennetähtaegne vabastamine on erandlik meede ning selle kohaldamine eeldab kindlat veendumust, et isik ei jätku vabaduses kuritegude toimepanemist. Maakohtu hinnangul kaaluvad isiku toimepandud kuritegude raskus ja risk uute õigusrikkumiste toimepanemiseks üles tema positiivse käitumise karistuse kandmise ajal. Kohus leidis, et ära kantud karistuse osa ei vasta süü suurusele ning et vabaduses viibimine ei pruugi välistada uute kuritegude toimepanemist, eriti arvestades tema varasemat õigusrikkumiste ajalugu ja vägivaldset käitumist ka vanglas. Ringkonnakohus

---

¹⁶⁵ TrtRnKm 1-13-7704, p-d 5–9.

¹⁶⁶ TrtRnKm 1-17-9972, p-d 7–8.

¹⁶⁷ TrtRnKm 1-19-2202, p-d 10–11.

¹⁶⁸ *Ibidem.*, p-d 14–15.

nõustus maakohtu seisukohtadega, rõhutades, et ennetähtaegse vabastamise otsustamine on diskretsiooniotsus, kuhu kõrgema astme kohus sekkub vaid oluliste puuduste korral. Kuigi isikul on mitmeid positiivseid iseloomustavaid jooni ja tema vabastamist toetavad nii vangla kui prokuratuur, kaaluvad toimepandud jõhkrad kuriteod ning vanglas jätkunud õigusvastane käitumine need üles. Seetõttu pidas kohus põhjendatuks tema vangistuses jätkamist.¹⁶⁹

Ringkonnakohus märkis lahendis nr 1-17-9972, et tingimisi ennetähtaegse vabastamise eelduseks on, et süüdimõistetu ei ole oma karistust täielikult ära kandnud ja selline vabastamine nõuab alati katseaja määramist ning süüdimõistetu allutamist käitumiskontrollile vastavalt seadusele. Kui süüdimõistetu on kogu karistusaja ära kandnud, pole käitumiskontroll enam rakendatav, kuna puudub karistus, mida võiks rikkumise korral täitmisele pöörata. Samuti leidis kohus, et kuna isik on vangistuse täielikult ära kandnud enne tema ennetähtaegse vabastamise kohta tehtud otsustuse jõustumist, ei ole tema vabastamine tingimisi enne vangistustähtaja lõppu enam võimalik. Lisaks on ära langenud õiguslik alus käitumiskontrolli kohaldamiseks.¹⁷⁰

Lahendis 1-19-7934 leidis ringkonnakohus, et maakohus oli kasutanud isiku ennetähtaegse vabastamise formaalsete eelduste hindamisel valet õiguslikku alust. Nimelt lähtus maakohus KarS § 76¹ lg 1 p-st 1, mis kehtib vaid nendele kinnipeetavatele, kes on oma kuriteod toime pannud alaealisena. Kõnealune isik oli küll ühe kuriteo toime pannud alaealisena, kuid lisaks sellele pani ta toime mitmeid teisi kuritegusid juba täisealisena. Sellises olukorras tuleb tema suhtes kohaldada KarS § 76, mis reguleerib täisealisena kuritegusid toime pannud kinnipeetavate ennetähtaegset vabastamist. Ringkonnakohtu hinnangul poleks loogiline ega põhjendatud kohaldada isikule, kes on pannud täisealisena toime uusi kuritegusid, alaealistele mõeldud leebemat korda üksnes seetõttu, et üks kuritegu pandi toime alaealisena. Sellest lähtuvalt hindas ringkonnakohus isiku ennetähtaegse vabastamise eeldusi KarS § 76 järgi.¹⁷¹

Kohus peab ennetähtaegse vabastamise otsustamisel arvestama, kas süüdimõistetu oli kuriteo toimepanemise ajal alaealine. Ringkonnakohus leidis lahendis nr 1-19-2790, et maakohtu viga seisnes selles, et see ei rakendanud isiku suhtes alaealisena kuriteo toime pannud isikutele ettenähtud erisätet KarS § 76¹ lg 1 p 1, vaid lähtus üldnormist KarS § 76 lg 1 p-st 2.¹⁷²

Ringkonnakohus käsitles kaalutusõiguse teemat ka lahendis nr 1-16-11173. Kohtukolleegium märkis, et kohtutel on süüdimõistetu ennetähtaegse vabastamise otsustamisel lai

---

¹⁶⁹ TrtRnKm 1-12-6230, p-d 5–8.3.

¹⁷⁰ TrtRnKm 1-17-9972, p-d 7–8.

¹⁷¹ TrtRnKm 1-19-7934, p 20.

¹⁷² TrtRnKm 1-19-2790, p-d 9–10.

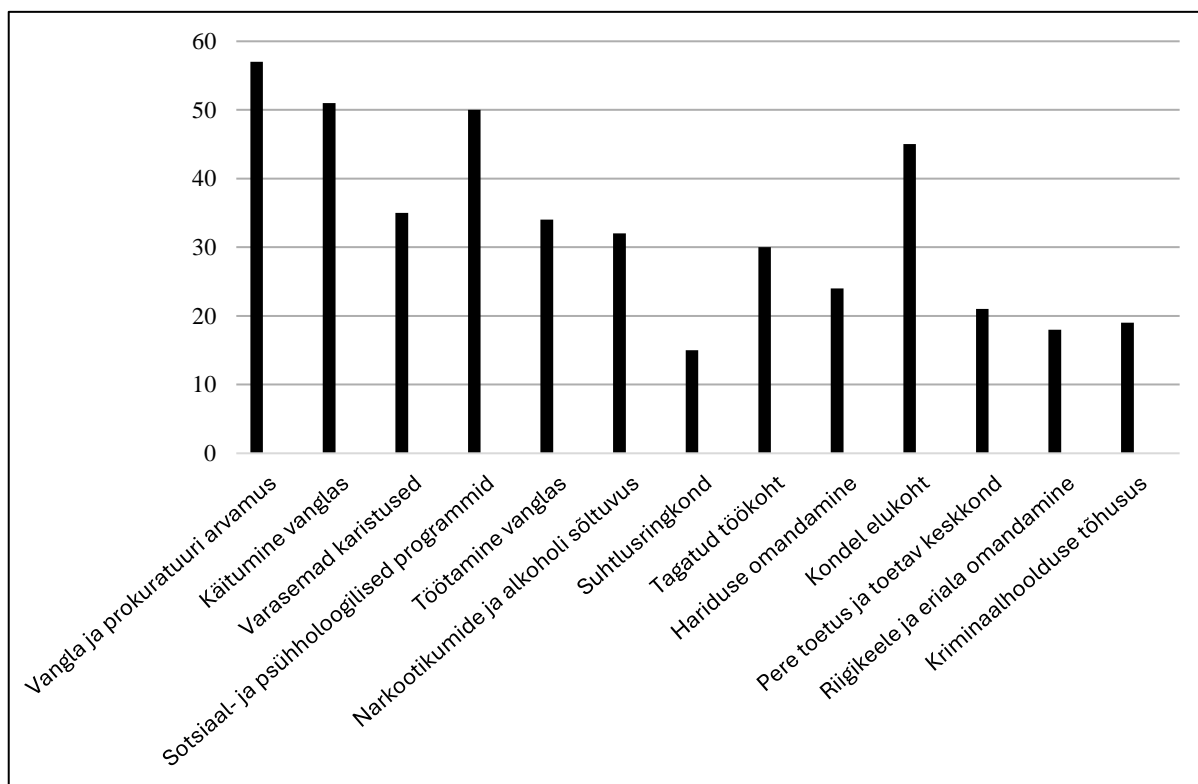
kaalutusõigus, mis tähendab, et samadel asjaoludel võib õiguspärane olla nii vabastamine kui ka vabastamata jätmine. Kõrgema astme kohus saab sekkuda vaid juhul, kui madalama astme kohus on teinud kaalutusvea, näiteks ületanud oma kaalutusõiguse piire, jätnud olulised asjaolud arvestamata või lähtunud ebaõigetest kaalutlustest. Seega on kaalutusõiguse korrektne kasutamine keskse tähtsusega, et tagada õiglane ja põhjendatud otsus.¹⁷³

3.3. Üldine kohtulahendite analüüs

Joonisel 3 on näha, kui sageli kohtud konkreetseid asjaolusid arvesse võtsid lahendites, kus käsitleti isiku ennetähtaegset vabastamist KarS § 76¹ lg 1 p 1 ja p 2 alusel. Kõigis 57-s maakohtu lahendis on esitatud nii vangla kui ka prokuratuuri arvamus. Arvuliselt teisel kohal on isiku käitumise ja distsiplinaarkaristuste hindamine (51 korda), kolmandal kohal on osalemine sotsiaal- ja psühholoogilistes programmides (50 korda). Seejärel hindasid kohtud sageli vabastamisjärgse kindla elukoha olemasolu (45 korda) ja varasemaid kriminaalkaristusi (35 korda). Mõnevõrra harvem arvestati isiku töötamisega vanglas (34 korda). Narkootikumide ja alkoholi tarvitamise või sellest loobumise küsimust käsitleti 32 korral. Kohus pööras tähelepanu ka vabastamisjärgse töökoha olemasolule (30 korda), hariduse omandamisele vanglas (24 korda), perekonna toetusele ja toetavale keskkonnale (21 korda), kriminaalhoolduse tõhususele (19 korda), riigikeele ja eriala omandamisele vanglas (18 korda) ning isiku suhtlusringkonnale (15 korda).

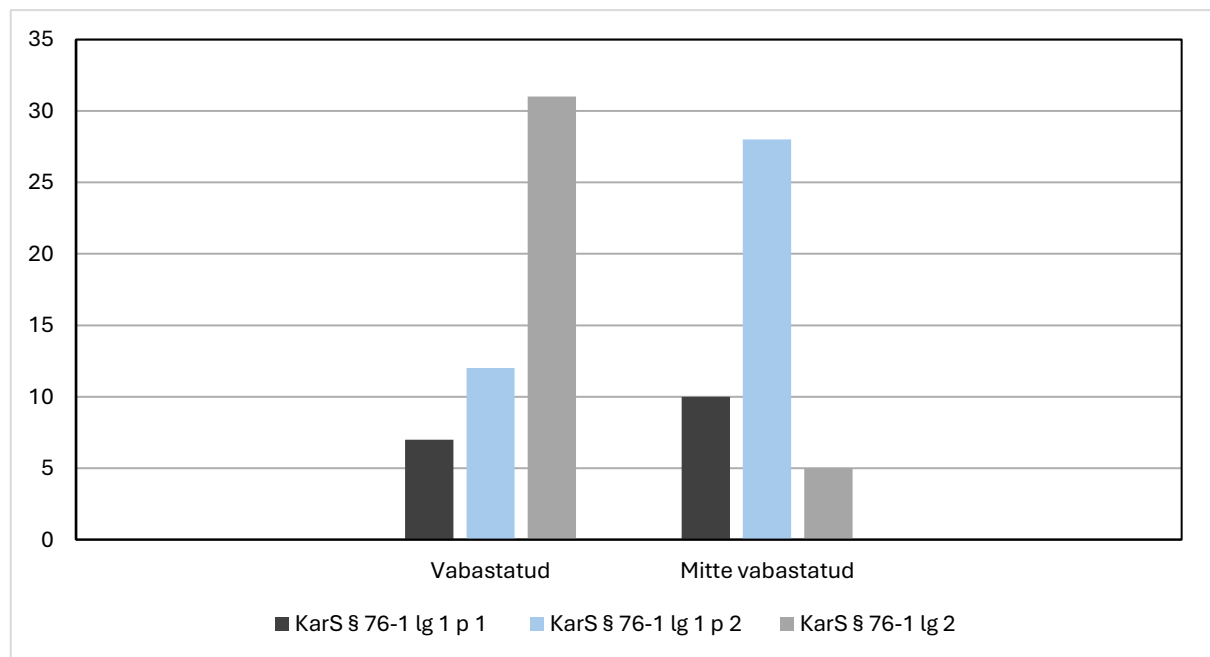
¹⁷³ TrtRnKm 1-16-11173, p-d 17–18.

Joonis 3. Asjaolud, mida kohus arvestas isiku ennetähtaegsel vabastamisel KarS § 76¹ lg 1 p 1 ja p 2 alusel

Lahendites, kus käsitleti isiku tingimisi ennetähtaegset vabastamist KarS § 76¹ lg 1 p 1 ja p 2 alusel, pöörati kõige rohkem tähelepanu isiku käitumisele vanglas, osalemisele erinevates sotsiaalprogrammides ning kindla elukoha olemasolule pärast vabastamist. Siiski erinesid neljanda ja viienda koha tegurid sageduse poolest. KarS § 76¹ lg 1 p 1 puhul võeti sagedamini arvesse alkoholi ja narkootikumide sõltuvuse olemasolu ning hariduse omandamist vangistuse ajal. KarS § 76¹ lg 1 p 2 puhul pöörati rohkem tähelepanu töötamisele vanglas ja tagatud töökohta olemasolule pärast vabastamist.

Nii KarS § 76¹ lg 1 p 1 kui ka p 2 alusel tehtud lahendites langetas kohus otsuseid nii isiku ennetähtaegse vabastamise kui ka vabastamata jätmise kasuks. Joonisel 4 on näha, et mõlemal juhul otsustas kohus sagedamini isiku vabastamata jätta. Samuti kajastab joonis 4 KarS § 76¹ lg 2 alusel tehtud lahendeid.

Joonis 4. Kohtulahendite arv, milles kohus otsustas isiku ennetähtaegse vabastamise kohta ja mis tehti KarS § 76¹ lg 1 p 1, p 2 ning lg 2 alusel

Suur vabastamise arv KarS § 76¹ lg 2 alusel on tingitud asjaolust, et tegemist on kohustusliku vabastamisega. KarS § 76¹ lg 1 p 1 ja p 2 puhul otsustas kohus sagedamini jätta isiku ennetähtaegselt vangistusest vabastamata, kuna kohtu jaoks oli määravaks asjaoluks hinnang kinnipeetava tulevasele õiguskuulekale käitumisele ja retsidiivsusrisiki suurusele. Ehkki kohus võttis arvesse ka positiivseid tegureid nagu näiteks kinnipeetava korrektne käitumine vanglas, distsiplinaarkarakteristuste puudumine, aktiivne osalemine resotsialiseerivates programmides ning kindla elukoha olemasolu pärast vabanemist, kaalus sageli üles isiku varasem elukäik ning tema toimepandud kuritegude laad ja asjaolud. Lahendis nr 1-19-7969 otsustas kohus isikut ennetähtaegselt mitte vabastada, kuna vaatamata mitmetele positiivsetele teguritele jäi domineerima kõrge risk, et isik jätkab kuritegelikku tegevust. Kohtu hinnangul iseloomustab teda impulsiivne vägivald, grupis toime pandud süüteod, alkoholi ja narkootikumide tarvitamine ning vähene valmisolek oma käitumist muuta. Lisaks oli ka varem olemas olnud elukoht ning lähedaste toetus, kuid need ei takistanud uute kuritegude toimepanemist. Kohus ka rõhutas, et isiku mõtlemises ja hoiakutes leidub selgelt retsidiivsust soodustavaid jooni ning tema ohtlikkust ühiskonnale ei vähendaks piisavalt ka kriminaalhooldus.¹⁷⁴

Riigikohtu lahendi nr 3-1-1-12-17 järgi on ennetähtaegne vabastamine põhjendatud ainult siis, kui kohus on veendunud isiku õiguskuulekuses pärast vabanemist ning retsidiivsusrisiki madaluses. Seejuures ei piisa vabastamise põhjendamiseks ainult sellest, et kinnipeetav on vanglas järginud reegleid ja saavutanud talle seatud eesmärgid, kui tema eelnev käitumine või

¹⁷⁴ VMKm 1-19-7969, p-d 14–16.

kuriteo toimepanemise asjaolud viitavad suurele riskile uute kuritegude toimepanemiseks. Samuti on oluline, et kohus põhjendab selgelt, millised konkreetset tegurid kaaluvad üles positiivsed arengud.¹⁷⁵ Seega, isegi kui mitmed tingimused on täidetud ja kinnipeetavat iseloomustavad positiivsed asjaolud, võib kohus otsustada isikut ennetähtaegselt mitte vabastada, kui leidub piisavalt veenvaid argumente, et tema vabanemine kujutaks ohtu ühiskonnale või kui ta ei ole veel piisavalt valmis järgima seaduskuulekat eluviisi vabaduses.

Kohus hindab alati mitte ainult isiku probleemset käitumist, kuid ka head käitumist. Näiteks, lahendis nr 1-17-6777 hindas kohus positiivselt isiku käitumist vanglas ning distsiplinaarkaristuste puudumist.¹⁷⁶ Kohtu jaoks oli väga oluline veenduda, et isik on muutunud oma käitumist ning on valmis seaduskuulekaks eluks.

KarS § 76¹ lg 1 punktide 1 ja 2 ning KarS § 76¹ lg 2 alusel isiku ennetähtaegse vabastamise otsustamisel võtab kohus arvesse mitmeid tegureid, millest paljud on kattuvad, kuid esineb ka olulisi erinevusi – eriti seoses sellega, kuidas hinnatakse kuritegeliku käitumise muutumist ja kuriteo toimepanemise asjaolusid ning kuivõrd kohustuslik või kaalutluslik on kohtu otsustusruum.

KarS § 76¹ lg 1 p 1 ja p 2 alusel tehtud lahenditest selgub, et kohus pöörab mõlemal juhul tähelepanu näiteks vangla ja prokuratuuri arvamusele, vanglas käitumisele, distsiplinaarkaristuste olemasolule või puudumisele, samuti osalemisele sotsiaal- ja psühholoogilistes programmides („Eluviisitreening“, „Uus suund“, „Õige hetk“, „Sotsiaalsete oskuste arendamise treening“ ja „Viha juhtimine“, EQUIP-programm) ning vabastamisjärgse elukoha olemasolule. Siiski esineb märgatavaid erinevusi selles, kuidas kohus käsitleb kuritegeliku käitumise muutumist ja kuriteo toimepanemise konkreetseid asjaolusid just KarS § 76¹ lg 1 p 2 puhul. Lisaks erinevad mõlemad nimetatud sätted selgelt KarS § 76¹ lg 2 regulatsioonist, mille puhul kohus vabastab isiku automaatselt, kui seaduses nimetatud formaalsed tingimused on täidetud, jättes sisulise kaalutlusõiguse kõrvale.

KarS § 76¹ lg 1 p 2 puhul arvestab kohus oluliselt põhjalikumalt kuritegeliku käitumise muutumist või selle puudumist vanglas ning analüüsib detailselt ka konkreetseid kuriteo asjaolusid. Lahendis nr 1-14-3490 leidis kohus, et isikut oli varem kahel korral kriminaalkorras karistatud ning tema toime pandud kuritegusid iseloomustasid impulsiivne käitumine ja vägivalla kasutamine. Isik ei olnud varasemast karistusest piisavalt õppinud ega muutnud oma käitumist seaduskuulekamaks, vaid jätkas katseajal uute kuritegude

---

¹⁷⁵ RKKKm 3-1-1-12-17, p-d 20–21.

¹⁷⁶ TMKm 1-17-6777

toimepanemist.¹⁷⁷ Lisaks lahendis nr 1-11-7178 tõi kohus esile, et kuigi isiku puhul esineb mitmeid positiivseid asjaolusid, mis võiksid toetada tema tingimisi ennetähtaegset vabastamist, ei olnud vabastamine siiski põhjendatud eelkõige kuriteo toimepanemise asjaolude tõttu.¹⁷⁸

Kuna KarS § 76¹ lg 1 p 2 puhul on tegemist esimese astme kuritegudega, mis kuuluvad oma raskusastmelt Eesti karistusseadustiku kõige tõsisemate süütegude hulka, omandavad kuriteo toimepanemise asjaolud kohtu hinnangus erilise kaalu. Esimese astme kuriteod on sageli seotud isikuvastase vägivalla, relvade kasutamise, organiseeritud kuritegevuse, raske varalise kahju või muu ühiskondlikult ohtliku käitumisega. Seetõttu ei piisa ennetähtaegse vabastamise otsustamisel üksnes tingimuste – nagu karistusaja ärakandmine või distsiplinaarkaristuste puudumine – täitmisest, vaid kohus peab tegema sügavama sisulise analüüsi isiku käitumise, hoiakute ja teo iseloomu kohta. Kuriteo asjaolud, nagu vägivalla määr, tegutsemine joobeseisundis või grupis, impulsiivsus, teo tahtlikkus, ohvrite hulk, kahju ulatus ning süstemaatilisus, annavad kohtule olulist teavet selle kohta, kui kõrge on isiku retsidiivsuse risk ja kas ta võib vabanemisel kujutada endast ohtu ühiskonnale.

Kuna KarS § 76¹ lg 2 puhul on tegemist seadusest tuleneva kohustusliku vabastamise alusega puudub kohtul sisuline kaalutusõigus. Kui kõik formaalsed tingimused on täidetud, on kohus kohustatud isiku vabastama sõltumata tema varasemast käitumisest, distsiplinaarkaristuste arvust või muudest riskiteguritest. Kuigi vabastamine KarS § 76¹ lg 2 alusel kohustuslik, käsitlevad kohtud praktikas sageli siiski ka täiendavaid isikuga seotud asjaolusid.

Seda tehakse eelkõige seetõttu, et kohtul on õigus määrata käitumiskontroll ning kehtestada erinevaid kohustusi, nagu koolikohustuse täitmine, sõltuvusprogrammis osalemine või suhtlusringkonna piirangud. Selleks on vajalik hinnata süüdimõistetud riskikäitumist ja olemasolevat tugivõrgustikku. Lisaks märgivad kohtud sageli, et karistuse üld- ja eripreventiivsed eesmärgid ei ole veel täitunud, kuid seadus ei võimalda vabastamist vältida. Sellisel juhul rõhutatakse, et isiku edasine toimetulek sõltub suuresti kriminaalhoolduse tõhususest ning tema isiklikust valmisolekust ja pingutusest seaduskuulekaks eluks vabaduses. Lahendis nr 1-18-3319 oli isikul 29 distsiplinaarkaristust, raskused allumisega reeglitele ning impulsiivne ja sõltuvuskäitumine. Kohus leidis, et vaatamata nendele riskidele tuleb isik KarS § 76¹ lg 2 alusel vabastada, sest seaduses sätestatud formaalsed tingimused

---

¹⁷⁷ VMKm 1-14-3490, lk 4.

¹⁷⁸ TMKm 1-11-7178, lk 3.

olid täidetud. Samas määras kohus isikule maksimaalse katseaja ja mitmed käitumiskontrolli tingimused, et maandada ohtu uute süütegude toimepanemiseks.¹⁷⁹

Analüüsist järeldub, et üldiselt on Riigikohtu, ringkonnakohtu ja maakohtu praktika kooskõlas, eriti küsimuses, milliseid asjaolusid tuleb tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsustamisel arvestada. Maakohtud järgivad valdavalt kõrgemate kohtuastmete juhiseid ning põhjendavad oma otsuseid konkreetselt ja individuaalselt. Kõrvalekalded ilmnevad peamiselt juhtudel, kus maakohus annab liialt suurt kaalu üldpreventiivsetele kaalutlustele või käsitleb varasemaid karistusi ebapiisavalt eristavalt. Näiteks maakohtu lahendis nr 1-14-8329 andis kohus varasematele karistustele ja vanglas toime pandud rikkumistele väga suure kaalu, põhjendades vabastamata jätmist peamiselt varasema negatiivse käitumisega. Samas ei selgitanud kohus piisavalt põhjalikult, miks isiku hilisem positiivne areng ja osalemine resotsialiseerimisprogrammides ei olnud piisavad tema vabastamiseks.¹⁸⁰ Selline lähenemine võib minna vastuollu Riigikohtu seisukohaga, mille kohaselt tuleb varasemaid rikkumisi hinnata alati koos isiku hilisema arengu ja muutustega¹⁸¹.

---

¹⁷⁹ VMKm 1-18-3319, lk 3–4.

¹⁸⁰ VMKm 1-14-8329, lk 3.

¹⁸¹ RKKKm 3-1-1-12-17, p-d 20–21.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada, mida Eesti kohtud võtavad arvesse alaealisena kuriteo toimepannud isikute tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsuste tegemisel.

Magistritöö eesmärgi saavutamiseks oli püstitatud 2 uurimisküsimust: millised on peamised tegurid, mida Eesti kohtud arvestavad alaealisena kuriteo toime pannud isikute tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsuste tegemisel ning kuidas need tegurid mõjutavad lõplikku otsust; kuidas erinevad kohtute otsustamiskriteeriumid sõltuvalt alaealisena toime pandud süütegude raskusastmest ja olemusest?

Eesmärgi täitmiseks ja uurimisküsimustele vastamiseks viis käesoleva töö autor läbi Eesti kohtupraktika analüüsi, milles uuriti Eesti kohtupraktikas kohaldatavaid põhimõtteid ja kriteeriume, mis määravad tingimisi ennetähtaegse vabastamise kuriteo alaealisena toime pannud süüdlaste puhul. Kohtupraktika analüüs hõlmas aastaid 2015–2024. Autor vaatas läbi ka 2024. ja 2025. aasta maakohtute lahendid, aga kuna neil aastail käesoleva töö uurimisobjektile vastavaid lahendeid ei esinenud, siis ei olnud neid võimalik analüüsi kaasata. Analüüs sisaldab siiski 2024. aasta ringkonnakohtu lahendit. Kokku analüüsiti 100 kohtulahendit, millest 93 olid maakohtu ja 7 ringkonnakohtu lahendit. Kokku vabastas maakohus ennetähtaegselt alaealisena kuriteo toime pannud isikud 50 korral: KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel 7 korral, p 2 alusel 12 korral ning lg 2 alusel 31 korral. Vabastamata jättis kohus isiku kokku 43 korral: KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel 10 korral, p 2 alusel 12 korral ning lg 2 alusel 5 korral.

Alates 1. jaanuarist 2015 lisati Eesti karistusseadustikku spetsiifiline säte – KarS § 76¹, mis täpsustab kriteeriume, mille põhjal on võimalik tingimisi ennetähtaegselt vabastada isik, kes on kuriteo toime pannud alaealisena.

KarS § 76¹ järgi võib kohus vabastada katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest süüdlase, kes oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui kaheksateistaastane tingimusel, et teise astme kuriteo või ettevaatamatu esimese astme kuriteo korral, kui isik on tegelikult ära kandnud vähemalt ühe kolmandiku mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud või esimese astme tahtliku kuriteo korral, kui isik on tegelikult ära kandnud vähemalt poole mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud. Samuti vabastab kohus katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest isiku, kes oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui

kaheksateistaastane, teise astme kuriteo või ettevaatamatu esimese astme kuriteo korral, kui ta on tegelikult ära kandnud vähemalt poole mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud.

Tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamise otsustamisel ning kontrollnõuete ja kohustuste määramisel ning nende järgimata jätmisele ja katseajal uue tahtliku kuriteo toimepanemisele kohaldatakse aga karistusseadustiku §-s 76 sätestatud. KarS § 76¹ on erandiks §-le 76, mis tähendab, et kui § 76¹ rakendamisel tekib reguleerimata küsimusi, tuleb lähtuda § 76 sätestatud tingimisi ennetähtaegse vabastamise reeglitest.

Tingimisi ennetähtaegne vabastamine keskendub isiku rehabilitatsioonile ja ühiskonda taasintegreerumisele. Rahvusvahelises praktikas rakendatakse alaealiste puhul tihti tingimisi ennetähtaegse vabastamise erandeid, mis näitavad alaealiste erilist kohtlemist. Need erandid on suunatud vangistuse võimalike kahjulike mõjude vähendamisele noorte kurjategijate seas. Tingimisi ennetähtaegse vabastamise küsimuse lahendab kohus.

Euroopa Liidus eksisteerib kolm tingimisi vabastamise põhimudelit: diskretsioonil põhinev süsteem, kohustuslik süsteem ja segavabastamissüsteem. Diskretsioonil põhinev süsteem on levinud Mandri-Euroopas. Eesti vabastamise süsteem sisaldab diskretsiooni elemente.

Tingimisi enne tähtaega vabastamine põhineb nii formaalsetel kui ka materiaalsel eeldustel. Formaalsed tingimused hõlmavad kuriteo iseloomu ja raskusastet, teo toimepanemise vormi, realselt kantud karistusaja pikkust ning nõusolekut rakendada elektroonilist järelevalvet. Materiaalsete tingimuste hulka kuuluvad kinnipeetavale esitatavad individuaalsed nõuded, nagu korrektne käitumine vanglas ja plaanid pärast vabanemist, ning kriminaalpoliitilised kaalutlused, mida arvestatakse KarS § 76 lg 4 alusel.

Tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamise otsustamisel peab kohus arvestama kuriteo toimepanemise asjaolusid, süüdlase isikut, varasemat elukäiku ning käitumist karistuse kandmise ajal. Oluline on hinnata ka seda, kas isik on osalenud uue kuriteo toimepanemise riski vähendavates tegevustes või on valmis osalema sellistes tegevustes käitumiskontrolli ajal, samuti tema elukorraldust pärast vabanemist ning võimalikke tagajärgi, mida ennetähtaegne vabastamine talle kaasa toob.

Eesti kohtupraktika analüüs näitas, et kohtud lähenevad tingimisi vabastamise küsimusele põhjalikult, võttes arvesse palju erinevaid tegureid. Alaealisena kuriteo toime pannud isiku ennetähtaegse vabastamise küsimuse käsitlemisel võib kohus kohaldada kas KarS § 76¹ lg 1 p 1, p 2 või lg 2. KarS § 76¹ lg 1 p 1 ja p 2 puhul võtab kohus sageli arvesse samu asjaolusid,

kuid mõnel juhul võivad need asjaolud erineda. Ringkonnakohus rõhutas, et kaalutusõiguse korrektsel kasutamisel on keskne tähendus. KarS § 76¹ lg 2 puhul puudub kohtul kaalutusõigus vabastamisotsuse tegemisel, mistõttu pööratakse suuremat tähelepanu formaalsete eelduste täitmisele.

Asjaolud, mida kohus arvestas isiku ennetähtaegsel vabastamisel KarS § 76¹ lg 1 p 1 ja p 2 alusel, olid järgmised: vangla ja prokuratuuri arvamus isiku tingimisi ennetähtaegse vabastamise kohta; isiku käitumine vanglas, varasemad karistused, erinevate sotsiaal- ja psühholoogiliste programmide läbimine, töötamine vanglas; narkootikumide ja alkoholi sõltuvus, suhtlusringkond, töökoha olemasolu pärast vabanemist; hariduse omandamine, kindla elukoha olemasolu, perekonna toetus ja toetav keskkond, riigikeele ja eriala omandamine vanglas ning kriminaalhoolduse tõhusus.

Kõigis 57-s maakohtu lahendis, milles käsitleti alaealisena kuriteo toime pannud isiku ennetähtaegset vabastamist kas KarS § 76¹ lg 1 p 1 või p 2 alusel, oli esitatud nii vangla kui ka prokuratuuri arvamus. Ainult 7-l juhul 57-st ei langenud kohtu otsus kokku prokuratuuri ja vangla seisukohaga, mis näitab, et vangla ja prokuratuuri toetus on oluline indikaator tingimisi ennetähtaegse vabastamise kaalutlustes. Lisaks nendele arvamustele võttis kohus kõige rohkem arvesse isiku käitumist vanglas, distsiplinaarkaristuste olemasolu või puudumist ning osalemist erinevates sotsiaal- ja psühholoogilistes programmides. Samuti pöörati suurt tähelepanu vabanemisjärgse kindla elukoha olemasolule, varasematele kriminaalkaristustele ning töötamisele vanglas.

Tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsustamisel KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel on kohtute jaoks kõige olulisemad isiku käitumine vangistuse ajal, sh distsiplinaarkaristuste olemasolu või puudumine, osalemine sotsiaal- ja psühholoogilistes programmides ning kindla elukoha olemasolu pärast vabastamist. Tähtsaks peetakse ka pärast vabastamist tagatud töökoha olemasolu ning sõltuvusprobleemide puudumist. Kõige vähem arvestatakse isiku isiklikku motivatsiooni elumuutusteks ja perekonna toetavat mõju.

Tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsustamisel KarS § 76¹ lg 1 p 2 alusel on kohtud keskendunud sisulistele asjaoludele, mis viitavad alaealisena kuriteo toime pannu isikute muutumisvalmidusele ja resotsialiseerumisvõimele. Sarnaselt KarS § 76¹ lg 1 p-ga 1 pööras kohus kõige enam tähelepanu isiku käitumisele vanglas, osalemisele sotsiaal- ja psühholoogilistes programmides ning kindla elukoha olemasolule pärast vabanemist. Samuti hinnati töötamist vanglas ja hariduse omandamist. Negatiivsete teguritena tõsteti esile

varasemaid karistusi ja sõltuvusprobleeme. Kohtud tegid sisulisi ja individuaalseid otsuseid, hinnates isiku arengut vangistuse ajal terviklikult.

KarS § 76¹ lg 1 p 2 alusel ennetähtaegse vabastamise menetluses pöörati muu hulgas tähelepanu ka süüdimõistetu kuritegeliku käitumise muutumisele ja kuriteo konkreetsetele asjaoludele. Kui isik pani alaealisena toime esimese astme kuriteo, mis on oma raskusastmelt eriti tõsine, omandavad need asjaolud erilise tähenduse. 40-st lahendist võttis kohus kuriteo asjaolusid ja kuritegeliku käitumise muutumist arvesse 12-l korral (vastavalt 8-l ja 4-l korral). Arvuliselt ei ole neid asjaolusid sageli arvesse võetud, kuid võrreldes teiste paragrahvidega käsitles kohus neid asjaolusid üksnes selle sätte kohaldamisel. Seega, kui isik paneb alaealisena toime esimese astme kuriteo, võtab kohus muu hulgas arvesse nii isiku arengut vangistuse ajal kui ka toimepandud teo iseloomu.

KarS § 76¹ lg 1 p 1 kui ka p 2 alusel on kohtud teinud nii vabastamist kui ka vabastamata jätmist puudutavaid otsuseid. Kuigi ennetähtaegse vabastamise menetluses arvestatakse mitmeid positiivseid asjaolusid, otsustab kohus sagedamini jätta isiku vabastamata. Otsuste tegemisel omab suurimat kaalu hinnang süüdimõistetu võimalikule edasisele seaduskuulekale käitumisele ja retsidiivsusrisiki suurusele.

KarS § 76¹ lg 2 puhul võrreldes teiste paragrahvidega keskendusid kohtud eelkõige sellele, kas seaduses sätestatud formaalsed eeldused tingimisi ennetähtaegseks vabastamiseks olid täidetud. Kui need tingimused olid täidetud, vabastati isik kohustuslikus korras. Kohtu kaalutusõigus sisuliste asjaolude üle on selle paragrahvi kohaldamisel piiratud. Formaalsete eelduste täitmine osutus määravaks, kuna iga uus asjaolu (nt uus toimepandud kuritegu) võis takistada vabastamist. Mõnes kohtuasjas arvestati siiski ka muid tegureid: näiteks positiivsena toodi esile korrektne käitumine, karistuste puudumine, lähedaste toetus ja kindla elukoha olemasolu, negatiivsena aga distsiplinaarkaristused, alkoholi- ja narkootikumisõltuvus, süüdimõistetu vägivaldsus ja kriminaalse taustaga suhtlusringkond.

Kohtupraktika näitab, et üheks olulisemaks teguriks alaealisena kuriteo toime pannud isiku tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsustamisel on eeskujulik käitumine vanglas ja distsiplinaarkaristuste puudumine. Lisaks on kohtu jaoks oluline, et hea käitumine vanglas oleks pikaajaline, kuna see näitab sügavamaid ja püsivamaid muutusi isiku käitumises. See omakorda suurendab usaldust tema võimesse pärast vabanemist elada seaduskuulekat elu. Distsiplinaarkaristuste puudumine näitab kohtule, et isikul on potentsiaali ühiskonda resotsialiseeruda ning ta on õppinud austama kehtivaid reegleid ja korda. Distsiplinaarkaristuste olemasolu viitab aga sügavamatele käitumisprobleemidele, mis võivad

takistada isiku võimet elada edasi seaduskuulekalt. See on ühiskonna turvalisuse tagamisel võtmetegur.

Kohtupraktika analüüs näitas, et isikutele vanglas pakutavate erinevate programmide läbimine ja nendes aktiivne osalemine on ka olulised süüdimõistetud isikliku arengu näitajad ning nende programmide läbimine on tähtis eeldus tingimisi ennetähtaegseks vabastamiseks. Kõik need sotsiaalsed, motiveerivad ja psühholoogilised programmid käsitlevad erinevaid teemasid alates viha juhtimisest kuni isiklike suhete parandamise ja stressi leevendamiseni. Need aitavad süüdimõistetutel toime tulla igapäevaelu väljakutsetega ning vältida negatiivseid käitumismustreid.

Lisaks ülaltoodud asjaoludele võtab kohus suurel määral arvesse alaealisena kuriteo toime pannud isikute ennetähtaegse vabastamise otsustamisel nii vabanemisejärgse kindla elukoha olemasolu kui ka varasemad kriminaalkaristused. Vabanemisejärgse kindla elukoha olemasolu on oluline, kuna see loob isikule stabiilse keskkonna, mis toetab seaduskuulekale eluviisile üleminekut ja vähendab retsidiivsuse riski. Kohus leidis ka, et isiku elukoht pärast vabastamist peab olema Eestis, kuna Eesti kriminaalhooldusseadus võimaldab kriminaalhooldust ja käitumiskontrolli läbi viia üksnes Eesti territooriumil. Isiku varasemad kriminaalkaristused näitavad süüdimõistetud üldist kalduvust kuritegevusele ja varasemat suutmatust järgida seaduskuulekat käitumist. Korduvad kriminaalkaristused suurendavad retsidiivsuse riski ning annavad alust arvata, et isik ei ole varasemate karistuste mõjul oma käitumist piisavalt muutnud.

Sageli võttis kohus arvesse ka vanglas töötamise tegurit. Selle arvestamise sagedus jäi vaid veidi alla varasemate kriminaalkaristuste arvestamisele. Töötamine vanglas näitab isiku võimet võtta vastutust ning olla igapäevastes tegevustes püsiv ja distsiplineeritud. Lisaks omandab isik vanglas töötades sotsiaalsed ja praktilised oskused, mis võivad aidata tal leida vabanemisel töökohta, vähendades seeläbi retsidiivsuse riski.

Kohtupraktika näitas, et kohtud kontrollivad ja analüüsivad põhjalikult KarS § 76 lg-s 4 toodud eeldusi isiku tingimisi ennetähtaegseks vabastamiseks. Kokku leidub analüüsitud lahendites viiteid kõigile KarS § 76 lg 4 sätestatud elementidele. Kohtupraktika kinnitas, et kohtud leiavad tasakaalu isiku õiguste ja ühiskonna turvalisuse vahel. Süüdimõistetud eluviisi ja käitumise muutmine nõuab aega ning kohus peab olema veendunud, et isik on tõepoolest suuteline elama seaduskuulekalt enne, kui teda vabastatakse tingimisi ennetähtaegselt.

Käesoleva magistritöö raames teostatud kohtulahendite analüüsi põhjal saab öelda, et olulisimaks teguriks, mida kohtud võtavad arvesse alaealisena kuriteo toimepannud isiku

tingimisi ennetähtaegse vabastamise otsustamisel on tema pikaajaline eeskujulik käitumine vanglas. Ka Riigikohus on seisukohal, et vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise peamine sisuline eeldus on kinnipeetava edasine õiguskuulekas käitumine. Kõigi muude tegurite analüüs aitab kohtul teha kaalutletud otsuse, kuid isiku käitumine vanglas jääb siiski ülioluliseks tingimuseks. Töö autor nõustub ka sellega, et kui on tegemist esimese astme, s.o eriti raske kuriteoga, siis on oluline lisaks arvesse võtta kuritegeliku käitumise muutumist ja kuriteo konkreetseid asjaolusid.

Kohtulahendite analüüsi põhjal saab nentida, et Eesti kohtud käsitlevad alaealisena kuriteo toime pannud isikute tingimisi vabastamise küsimust väga põhjalikult, kuid üllatuslikult ei ole ennetähtaegse vabastamise esmaste kriteeriumide hulgas kinnipeetava sotsiaalset võrgustikku. Autori hinnangul võiksid kohtud oma lahendites sarnaselt rahvusvahelise kogemusega rohkem arvesse võtta toetavat sotsiaalset võrgustikku pärast vabanemist, kuna see võib vähendada retsidiivsuse riski ja aidata kaasa edukale taasühiskonnastumisele.

Kohtupraktika analüüs näitas, et vanglas määratud distsiplinaarkaristustel on oluline mõju alaealisena kuriteo toime pannud isikute ennetähtaegse vabastamise otsustamisel. Tulevaste uurimuste raames oleks oluline põhjalikumalt analüüsida vanglate distsiplinaarpraktikat ning selgitada välja, kuidas vanglad oma diskretsiooniõigust distsiplinaarkaristuste määramisel rakendavad.

CONDITIONAL EARLY RELEASE FROM IMPRISONMENT OF A PERSON WHO COMMITTED A CRIME AS A JUVENILE IN ESTONIA: LEGAL BASES AND JUDICIAL PRACTICE

Summary

People become fully legally responsible for their actions when they reach adulthood. It is a fact that minors are not yet fully matured or psychologically developed, which makes them more impulsive and risk-taking, thus leading to potentially dangerous behaviour. Consequently, juvenile offenders should be treated differently from adults, offering them opportunities for rehabilitation and applying more lenient punishments.

There have been significant changes in the field of criminal policy that reflect society's changing opinions and understandings of justice, rehabilitation and human rights. One significant development has been the application of the parole system and its development in different legal systems, particularly for juvenile offenders. Since January 1, 2015, the Estonian Penal Code includes a specific provision that clarifies the criteria for the conditional early release of a person who committed a crime as a minor.

Parole offers individuals who committed a crime as a juvenile the opportunity to end their sentence early under certain conditions, which often focus on rehabilitation and reintegration into society. In international practice, it is common for exceptions to conditional early release to be applied for juveniles, reflecting principles for special treatment of minors and aimed at reducing the potential harmful effects of imprisonment on young offenders. The issue of conditional early release is a matter for the courts to resolve.

The aim of this master's thesis was to find out what Estonian courts consider when making decisions on the conditional early release of persons who committed crimes as juveniles. To achieve the aim of the master's thesis, 2 research questions were set: what are the main factors that Estonian courts take into account when making decisions on the conditional early release of persons who committed crimes as juveniles and how do these factors influence the final decision; how do the decision-making criteria of the courts differ depending on the severity and nature of the offenses committed as juveniles?

In this master's thesis, a data collection method was used that involved selecting court decisions and identifying those most relevant to the research objective. The data gathered during the research were then analysed using qualitative content analysis. The findings of the

research were primarily derived through inductive analysis. To answer the research questions and achieve the aim of the work, the author analysed the practice of Estonian courts from 2015 to 2024. This period ensures, on the one hand, that the case law remains up to date, and on the other hand, it allows for an assessment of how the courts have adapted to the new challenges and changes that began in 2015.

In this master's thesis, a total of 100 court decisions were analysed, of which 93 are county court and 7 district court decisions, as these decisions reflected the issue of conditional early release from imprisonment of the offender who committed the crime as a juvenile.

The master's thesis was written using legal literature, scholarly articles, legal acts, and court decisions related to the topic. Both Estonian and international legal sources were used. The master's thesis was divided into three major chapters, which in turn are divided into sub-chapters. The first chapter outlines the historical development of conditional early release and presents the conditional release systems in the member states of the European Union.

The idea of releasing convicts some time before the end of their imprisonment was first introduced in France in 1885. The historical development of early release from imprisonment and probation demonstrates how complex it is to find a balance between different approaches, which often offer opposing solutions for managing offenders within the community. In Estonia, the possibility of early release was implemented during the first Republic of Estonia. The 1929 Crimes Act gave the Prison Board the power to consider releasing an inmate after serving half of the time served, with the remainder of the sentence serving as probation.

There are three parole models in Council of Europe member states: the discretionary parole system, which is most common in continental Europe, the mandatory parole system, and the mixed parole system found, for example, in England and Wales. In the case of conditional early release, special attention is paid to persons who have committed a crime as a minor. The UN Convention on the Rights of the Child emphasizes the principles of treatment of juvenile offenders.

The discretionary release system is the system in use in most European countries where parole is practiced. In discretionary systems, decision individualization or personalization works on at least three levels. First, the parole decision. An offender who has been sentenced to prison can be released without parole, for example by leaving at the end of the sentence. Second, the selection of a parole date after serving the minimum period of detention. Third, the choice of conditions imposed on the released person after release during the supervision period in the community.

Mandatory parole system is used, for example, in Sweden. Under the mandatory release system, those sentenced to prison must be eligible for parole after serving two-thirds of their sentence, with a minimum of one month in prison. Parole may be suspended for a specified number of days as a disciplinary measure. Parole does not apply to a short prison sentence with probation or life imprisonment. A mixed release system combines a discretionary release system for a longer sentence and a mandatory release system for a shorter sentence.

The second chapter of the master's thesis discussed the legal nature of early conditional release and the applicable regulation in Estonia, as well as the specifics of early conditional release for individuals who had committed a crime as juveniles. Attention was also given to the early conditional release of such individuals in Europe. In addition, the views of the Supreme Court regarding the conditions for early conditional release were examined separately.

Early release is in no way an alternative to imprisonment but means the release of a convicted person from an already imposed prison sentence. The provision of the possibility of release serves the purpose of keeping prisoners motivated to meet the goals set in their personal performance plan. In addition, it is stipulated that a person released on parole will remain under the supervision of the probation department. This is necessary to support the person in returning to society and to reduce the risk of reoffending.

The Supreme Court has found that the main substantive prerequisite for conditional early release from imprisonment is the person's potential for future law-abiding behaviour. According to § 76(4) of the Penal Code, the existence of this prerequisite can primarily be assessed based on how the person has supported themselves while serving the sentence and whether they have fulfilled the goals outlined in the individual execution plan. The offender's potential for resocialization must also be evaluated considering their living conditions and the possible consequences of early release. The Supreme Court further emphasizes that it is not sufficient to rely solely on general preventive considerations related to the nature of the crime or the convict's past life if the other prerequisites for early release have been met. Moreover, the non-release of a person cannot be justified solely by the gravity of the crime committed.

Current Estonian legislation regulates early release through several legal acts, namely the Penal Code, the Imprisonment Act, the Code of Criminal Procedure and Regulation No. 28 of the Minister of Justice of 12.08.2010 "The procedure for preparing materials for the conditional early release of a prisoner". The conditions for granting conditional early release can be divided into two categories: formal and substantive. Formal conditions include, among

other things, the severity of the offence, whether the offence was committed intentionally or through negligence, the length of the sentence already served, and the individual's consent to be placed under electronic surveillance. Substantive conditions are further divided into two groups. The first group consists of personal requirements applicable to the prisoner. The second group includes criminal policy considerations arising from § 76(4) of the Penal Code.

The circumstances of a crime refer to all aspects that characterize the specific act of the convicted person and may affect his risk of recidivism. When analysing the circumstances of the commission of a crime, the court must take all these details into account to assess what risks the convicted person's previous behaviour may entail.

In Estonia, the grounds for conditional early release from prison of a person who committed a crime as a minor are set out in § 76¹ of the Penal Code. The specifics of conditional early release of persons who committed a crime as a juvenile differ from early release under § 76 of the Penal Code in three main aspects. First, electronic monitoring is not applied to persons who committed a crime as a juvenile, which means that the prerequisite for their release is not the differentiation of the duration of serving the sentence depending on their consent to electronic monitoring. Second, a lower requirement for the duration of the sentence served is established for a person who committed a crime as a juvenile compared to those who committed the crime as an adult. Third, automatic release of persons who committed a crime as a minor from serving the sentence is possible if they have been convicted of a second-degree crime or a first-degree crime caused by negligence and have served at least half of the sentence imposed, but not less than four months.

Section 76¹ of the Penal Code functions as an exception to § 76, which means that if issues arise during the application of § 76¹ that are not specifically regulated, the general rules on conditional early release set out in § 76 must be applied. The special provisions applicable to persons who committed a crime as minors also extend to other deadlines related to early release.

European countries have different systems for the punishment of juvenile offenders in many aspects – from the types of institutions where juvenile offenders may be deprived of their liberty, to age limits, legal preconditions, and the length of detention. For example, in Austria, a juvenile offender can be released from prison unconditionally after serving half of the sentence, if the prognosis for future behaviour is positive. Once a person has served two-thirds of the sentence, the court must release them unless there is a high risk of recidivism. A prerequisite for early release is that the person has served at least one month in prison.

A person who has committed a crime may be released from prison if they are supervised and at the same time actively work to change their criminal behaviour patterns. The main goal of probation is to increase the sense of security in society by using alternative measures instead of prison sentences.

In the third chapter of the master's thesis, court decisions were analysed, and the main factors considered by the courts when deciding on the conditional early release of individuals who were juveniles at the time of committing the offence were identified.

When deciding on conditional early release from imprisonment, the court must consider the circumstances of the offence, the offender's personality, their prior life history, and their behaviour during the serving of the sentence. It is also important to assess whether the person has participated in activities aimed at reducing the risk of reoffending or is willing to participate in such activities during the probation period, as well as their living arrangements after release and the potential consequences that early release may have for them.

An analysis of Estonian court practice showed that courts approach the issue of conditional release thoroughly, considering a wide range of factors. When addressing the early release of a person who committed a crime as a minor, the court may apply either § 76¹ (1)(1), (1)(2), or (2) of the Penal Code.

The circumstances considered by the court when granting early release under § 76¹ (1)(1) and (1)(2) of the Penal Code were the following: the opinion of the prison and the prosecutor's office regarding the person's early conditional release; the person's behaviour in prison, previous sentences, completion of various social and psychological programs, employment in prison; drug and alcohol addiction, social circle, availability of a job after release; acquisition of education, availability of a fixed place of residence, family support and a supportive environment, acquisition of the state language and profession in prison, and the effectiveness of probation supervision.

In all 57 county court decisions concerning the early release of a juvenile offender under § 76¹ (1)(1) or (1)(2) of the Penal Code, the opinions of both the prison and the prosecutor's office were presented. In addition to these opinions, the court took the person's behaviour in prison, the presence or absence of disciplinary sanctions, and participation in various social and psychological programs into account. Great attention was also paid to the presence of a fixed place of residence after release, previous criminal sanctions, and employment in prison.

Similarly to § 76¹ (1)(1) of the Penal Code, in cases under § 76¹ (1)(2), the court paid the most attention to the individual's behaviour in prison, participation in social and psychological programmes, and the existence of a stable place of residence after release. Employment in prison and the pursuit of education were also taken into account. Among other things, attention was also paid to the change in the convicted person's criminal behaviour and the specific circumstances of the crime. If a person commits a first-degree crime as a juvenile, the court will consider, among other things, both the person's development during imprisonment and the nature of the act committed.

In comparison to the other provisions, in cases under § 76¹ (2) of the Penal Code, the courts focused primarily on whether the formal requirements for conditional early release set out in the law were fulfilled. If these conditions were met, the person was released as a mandatory measure. The court's discretion regarding substantive circumstances is limited when applying this provision.

Court practice showed that one of the most important factors in deciding on the conditional early release of a juvenile offender was exemplary behaviour in prison and the absence of disciplinary sanctions. Additionally, the court placed importance on the consistency of good behaviour over time, as this indicated deeper and more lasting changes in the individual's conduct. This, in turn, increased confidence in the juvenile's ability to lead a law-abiding life after release.

The analysis of court practice also showed that the completion of various programs offered to individuals in prison and their active participation in them are also important indicators of the convict's personal development, and completion of these programs is an important prerequisite for conditional early release. All these social, motivational and psychological programs address various topics, from anger management to improving personal relationships and stress relief.

In addition to the above circumstances, the court takes into account, to a large extent, both the presence of a fixed place of residence after release and any previous criminal convictions when deciding on the early release of persons who committed a crime as a juvenile. The presence of a fixed place of residence after release is important because it creates a stable environment for the person, which supports the transition to a law-abiding lifestyle and reduces the risk of recidivism. The court also found that the person's place of residence after release must be in Estonia, as the Estonian Probation Supervision Act allows probation and behavioural control to be carried out only on the territory of Estonia. The person's previous

criminal convictions indicate the convict's general tendency to commit crime and his previous inability to follow law-abiding behaviour. Repeated criminal convictions increase the risk of recidivism and give grounds to believe that the person has not sufficiently changed his behaviour under the influence of previous convictions.

The court also often considered the factor of working in prison. The frequency of taking this into account was only slightly lower than that of considering previous criminal convictions. Working in prison demonstrates a person's ability to take responsibility and be consistent and disciplined in everyday activities. In addition, working in prison provides a person with social and practical skills that can help them find a job upon release, thereby reducing the risk of recidivism.

Court practice confirmed that courts find a balance between the rights of the individual and the safety of society. Changing the lifestyle and behaviour of a convicted person takes time, and the court must be convinced that the person is truly capable of living a law-abiding life before he is released on parole. that the most important factor that courts take into account when deciding on the parole of a person who committed a crime as a minor is his long-term exemplary behaviour in prison. An analysis of all other factors helps the court to make a considered decision, but the person's behaviour in prison remains a crucial condition. The author of this master's thesis agrees that if it is a first-degree crime, it is important to additionally take into account the change in criminal behaviour and the specific circumstances of the crime.

Based on the analysis of court decisions, it can be concluded that Estonian courts approach the issue of conditional release of individuals who committed a crime as juveniles with great thoroughness. However, somewhat surprisingly, the inmate's social support network is not among the primary criteria for early release. In the author's view, courts could, following the international experience, place greater emphasis on the presence of a supportive social network after release, as it may reduce the risk of recidivism and contribute to successful reintegration into society.

The analysis of court practice also showed that disciplinary sanctions imposed in prison have a significant impact on decisions concerning the early release of juvenile offenders. In future research, it would be important to conduct a more detailed analysis of prison disciplinary practices and to determine how prisons exercise their discretion in imposing disciplinary sanctions.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Council of Europe Committee of ministers. Recommendation Rec (2003) 22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release (parole). (Adopted by the Committee of Ministers on 24 September 2003 at the 853rd meeting of the Ministers Deputies).
2. Council of Europe Committee of ministers. Recommendation CM/Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures.
3. Development Services Group. Juvenile Reentry. Literature review. Washington, D.C.: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2017.
4. Dünkel, F. Youth Justice in Germany. Oxford Handbooks Online, 2016.
5. Dünkel, F., Grzywa, J., Horsfield, P., Pruin, I. Juvenile Justice Systems in Europe – Current Situation and Reform Developments, Vol. 1, 2nd revised edition, 2011.
6. Dünkel, F., Grzywa, J., Horsfield, P., Pruin, I. Juvenile Justice Systems in Europe – Current Situation and Reform Developments, Vol. 4, 2nd revised edition, 2011.
7. Ernits, M., Pikamäe, P., Samson, E., Sootak, J. Karistusseadustiku üldosa eelnõu. Eelnõu lähtealused ja põhjendus. Tallinn-Tartu-Kiel. Kirjastus: Juura 1999.
8. Ginter, J. Kuuse, R. Probation in Europe. Estonia. The European Organisation for Probation, 2012.
9. J. Halsey, M. Negotiating conditional release. Juvenile narratives of repeat incarceration – Punishment & Society Vol. 8, Issue 2, 2006.
10. Kiris, R., Pikamäe, P., Sootak, J. Sanktsiooniõigus. Karistusõiguslikud sanktsioonid ja nende kohaldamine. 2., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn. Kirjastus: Juura 2017.
11. Kruusmaa, K.-C., Salla, J. Ennetähtaegse vabastamise regulatsiooni ja praktika analüüs. Kriminaalpoliitika analüüs Nr1/2013.
12. Kuritegevus Eestis 2023. Alaealiste õigusrikkumised. Justiitsministeerium. – <https://www.justdigi.ee/kuritegevus2023/alaealiste-oigusrikkumised/> (31.03.2025).
13. Kuritegevus Eestis 2023. Vangistus. Justiitsministeerium. – <https://www.justdigi.ee/kuritegevus2023/vangistus/> (22.04.2025).
14. McCord, J., Spatz Widom, S., A. Crowell, N. Juvenile Crime, Juvenile Justice. Washington, DC: National Academy Press, 2001.

15. M. Caplan, J. What Factors Affect Parole: A Review of Empirical Research. – Federal Probation. Vol. 71, Number 1, 2007.
16. Padfield, N. Parole: Reflections and possibilities. Howard League for Penal Reform. University of Cambridge, 2018.
17. Pruin, I. Recalling conditionally released prisoners in Germany – European Journal of Probation. University of Bucharest. Vol. 4, No1, pp 63–72, 2012.
18. Rebane, I. (koost). Alaealine ja seadus. Normatiivaktide kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Kirjastus “Eesti Raamat”, 1969.
19. Rebane, I. Alaealise vabastamine kriminaalvastutusest (õppemetoodiline materjal õigusteaduskonna II kursuse üliõpilastele). Tartu, 1987.
20. Rebane, I. Eesti NSV Kriminaalkoodeks. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Kirjastus “Eesti Raamat”, 1980.
21. Salla, J. Karistuse asendamist ja karistusest vabastamist puudutavad muudatused – Juridica VIII/2014.
22. Schaefer, L., Brewer, S. Probation and parole: From control to case management. Handbook of Issues in Criminal Justice Reform in the United States. Griffith University, 2021.
23. Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn. Kirjastus: Juura 2018.
24. Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 5., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2021.
25. Sootak, J., Pikamäe, P. Kriminaaltäitevõigus. Tallinn: AS Kirjastus Ilo, 2001.
26. Soung, P. Is Juvenile Probation Obsolete? Reexamining and Reimagining Youth Probation Law, Policy, and Practice – Journal of Criminal Law and Criminology. Vol. 112, Issue 3 Summer, 2022.
27. Shawn, M. B. Juvenile Justice in Germany: The Tension Between Public Outrage and Criminological Theory – Journal of Global Justice and Public Policy. Vol. 3, Number 2, 2017.
28. Stasiak, K. Effectiveness of conditional release in the context of reasons for its appeal – The Polish Journal of Criminology, 2017.
29. Stivers Ireland, C., Prause, J. Discretionary parole release: length of imprisonment, percent of sentence served, and recidivism – Journal of Crime and Justice. Vol. 28, number 2/2005.
30. Sööt, M.-L., Tüllinen, K., Solodov, S., Sirendi, M., Anger, L. Taasühiskonnastamise tõhustamine. Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika lühianalüüs Nr 2/2022.

31. Tournier, P.V. System of Conditional Release (Parole) in the Member States of the Council of Europe. – Varia. Vol. I, 2004.
32. Vanglateenistuse koduleht. Kinnipeetavate ülevaade. – <https://vanglateenistus.ee/meist/uudised-ja-arvud/kinnipeetavate-ulevaade> (26.03.2025).
33. Vanglateenistuse veebileht. Kriminaalhooldus. – <https://vanglateenistus.ee/kriminaalhooldus/kriminaalhooldus/kriminaalhooldusest> (25.03.2025).
34. Vanglateenistuse koduleht. Kriminaalhoolduse õiguskorraldus. – <https://vanglateenistus.ee/kriminaalhooldus/kriminaalhooldus/kriminaalhoolduse-oiguskorraldus> (25.03.2025).
35. Vanglateenistuse koduleht. Kriminaalhooldusaluse õigused ja kohustused. – <https://vanglateenistus.ee/kriminaalhooldus/kriminaalhooldus/kriminaalhooldusaluse-oigused-ja-kohustused> (25.03.2025).
36. Vanglateenistuse koduleht. Vanglateenistuse aasta ülevaade. – <https://vanglateenistus.ee/meist/uudised-ja-arvud/aasta-ulevaated#item-1> (27.03.2025).
37. Сивова, А., Применение института условно-досрочного освобождения от отбывания наказания в зарубежных странах – Ведомости уголовно-исполнительной системы № 7/2020.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

38. Jugendgerichtgesetz – BGBl. I S. 2099.
39. Jugendgerichtsgesetz. 01.01.2023 aufgrund Gesetzes vom 04.05.2021 (BGBl. I S. 882).
40. Justiitsministri 17.01.2007. a määrus nr 4 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ – RTL 2007, 7, 118, 18, 279.
41. Justiitsministri 12.08.2010. a määrus nr 28 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ – RT I 2010, 58, 394.
42. Justiitsministri 01.01.2006 a. nr 45 määrus “Maa- ja halduskohtute tööpiirkonnad“. – RTL 2005, 110, 1696.
43. Karistusseadustik. – RT I, 12.12.2024, 6.
44. Karistusregistri seadus – RT I, 31.12.2024, 37.
45. Kriminaalhooldusseadus. – RT I, 14.03.2025, 25.
46. Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I, 12.12.2024, 7.
47. Lapse õiguste konventsioon. – RT II 1996, 16, 56.

48. Strafgesetzbuch – BGBI. I S. 3322.
49. Strafgesetzbuch. Neugefasst durch Bek. v. 13.11.1998 I 3322; Zuletzt geändert durch Art. 12 G v. 27.3.2024 I Nr. 109.
50. The Swedish Criminal Code. – SFS 1962:700 Brottsbalken, chapter 31, section 1a.
51. Vangistusseadus. – RT I, 31.12.2024, 35.
52. 07.05.2004. a määrus nr 37 „Kriminaalhooldusametniku täiendavate kvalifikatsiooninõuete kehtestamine ning tööülesannete loetelu, mille täitmisel ei pea ametnikul olema vastavat rakenduslikku või akadeemilist kõrgharidust“ – RT I, 06.04.2023, 6.
53. 25.06.2004. a määrus nr 49 „Üldkasuliku töö ettevalmistamise, täitmise ja järelevalve kord“ – RT I, 13.02.2024, 3.
54. 22.02.2007. a määrus nr 15 „Elektroonilise valve täitmise ja järelevalve kord“ – RT I, 13.02.2024, 6.
55. 12.08.2010 määrus nr 28 „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ – RT I, 05.07.2024, 7.
56. 01.03.2018. määrus nr 19 „Kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusaluste andmekogu põhimäärus“ – RT I, 21.03.2025, 29.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

57. BGH, Beschluss vom 4. Februar 2020 - StB 2/20 - OLG München.
58. RKKKm 3-1-1-12-17
59. RKKKm 1-14-10087
60. RKKKm 1-15-1446
61. RKKKm 1-09-14104
62. TrtRnKm 1-12-6230
63. TrtRnKm 1-13-7704
64. TrtRnKm 1-17-9972
65. TrtRnKm 1-19-2202
66. TrtRnKm 1-19-2790
67. TrtRnKm 1-19-7934
68. TrtRnKm 1-16-11173
69. HMKm 1-17-8323
70. HMKm 1-18-5620
71. TMKm 1-17-6777

72. TMKm 1-12-2277
73. TMKm 1-11-7178
74. VMKm 1-14-3352
75. VMKm 1-16-384
76. VMKm 1-16-409
77. VMKm 1-11-13218
78. VMKm 1-11-12667
79. VMKm 1-14-3490
80. VMKm 1-16-5984
81. VMKm 1-16-8175
82. VMKm 1-14-2060
83. VMKm 1-17-5039
84. VMKm 1-17-3925
85. VMKm 1-17-4421
86. VMKm 1-17-11135
87. VMKm 1-18-3319
88. VMKm 1-18-4871
89. VMKm 1-18-8226
90. VMKm 1-13-11129
91. VMKm 1-12-6520
92. VMKm 1-10-15276
93. VMKm 1-14-1358
94. VMKm 1-15-3044
95. VMKm 1-13-10413
96. VMKm 1-14-6464
97. VMKm 1-14-9703
98. VMKm 1-14-9590
99. VMKm 1-14-9255
100. VMKm 1-15-949
101. VMKm 1-17-1891
102. VMKm 1-15-7623
103. VMKm 1-16-3296
104. VMKm 1-17-3994
105. VMKm 1-16-11039
106. VMKm 1-15-8579

107. VMK_m 1-14-8329
108. VMK_m 1-16-11302
109. VMK_m 1-14-5505
110. VMK_m 1-17-8309
111. VMK_m 1-16-7369
112. VMK_m 1-15-9471
113. VMK_m 1-17-5447
114. VMK_m 1-15-1618
115. VMK_m 1-17-8602
116. VMK_m 1-17-6601
117. VMK_m 1-16-7179
118. VMK_m 1-19-1878
119. VMK_m 1-18-764
120. VMK_m 1-15-7623
121. VMK_m 1-17-11450
122. VMK_m 1-19-7969
123. VMK_m 1-19-2202
124. VMK_m 1-14-5179
125. VMK_m 1-14-7556
126. VMK_m 1-14-7729
127. VMK_m 1-13-9634
128. VMK_m 1-13-8837
129. VMK_m 1-13-8945
130. VMK_m 1-14-5824
131. VMK_m 1-14-5464
132. VMK_m 1-14-9065
133. VMK_m 1-14-5457
134. VMK_m 1-14-8543
135. VMK_m 1-15-1676
136. VMK_m 1-15-896
137. VMK_m 1-15-4989
138. VMK_m 1-15-4305
139. VMK_m 1-14-394
140. VMK_m 1-15-6913
141. VMK_m 1-16-1969

142. VMKm 1-16-5883
143. VMKm 1-16-4003
144. VMKm 1-16-4885
145. VMKm 1-16-5984
146. VMKm 1-17-6097
147. VMKm 1-17-3925
148. VMKm 1-16-11039
149. VMKm 1-18-4618
150. VMKm 1-16-11283
151. VMKm 1-18-3319
152. VMKm 1-18-6453
153. VMKm 1-17-9658
154. VMKm 1-18-7769
155. VMKm 1-17-9002

LISAD

Lisa 1. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist KarS § 76¹ lg 1 p 1 alusel

Kohtulahendi number	Kvalifikatsioon	Isiku iseloomustus ning kohtu argumendid	Kohtu otsus
VMKm 1-14-3352	KarS § 266 lg 2 p-d 1,3, § 215 lg 2 p-d 1,2	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör ja Viru Vangla toetasid isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kohus otsustas isiku tingimisi enne tähtaega vabastada, kuna KarS § 76¹ lg 1 p 1 tingimused on täidetud. Ta pani teise astme kuriteo toime alaealisena ja on ära kandnud vähemalt ühe kolmandiku mõistetud karistusajast. Isik on kahel korral kriminaalkorras karistatud, kannab vanglakaristust teist korda ning pani kriminaalhoolduse ajal toime uued kuriteod. Tal on kaks kehtivat distsiplinaarkaristust; - Pärast vabanemist asub isik elama ema juurde, kes on valmis teda materiaalselt toetama, ning tal on olemas garanteeritud töökoht. Kohus leidis, et katseaeg koos käitumiskontrolli ja kohustustega on tõhusam kui vangistuse lõpuni kandmine; - Kohus märkis, et kuna süüdimõistetu pani kuriteod toime alaealisena, kehtib tema suhtes KarS § 76¹ lg 2. Selle sätte kohaselt tuleb katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastada	- Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile.

		<p>isik, kes oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui 18-aastane, pani toime teise astme kuriteo ning on ära kandnud vähemalt poole määratud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud. Arvestades, et süüdimõistetu puhul saabus poole karistusaja täitumise kuupäev 14.04.2015, mis on enne käesoleva määruse jõustumist, on kohus seisukohal, et see säte tuleb rakendada eripreventiivseid asjaolusid arvesse võttes.</p>	
VMKm 1-16-384	KarS § 203 lg 1, § 266 lg 2 p 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik oli kuriteo toimepanemise ajal alaealine ning on kandnud ära vähemalt ühe kolmandiku talle mõistetud karistusajast; - Isikul on võimalus näidata, et ta suudab vabaduses järgida seaduskuulekat elu ja täita talle pandud kohustusi. Tal on olemas kindel elukoht vanaema juures, lähedaste toetus ning soov alustada õpinguid Rakvere Ametikoolis, mis aitaks vähendada tegevusetust ja uue kuriteo toimepanemise riski; - Kuna isik viibib vanglas esimest korda, on tema taasühiskonnastamise huvides mõistlik rakendada tingimisi vabastamist. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-16-409	KarS § 199 lg 2 p-d 7, 8, 9	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega

		<ul style="list-style-type: none"> - Kohus võttis arvesse isiku varasemat elukäiku, tema käitumist enne kuriteo toimepanemist, selle ajal ja pärast seda, samuti vangistuses oldud perioodil; - Isik on kahel korral kriminaalkorras karistatud, saanud šokivangistuse tingimusliku vangistusega ning rikkunud kriminaalhoolduse nõudeid. Teda on väärteokorras karistatud 11 korda, neist 7 kehtivad. Kohus leidis, et varasemad karistused pole olnud tõhusad, kuna isik jätkab süütegude toimepanemist, mis viitab puudulikule kavatsusele elada seaduskuulekalt; - Positiivsena märkis kohus, et süüdimõistetu on vanglas osalenud erinevates vestlustes, sealhulgas käsitledes kuritegeliku suhtlusringkonna mõju, alkoholi tarvitamise ja vägivalla seoseid ning hoolimatut elustiili. Ta on alustanud 7. klassi õpinguid ja osalenud majandustöödel. Samas leidis kohus, et vangistuses osalemine hariduses ja sotsiaalprogrammides on küll kiiduväärne, kuid ei ole piisav ennetähtaegse vabastamise õigustamiseks, arvestades isiku varasemat käitumist. Kohus leidis, et vangistus mõjutab isikut positiivselt ning tema resotsialiseerumise seisukohalt on vajalik karistuse lõpuni kandmine; 	vabastamata.
--	--	---	--------------

		<ul style="list-style-type: none"> - Isiku vabanemisjärgne olukord ei vähenda piisavalt uue kuriteo toimepanemise riski, kuna ta on varemgi elanud toetavas keskkonnas, kuid pole suutnud sellest tulenevalt õiguskuulekalt käituda; - Kohus viitas Riigikohtu praktikale (RKKKo 3-1-1-18-11 p 9.1); 	
VMKm 1-11-13218	KarS § 200 lg 2 p-d 4, 7, 8, 10, § 274 lg 1, § 275	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik on varasemalt korduvalt kriminaalkorras karistatud, sealhulgas tahtliku tapmise ja varguste eest, ning ta kannab vanglakaristust teist korda. Ta on toime pannud rasked kuriteod, sealhulgas vägivalda kasutades, grupis ja relvaga röövimise. Lisaks on ta saanud arvukalt väärteokaristusi, millest paljud on endiselt kehtivad. Tema varasem kriminaalhooldus ebaõnnestus, kuna ta ei täitnud seatud tingimusi ja vangistus pöörati täitmisele alkoholi tarvitamise keelu rikkumise tõttu; - Isik on vanglas omandanud riigikeele A1-taseme, osalenud majandustöodel ja lõpetanud viha juhtimise programmi. Tal on olemas kindel elukoht, kuhu naasta, ning garanteeritud töökoht. Samuti toetab teda tema abikaasa; - Kohus viitas Riigikohtu praktikale (RKKKm 3-1-1-91-06 p 8.1), mille 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<p>kohaselt on hea käitumine vanglas oluline ennetähtaegse vabastamise kaalumisel;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kohus viitas Riigikohtu praktikale (RKKKo 3-1-1-18-11 p 9.1). 	
VMKm 1-11-12667	Kars § 200 lg 2 p 7, § 113	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik on varasemalt korduvalt kriminaalkorras ja väärteokorras karistatud, sh süütamise, varguste ja tahtliku tapmise eest. Ta on rikkunud kriminaalhoolduse tingimusi ja jätkanud kuritegude toimepanemist ka vangistuses. Lisaks on tal 2 kehtivat distsiplinaarkaristust, mis näitab, et ta pole suutnud järgida ka kinnipidamisasutuse reegleid. Seega ei ole tõenäoline, et isik hakkaks vabaduses seaduskuulekalt käituma, kuna tema kuritegelik käitumismuster on süvenenud ja lisandunud on vägivaldsus; - Positiivsena märkis kohus, et kinnipeetav on osalenud vanglas tööhõives ja sotsiaalprogrammides ning tal on vabanemisel olemas elukoht ja lähedaste toetus; - Kohus viitas Riigikohtu praktikale (RKKKm 3-1-1-91-06 p 8.1, (RKKKo 3-1-1-18-11 p 9.1)); - Kui isik ei ole suutnud alluda varasemale kriminaalhooldusele, ilmestab see asjaolu, et isik ei võta talle tingimisi mõistetud karistust piisava 	<ul style="list-style-type: none"> - Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile.

		tõsidusega, et edaspidi käituda seadusekuulekalt.	
VMKm 1-14-3490	KarS § 121, § 199 lg 2 p 8, § 215 lg 2 p 1,2, § 328 lg 1 ja § 274 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul puuduvad distsiplinaarkaristused; - Isik on varem korduvalt kriminaalkorras karistatud. Karistuste dünaamika on muutunud raskemaks – lisandunud on vägivald võimuesindaja suhtes, majandusliku kasu taotlemine, alkoholi tarvitamine ja grupi mõju; - Positiivsena märkis kohus, et isik on vangistuses omandanud põhihariduse, osalenud tööhõives, läbinud sotsiaalprogramme ja omandanud riigikeele teataval tasemel. Lisaks on tal vabanemise korral olemas elukoht ning lähedaste tugi; - Isikul puudub nii õppimiskui ka töökoht. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile.
VMKm 1-16-5984	KarS § 215 lg 2 p 1,2, § 263 lg 1 p 1, § 199 lg 2 p-d 7,8,9	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul puuduvad distsiplinaarkaristused; - Süüdimõistetut on kolmel korral kriminaalkorras karistatud ning ta on jätkanud uute kuritegude toimepanemist. Varasemate süütegude taustal on lisandunud vägivalda kasutamine; - Enne vangistust ei ilmunud isik õigeaegselt kriminaalhooldusesse, politseisse, kooli, teraapiasse ega teistesse vajalikesse kohtadesse; - Isik osales sotsiaalprogrammis 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile.

		Eluviisitreening, olnud aktiivne hariduse omandamisel ja töötanud vanglas koristajana. Samuti osales ta pereteraapias, sõltlaste tugigrupis ja saanud psühholoogilist ning psühhiaatrilist nõustamist.	
VMKm 1-16-8175	KarS § 199 lg 2 p 7, § 215 lg 2 p-d 1,2, § 121 lg 2 p 1	<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur ja Viru Vangla toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul puuduvad distsiplinaarkaristused ja ta on püsinud noorte motivatsioonisüsteemis. Ta on läbinud sotsiaalprogrammi Eluviisitreening ja osalenud pereteraapias koos isaga; - Isiku suhted perekonnaga on muutunud lähedasemaks ja toetavamaks. Ta saab elada isale kuuluvas majaosas ning jätkata õpinguid. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-14-2060	KarS § 184 lg 1, § 185 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik kannab esmakordselt reaalselt vangistust. Samuti puuduvad tal distsiplinaarkaristused; - Isik on aktiivselt osalenud sotsiaalprogrammis „Eluviisitreening“ ja töötanud vangla majandustöödel koristajana. Samuti on ta omandanud põhihariduse; - Isikul on elukoht isale kuuluvas korteris, garanteeritud töökoht, mis toetab iseseisvat toimetulekut. Isiku lähedased toetavad teda; - Isik tunnistab ja kahetseb oma kuritegu. Vanglas ei 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile.

			ole täheldatud vägivaldset ega agressiivset käitumist.	
VMKm 1-17-5039	KarS § 121 lg 2 p 3		<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isiku suhtes ei kohaldu KarS § 76¹ lg 2 kohustuslik vabastamise nõue; - Kohus leidis, et vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamise üheks eelduseks on kindla alalise elukoha olemasolu Eestis, mida kinnipeetaval ei ole. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile.
VMKm 1-17-3925	KarS § 199 lg 2 p-d 5, 7, 9		<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toetanud isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik on varem toime pannud kehalise väärkohtlemise ja varavastaseid süütegusid, mida soodustasid narkootikumide tarvitamine ja grupi mõju. Tal on kaks kehtivat distsiplinaarkaristust, mis näitavad, et ta ei suuda ka vangistuses reeglitest kinni pidada. Kuigi ta on osalenud mitmetes rehabilitatsiooniprogrammides ja teraapias, loobus ta vabatahtlikult sõltuvusprobleemiga tegelemisest ja katkestas ka 8. klassi õpingud; - Isikul puudub vabanemisel kindel elukoht, kuna suhted emaga on olnud konfliktised ning ta on varem kodust korduvalt põgenenud. Samuti puudub tal töökoht, varasem töökogemus ja majanduslik iseseisvus, mis suurendab riski uute varavastaste kuritegude 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile.

		<p>toimepanemiseks. Lisaks on tal tasumata võlad ning ta on olnud tugevas sõltuvuses narkootikumidest, mida ise ei tunnista. Samas on tema varasem tutvusringkond koosnenud kriminaalse taustaga inimestest, mis võib edaspidigi negatiivset mõju avaldada.</p>	
VMKm 1-17-4421	§ 263 lg 1 p 1, § 199 lg 2 p-d 7,8,9	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on kuus kehtivat distsiplinaarkaristust; - Kohus viitas Riigikohtu lahendile (3-1-1-91-06), mille järgi on ennetähtaegse vabastamise eelduseks süüdimõistetu õiguspärane käitumine karistuse kandmise ajal. Kuna isik on vanglas saanud kuus kehtivat distsiplinaarkaristust, ei ole see tingimus täidetud; - Positiivsena märkis kohus, et isik õpib vanglas abikoka erialal ja töötab koristajana. Ta on osalenud sotsiaalprogrammides ja psühholoogilisel nõustamisel ning saab psühhiaatrilist ravi käitumishäire ja impulsskontrollihäire tõttu. Tema alkoholarbimine ja vargused on seotud sõltuvusprobleemidega, mistõttu on oluline raviplaani jätkamine; - Isiku vabastamine enne tähtaega on ennatlik ja ühiskonna turvalisuse huvides tuleb tal jätkata karistuse kandmist vanglas. Isik peab näitama 	<p>Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile.</p>

			<p>stabiilset õiguskuulekust, distsiplinaarkaristuste puudumist ja raviplaani järgimist enne, kui kaalutakse uut ennetähtaegse vabastamise taotlust.</p>	
TMKm 1-17-6777	§ 215 lg 2 p 2 ja § 423 ¹	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Materiaalsete aluste hindamisel lähtus kohus vangistuse eesmärgist – suunata isik õiguskuulekale käitumisele ja vähendada retsidiivsuse riski; - Isik on vanglas osalenud mitmetes sotsiaalprogrammides, vestlustes ja koolitustes, mis aitavad teda kuritegelikult teelt eemale suunata; - Kinnipeetava käitumine vanglas on olnud korrektne – tal puuduvad distsiplinaarkaristused ning ta on paigutatud avavanglasse, kus on vabamad tingimused; - Isikul on olemas töökoht, mida ta on vanglas olles hoidnud ning mida ta saab jätkata ka pärast vabanemist; - Peamine riskifaktor on alkohol, kuna kõik tema kuriteod on toime pandud joobeseisundis. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.	
VMKm 1-17-11135	KarS § 215 lg 2 p-d 1,2	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 2 distsiplinaarkaristust; - Varem on isik olnud kriminaalhooldusel, kuid rikkunud selle tingimusi ning pannud katse ajal toime uue kuriteo; 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile.	

		<ul style="list-style-type: none"> - Majanduslikult on isik kehvast seisust. Tal puudub garanteeritud töökoht, varasem töökogemus ning on tasumata võlad; - Sõpruskonnas on endiselt kriminaalse taustaga isikuid; - Samuti on isikul diagnoositud narkootikumide sõltuvus; - Isik on õppinud riigikeelt A1 tasemel ning osalenud sotsiaalprogrammis Eluviisitreening õigusrikkujatele. Samuti on tal vabanemisel kindel elukoht ema korteris. 	
VMKm 1-18-3319	KarS § 199 lg 2 p-d 5, 9	<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur ja Viru Vangla toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 20 distsiplinaarkaristust; - Impulsiivne käitumine ja probleemilahendusoskuste puudulikkus – ta õigustab oma tegusid ja peab kuritegusid teatud tingimustel aktsepteeritavaks; - Sõpruskond koosneb kriminaalkorras karistatud isikutest; - Alkoholi ja narkootikumide tarvitamine võib samuti mõjutada tema seaduskuulekust vabaduses; - Isikul on vabanemisel kindel elukoht. Vanglas on ta läbinud sotsiaalprogrammi „Eluviisitreening“ ning osalenud sotsiaalsete oskuste arendamise vestlustes. Samuti on isik väljendanud soovi õppima asuda; 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile.
VMKm 1-18-	KarS § 266 lg 2 p 1, § 215 lg 2 p 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku 	Kohus jättis isiku vangistusest

4871		<p>ennetähtaegset vabastamist;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isik on vanglas osalenud sotsiaalprogrammides, väljendanud soovi õppida ning seadnud endale eesmärgiks põhihariduse ja eriala omandamise. Samuti on ta kinnitanud, et suhtuks kriminaalhooldusesse edaspidi tõsisemalt ning soovib kuritegevusest hoiduda; - Isikul puuduvad distsiplinaarkaristused. 	tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-18-8226	KarS § 199 lg 2 p-d 4, 7, 8	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul puuduvad distsiplinaarkaristused; - Isikul on kindel elukoht oma vanavanemate juures, lähedaste toetus, valmisolek alkoholi tarvitamisest loobuda ning plaan kohe tööle asuda; - Varasemad kuriteod olid seotud grupimõjuga ning tema suhtlusringkonnas on kriminaalse taustaga isikuid, mis võib suurendada uue kuriteo toimepanemise riski. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile.

Lisa 2. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist KarS § 76¹ lg 1 p 2 alusel

Kohtulahendi number	Kvalifikatsioon	Isiku iseloomustus ning kohtu argumendid	Kohtu otsus
VMKm 1-13-11129	KarS § 200 lg 2 p-d 7,8, 9	<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur ja Viru vangla toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on varasemalt kaks kehtivat kriminaalkaristust ning 20 kehtivat väärteokaristust, sealhulgas varavastaste süütegude, alkoholi ja narkootikumide tarvitamise, avaliku korra rikkumise ja muude süütegude eest. Ta on varasemalt kriminaalhooldusel olles rikkunud kontrollnõudeid, sealhulgas alkoholi- ja narkootikumitarvitamise keeldu, mis viis tema karistuse täitmisele pööramiseni; - Distsiplinaarkaristused puuduvad; - Isiku kuritegelik käitumine muutunud järjest raskemaks, lisandunud on vägivaldsus ja alkoholi mõju all tegutsemine; - Positiivsena märkis kohus, et süüdimõistetu on vanglas lõpetanud põhikooli, osalenud tööhõives ja erinevates sotsiaalprogrammides; Vabanemise korral on isikul olemas elukoht isa juures ning isa on valmis teda majanduslikult toetama; - Isikul on täitmata rahalised kohustused summas, mis võib suurendada uue kuriteo toimepanemise riski. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-12-6520	KarS § 200 lg 2 p-d 4,7,8, § 214 lg 2 p 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik on 2-1 korral kriminaalkorras karistatud, kuid reaalselt vanglakaristust 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koostema

		<p>kannab ta esimest korda;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kinnipeetav on vanglas olles läbinud sotsiaalprogrammid; - Isik on avaldanud soovi vabanemisel oma pooleli jäänud haridusteed jätkata, asudes kooli kõrvalt ka tööle; - Isikul puuduvad distsiplinaarkaristused; - Vangistuses viibitud aeg on täitnud oma eesmärgi ja kinnipeetav on teinud reaalseid samme õiguskuuleka elu poole. Isik oli vanglas esimest korda, tema käitumine oli hea ning ta väljendas motivatsiooni muutust jätkata. Lisaks on tal olemas kindel elukoht ning kohtu hinnangul võimaldab kriminaalhoolduse rakendamine vähendada oluliselt korduvkuriteo riske. 	allutamisega käitumiskontrollile.
VMKm 1-10-15276	KarS § 200 lg 2 p-d 7,9	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Röövimine oli toime pandud süüdimõistetu poolt varem etteplaneeritud tegevusena ja isikud tegutsesid üheskoos otsese tahtlusega; - Kuritegude dünaamika puudub kuna isik on ühel korral kriminaalkorras karistatud ja kannab selle eest karistust; - Distsiplinaarkaristused puuduvad; - Isik osaleb vanglas majandustöödel; - On osalenud sotsiaalprogrammides ning on omandanud keskhariduse; - Isikule on garanteeritud elu- ja töökoht. Kohus aga märkis, et töökogemus, lähedaste toetus ja elukoht oli isikul ka enne vangistust; - Arvestades süüdimõistetu poolt toimepandud kuriteo asjaolusid (isik pani koos teise isikuga toime väga raske vägivaldse kuriteo), korduvaid karistusi (isik on väärteokorras 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<p>karistatud 9-1 korral), ei ole kohtu hinnangul kinnipeetava enne tähtaegne vangistusest vabastamine õigustatud;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isiku puhul on tegemist esimese kriminaalkaristusega, Ei ole õigustatud kergekäeliselt vabastada isikut, kes on toime pannud raske, vägivaldse, ette planeeritud kuriteo eaka inimese suhtes; - Karistuse üldpreventsiooni eesmärgiks on muuhulgas näidata ühiskonnale, et raske, vägivaldse kuriteo, toimepanemine on eriti taunitav ning toob endaga kaasa tugeva riigipoolse sanktsiooni, mis väljendub reaalses vangistuses ning eelduslikult selle täiel määral ära kandmises. 	
VMKm 1-14-1358	KarS § 275, § 274 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 24 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Isik on kriminaalkorras karistatud 3-1 korral; - Varasemad karistused, sealhulgas kriminaalhooldaja käitumiskontrollile allutamine, ei ole avaldanud kinnipeetavale vajalikku eripreventiivset mõju; - On läbinud sotsiaalprogrammid. Samuti töötas isik vanglas; - Isikul on Viru Vangla meditsiiniosakonna andmetel diagnoositud sõltuvus (tokikomaania), mida võib pidada uue kuriteo toimepanemise riskifaktoriks; - . Kindel elukoht, samuti moraalset ja materiaalselt toetust pakkuv perekond, olid tal olemas ka enne nende kuritegude toimepanemist, mille eest ta karistust kannab, kuid need ei suutnud panna teda seaduskuulekalt käituma. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

<p>VMKm 1-15-3044</p>	<p>KarS § 121, KarS § 274 lg 1 - § 25 lg 2, § 404</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul puuduvad distsiplinaarkaristused; - On olemas kindel elukoht. Samuti on vabaduses toetav sotsialvõrgustik ema, kasuisa ja õe näol, kes kõik on valmis teda materiaalselt ja moraalselt toetama; - Isik on omandanud põhihariduse ja läbinud sotsiaalprogrammi; - Töötas koristajana. 	<p>Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koostema allutamise ja käitumiskontrollile.</p>
<p>VMKm 1-13-10413</p>	<p>KarS § 215 lg 2 p-d 1,2, § 214 lg 2 p-d 1,4, § 200 lg 2 p-d 4,7,8</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla toetab isiku ennetähtaegset vabastamist, prokuratuur aga ei toeta; - Kriminaalkorras karistatud kahel korral; - 2 kehtivat ja 9 arhiveeritud distsiplinaarkaristust; - Olukorras, kus isik ei ole aru saanud oma tegude tõsidusest ja tagajärgedest ning ei ole ka vangistuses ülesnäidanud tõsist tahet seaduskuulekaks eluks, oleks tema ennetähtaegse vabastamise korral ühiskonna heaolu ohustatud; - On olemas kindel elukoht; - Isik on omandanud põhihariduse ning läbinud sotsiaalprogrammid; - Isikul puudub vabaduses seaduskuulekas lähikond; - Suhtlusringkonna moodustavad probleemse käitumisega noored; - Isikul puudub vabanedes töökoht; - Kohus on ka seisukohal, et süüdimõistetute võimalused vabanemisel (kindel elukoht, toetav ema) ja käitumine karistuse kandmise ajal (hariduse omandamine, sotsiaalprogrammide läbimine) ei kaalu üle stema käitumist enne vangistusse 	<p>Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.</p>

		sattumist ning toimepandud kuriteo asjaolusid.	
VMKm 1-14-3490	KarS § 121, § 199 lg 2 p 8, § 215 lg 2 p-d 1,2, § 328 lg 1 ja § 274 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 1 kehtiv distsiplinaarkaristus; - Isik on kriminaalkorras karistatud kahel korral. Kuritegude dünaamika on muutunud raskemaks, lisandunud on vägivalla komponent; - Isikul on olemas kindel elukoht; - Isik osales sotsiaalprogrammides ning oli hõivatud vanglas majadustöödel; - Toetava sotsiaalvõrgustiku olemasolu; - Tutvusringkonnas on kriminaalkorras karistatud isikuid; - Isikul puudub vabanedes töökoht; - Isikul on diagnoositud mitmete psühhoaktiivsete ainete kuritarvitamine; - Kõrgeim risk uute kuritegude toimepanemiseks tekib juhul, kui isik jätkab sõltuvusainete ja alkoholi tarvitamist, jääb kriminaalse mõju alla või satub majanduslikesse raskustesse, kuna tal puudub piisav töökogemus ja vajalikud oskused majanduslikuks toimetulekuks; - Isik on varem rikkunud kriminaalhoolduse nõudeid; - Kohus leidis, et elukoha olemasolu ja lähedaste toetus ei kaalu üles tema käitumist enne vangistusse sattumist ja vangistuse ajal. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-14-6464	KarS § 184 lg 1, § 392 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur ja Viru Vangla toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 1 kehtiv 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne

		<p>distsiplinaarkaristus;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isikut on kolmel korral kriminaalkorras karistatud, kuid on tegemist tema esimese reaalse vangistusega; - Isik on olnud hõivatud majandustöödel, osalenud sotsiaalprogrammides; - Vabanemisel on isikul olemas kindel alaline elukoht; - Garanteeritud töökohta isikul vabanedes ei ole; - Vangistuse jooksul oli isik pidevalt tööga hõivatud. 	tähtaega koostema allutamiseega käitumiskontrollile.
VMKm 1-14-9703	KarS § 121 lg 2 p 3 ja § 141 lg 2 p-d 1,6	<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur ei toetanud isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 26 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Kinnipeetav on kriminaalkorras karistatud esimest korda; - Ei ole kindlat elukohta; - Isik on vangistuses läbinud sotsiaalprogrammid ning lõpetas individuaalõppes 8. klassi; - Kinnipeetaval puudub vabanedes töökoht; - Isikul on probleeme alkoholi ja narkootikumide tarvitamisega; - Suurem osa isiku sõprus- ja suhtlusringkonnast on probleemse käitumisega; - Isik ei tunnista oma probleeme ja tal puuduvad adekvaatsed probleemide lahendamise oskused. Kinnipeetavale on iseloomulik impulsiivne käitumine, ta on pidevalt rahutu ja tal on raskusi järjepidevuse säilitamisega. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-14-9590	KarS § 184 lg 2 p 1, § 263 lg 1 p 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla toetab isiku ennetähtaegset vabastamist. Prokuratuur aga ei toeta; - Isikul on üks kehtiv distsiplinaarkaristus; - Kinnipeetav on kriminaalkorras karistatud kahel korral, vanglas viibib samuti teist korda; 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<ul style="list-style-type: none"> - Isikul on olemas kindel elukoht; - Isikul puudub vabanedes töökoht; - Isik osales sotsiaalprogrammis „Eluviisitreening“ ja omandas puidutööpingi operaatori eriala; - Kinnipeetav on olnud hõivatud erinevatel majandustöödel; - Head suhted perekonnaliikmetega; - kinnipeetaval diagnoositud alkoholisõltuvus, mida saab pidada uue kuriteo toimepanemise riskifaktoriks; - Isik on varem määratud kriminaalhooldusele, kuid pani katseajal toime uue kuriteo; - Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslikku käitlemist peetakse riigi julgeoleku ja avaliku korra seisukohalt väga tõsiseks kuriteoks, sest see kujutab endast suurt ohtu rahva tervisele; - Süüdimõistetud osalemine sotsiaalprogrammides ning tööhõives, keskhariduse ja eriala omandamine, noortele suunatud motivatsioonisüsteemis püsimine ning väljendatud valmisolek seadusekuulekaks eluks on küll kiiduväärt, kuid sellest ei saa teha järeldust tema muutumisest. 	
VMKm 1-14-9255	KarS § 121 + liitkaristus	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 4 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Kinnipeetavat on kriminaalkorras karistatud 3-l korral; - Samuti iseloomustavad isiku poolt toimepandud kuriteod teatavat vägivaldsust; - Isik on osalenud sotsiaalprogrammides; 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<ul style="list-style-type: none"> - Kinnipeetav omandas põhihariduse ja kutsehariduskeskuses keevitaja eriala. Lisaks omandas ta riigikeele A1-, A2- ja B1 tasemed; - Isikul on kindel alaline elukoht; - Puudub garanteeritud töökoht; - Isik ei töötanud vanglas; - Kinnipeetaval on diagnoositud alkoholisõltuvus. 	
VMKm 1-15-949	KarS § 121, § 200 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 1 kehtiv distsiplinaarkaristus; - Kinnipeetavat on kriminaalkorras karistatud 3 korral; - Esimese raskusastme varavastane kuritegu – röövimine, on toime pandud katseajal, millest nähtub, et isik ei suutnud hinnata temale kohtu poolt varasemalt antud võimalust oma karistust vabaduses kanda ning jätkas uute ja raskemate kuritegude toimepanemist; - Kuritegude toimepanemise soodusteguriks oli alkohol, mida võib pidada uue kuriteo toimepanemise riskifaktoriks; - Isik on vangistuses läbinud erinevaid sotsiaalprogramme ja olnud hõivatud majandustöödel. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
TMKm 1-12-2277	KarS § 200 lg 2 p 8, 10, - § 25 lg 1, 2, § 183 lg 2 p 2, § 188 lg 1, § 418 lg 1, § 199 lg 2 p-d 4, 5, 7, 8	<ul style="list-style-type: none"> - Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 3 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Isik on kriminaalkorras karistatud ühel korral; - Isik on vangistuse jooksul osalenud vangla tööhõives juuksuri ja koristajana; - Isik on osalenud sotsiaalprogrammis; - Isikul on olemas kindel 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koostema allutamisega käitumiskontrollile.

		<p>elukoht;</p> <ul style="list-style-type: none"> - On olemas ka töökoht. 	
TMK m 1-11-7178	KarS § 114 p 5	<ul style="list-style-type: none"> - Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik on kriminaalkorras karistatud ühel korral (kannab esmakordselt karistusena täitmisele pööratud vangistust); - Toimepandud kuriteo asjaolud on äärmiselt rasked; - Isik on läbinud sotsiaalprogrammid ja omandanud põhihariduse; - Isikul on 2 distsiplinaarkaristust; - Isikul on olemas kindel elukoht ja lähedaste toetus. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMK m 1-14-3490	KarS § 121, § 199 lg 2 p 8, § 215 lg 2 p-d 1,2, § 328, § 274 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur ja Viru Vangla ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 1 kehtiv distsiplinaarkaristus; - Kriminaalkorras on isik karistatud 2 korral; - Isik jätkas uute kuritegude toimepanemist katseajal; - Isiku sõprusringkonda kuulusid varasemalt valdavalt kriminaalkorras karistatud isikud; - Isik on läbinud sotsiaalprogrammid ning oli hõivatud majandustöödel; - Isikul on olemas kindel elukoht. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMK m 1-17-1891	KarS § 184 lg 2 p-d 1,2, § 183 lg 2 p 2, § 423 ¹	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 2 kehtivat kriminaalkaristust ning reaalselt vangistust kannab ta teist korda; - Korduv kriminaalkorras karistus viitab sellele, et isik ei ole varasematest karistustest vajalikke järeldusi teinud ega oma käitumist õiguskuulekuse suunas korrigeerinud, vaid on jätkanud uute kuritegude 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<p>toimepanemist;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isikul on 4 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Isik on osalenud riigikeele B2 taseme õppes ning lõpetanud põhikooli ja omandanud abikoka eriala; - Isik on läbinud sotsiaalprogrammi ja oli hõivatud vangla majandustöödel; - Kinnipeetaval on vabanemisel kindel elukoht; - Isikul puudub kinnipeetaval vabanemisel garanteeritud töökoht; - Kinnipeetava tutvusringkonda kuuluvad kriminaalse taustaga isikud; - Isik on varem olnud kriminaalhooldusel, kuid ta on rikkunud talle määratud lisakohustust ning pannud katseajal toime uue kuriteo. 	
VMKm 1-15-7623	KarS § 184 lg 1, § 200 lg 2 p 7, § 215 lg 2 p-d 1,2	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toetanud isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik on 2 korral karistatud ja vanglas on ta esimest korda; - Isikul on 3 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Isiku kriminaalse käitumise läbivaks jooneks on olnud vägivalla kasutamine ja grupiviisiline tegutsemine; - Kuritegude toimepanemise soodusteguriks on sõltuvusainete kuritarvitamine; - Isikul puudub garanteeritud töökoht; - Vabanemisel on isikul kindel elukoht; - Isik on osalenud erinevates tegevustes ja sotsiaalprogrammides, A2-taseme riigikeele õppes, omandanud abikoka eriala ning olnud hõivatud majandustöödel koristajana ja köögitöölisena. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-16-	KarS § 200 lg 2	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei 	Kohus jättis isiku

3296	p 7, § 263 lg 1 p 1, § 199 lg 2 p 9, § 25 lg 2, § 423 ¹	<p>toeta isiku ennetähtaegset vabastamist;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isikut on kriminaalkorras karistatud 2 korral; - Kuritegude dünaamika on muutunud raskemaks; - Kuritegude toimepanemise soodusteguriks on sõltuvusainete tarvitamine; - Isikul on 1 kehtiv distsiplinaarkaristus; - Vabanemisel puudub kinnipeetaval kindel töökoht; - Kriminaalhooldus ebaõnnestus; - Isik on osalenud tööhõives ning läbinud sotsiaalprogrammi. 	vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-17-3994	KarS § 263 lg 1 p 2, § 274 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik on omandanud põhihariduse, on läbinud sotsiaalprogrammid; - Isikul on diagnoositud narkosõltuvus, samuti on tal probleeme alkoholi kuritarvitamisega; - Isik püüab hoiduda reeglite ja korra rikkumisest, kuid alati see ei õnnestu. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koostema allutamisega käitumiskontrollile.
VMKm 1-16-3296	KarS § 200 lg 2 p 7, § 263 lg 1 p 1, § 199 lg 2 p 9 - § 25 lg 2 ja § 423	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isiku poolt toimepandud kuriteod on muutunud raskemaks, kuna lisandunud on vägivalla kasutamine. Kuritegude toimepanemist soodustab sõltuvusainete tarvitamine; - Isik osales psühholoogilisel nõustamisel, vangla tööhõives, läbis sotsiaalprogrammi; - Isikul puuduvad distsiplinaarkaristused; - Isikul on kindel elukoht, kuid puudub garanteeritud töökoht; - Toetavaks isikuks on vanaema; - Isiku suhtlusringkonnas on 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<p>palju kriminaalse taustaga tuttavaid, kellega enda sõnul on suhted katkestanud;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isikul on probleeme alkoholi ja narkootiliste ainete kuritarvitamisega. 	
VMKm 1-16-11039	KarS § 121 lg 2 p 3, § 200 lg 2 p-d 4, 7	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kinnipeetavat on korduvalt distsiplinaarkorras karistatud; - Isikul on head suhted vanematega; - Isikul on olemas kindel vabanemisyrgne elukoht; - Isiku tutvusringkonda kuuluvad peamiselt kriminaalkorras karistatud eakaaslased; - Vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise peamine sisuline eeldus on isiku edasine õiguskuulekas käitumine; - Isik on läbinud sotsiaalprogrammi „Eluviisitreening“ ning õppis A1-tasemel riigikeelt; - Isik kuritarvitas alkoholi; - Kriminaalkorras on ta karistatud juba teist korda ning tema kuriteod on olnud vägivaldsed; - Vanglas pani isik toime uue väärteo. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-15-8579	KarS § 199 lg 2 p-d 4,7,8, § 215 lg 2 p-d 1,2, § 121	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - 12 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Kinnipeetavat on 3 korral kriminaalkorras karistatud; - Isikul puudub vabanemisel töökoht; - Kinnipeetava suhtlusringkond koosneb probleemse käitumisega isikutest; - Enne vangistust tarbis isik igapäevaselt alkoholi; - Kinnipeetav on olnud varasemalt määratud 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<p>kriminaalhooldusele, kuid ta rikkus kontrollnõudeid;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isik on vangistuses olnud hõivatud majandustöödel ning läbinud sotsiaalprogrammid; - ta on läbinud riigikeele A1- ja A2-taseme kursused, omandanud põhihariduse ja alustanud Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses abikokeriala omandamist. 	
VMKm 1-14-9590		<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist, prokuratuur aga toetas; - Isikul on 2 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Isik on omandanud puidutööpingi operaatori eriala; - Ta on osalenud noorte programmis EQUIP ja sotsiaalprogrammis „Eluviisitreening õigusrikkujatele“; - Kinnipeetav on olnud hõivatud majandustöödel; - Isikul on kindel elukoht; - Kõik pereliikmed on toetavad ja ootavad tema koju saabumist; - Isik on motiveeritud oma varasemat käitumist muutma; - Vabanedes on isikul olemas ka töökoht. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koostema allutamisega käitumiskontrollile.
VMKm 1-14-8329	KarS § 121 + liitkaristus	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Puuduvad kehtivad distsiplinaarkaristused; - Kinnipeetavat on kriminaalkorras karistatud kahel korral. Esimene kuritegu oli mõrv, käesolev kuritegu on vanglas toime pandud kehaline väärkohtlemine; - Kuritegude toimepanemise muster kordub, läbiv on vägivalla kasutamine teiste inimeste suhtes.; - Vabanemisel on kindel elukoht; 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<ul style="list-style-type: none"> - Isa on nõus poega toetama; - Isikul puudub vabanemisel garanteeritud töökoht; - Vanglas olles on rünnanud kaaskinnipeetavat; - Isik on osalenud paljudes taasühiskonnastavates tegevustes ning läbinud sotsiaalprogramme erinevatel teemadel; - Kuigi isiku käitumine vangistuses on olnud hea, ei kaalu kohtu hinnangul kinnipeetavat positiivselt iseloomustavad asjaolud üles negatiivseid. 	
VMKm 1-16-11302	KarS § 199 lg 2 p-d 5,8,9, § 121 lg 2 p 2 ja § 214 lg 2 p 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kuigi kinnipeetavat on kriminaalkorras karistatud 2-1 korral, kuid viibib ta vangistuses esimest korda; - Isikul on 1 kehtiv distsiplinaarkaristus; - Isik on osalenud erinevates taasühiskonnastavates tegevustes, sealhulgas omandanud põhihariduse, osalenud sotsiaalprogrammis. Samuti üppis abikoka eriala; - Vabanemisel on tal kindel elukoht; - Kinnipeetaval on diagnoositud kanepisõltuvus, samuti on ta alkoholi kuritarvitaja; - Kuigi kinnipeetav on varem katseajal pannud toime uue kuriteo, tuleks kohtu hinnangul anda kinnipeetavale võimaluse näidata seda, et tema käitumine ja hoiakud on esimest korda vangistuses viibitud aja jooksul muutunud ning ta on asunud seaduskuulekale teele. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koostema allutamisega käitumiskontrollile.
VMKm 1-14-5505	KarS § 114 p-d 1, 5	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 1 kehtiv distsiplinaarkaristus; 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<ul style="list-style-type: none"> - Vangistuse ajal on isik olnud hõivatud õppimise ja tööga, ta läbis sotsiaalprogrammid; - Kohus leidis, et kinnipeetava käitumine karistuse kandmise ajal on oluliseks, kuid mitte ainsaks otsustavaks tingimuseks kinnipeetava tingimisi enne tähtaega küsimuse lahendamisel; - Peab kohus ennetähtaegse vabastamise korral võtma arvesse ka kuriteo asjaolusid; - Isikul on olemas kindel vabanemisjärgne elukoht ja töökoht; - Kinnipeetaval on vabaduses toetav lähivõrgustik. 	
VMKm 1-17-8309	KarS § 200 lg 2 p 7	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 3 kehtivat kriminaalkaristust, kuid vangistuses viibib ta esimest korda; - Kinnipeetava käitumine vangistuses on olnud õiguspärane. Tal puuduvad distsiplinaarkaristused; - Isik omandas riigikeele B1 taseme ja alustas B2 taseme õpinguid. Samuti osales sotsiaalprogrammis; - Isik alustas õpinguid abikoka erialal; - Isikul on kindel elukoht, kuid garanteeritud kohta ei ole; - Kinnipeetava suhted perega on head ja üksteist toetavad; - Alustas vangistuses õpinguid abikoka erialal; - Kinnipeetav on tarvitanud narkootilisi aineid ja alkoholi juba varasest east alates, kuid tema väärtushinnangud on sõltuvusainete tarvitamise osas muutunud. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koostema allutamiseга käitumiskontrollile.
VMKm 1-16-7369	KarS § 184 lg 2 p-d 1 ja 2	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toetanud isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 1 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega

		<ul style="list-style-type: none"> distsiplinaarkaristus; - Isikul on olemas kindel vabanemisjärgne elukoht; - Isik on omandanud põhihariduse; - Puudub garanteeritud töökoht; - Osales sotsiaalprogrammides; - Vanglas ei kannaks isik karistust esimest korda; - Kohtul puudub kinnipeetava kuritegusid, distsiplinaarrikkumist, varasemat elukäiku ning vabanemisjärgseid elutingimusi hinnates kindlustunne, et isik oleks käesoleval ajal suuteline läbima edukalt kriminaalhooldaja kontrolli all ennetähtaegse vabastamisega kaasneva katseaja ning hoiduma uute kuritegude toimepanemisest. 	vabastamata.
VMKm 1-15-9471	KarS § 184 lg 2 p 2	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 1 kehtiv kriminaalkaristus; - Vangistuses viibib ta esimest korda; - Isik on läbinud sotsiaalprogrammid; - Isikul on kindel elukoht ja garanteeritud töökoht; - Sõprade ja tuttavate ring oli valdavalt kriminaalne; - Vangistuse jooksul on kinnipeetav loobunud paljude endiste tuttavatega suhtlemisest; - Isik ei soovi enam narkootikumide tarvitada. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koostema allutamisega käitumiskontrollile.
VMKm 1-17-5447	KarS § 121 lg 2 p-d 1, 3, § 200 lg 2 p 7	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 17 distsiplinaarkaristust; - Isik on vangistuse ajal täitnud koolikohustust ning koolivaheajal töötanud majandustöödel. Samuti on ta 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<p>läbinud sotsiaalprogrammid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isikul on kindel elukoht; - Isikul on kodune lähedaste ring, kes oleks valmis teda toetama; - Isiku lähedaste hulgas on isikuid, keda on kriminaalkorras karistatud; - Isik võib käituda teise inimesega suheldes agressiivselt ja üleolevalt; - Kohus leidis, et kuigi isiku puhul räägib ennetähtaegse vabastamise kasuks tema noor vanus, näitab tema korduv ja raskete distsiplinaarrikkumistega seotud käitumine vanglas, et sisulisi muutusi tema hoiakutes ja käitumises toimunud ei ole. Seetõttu ei pidanud kohus õigustatuks tema tingimisi ennetähtaegset vabastamist; - Kohus leiab, et süüdimõistetu käitumine vanglas ja tema võimalused vabanemisel (elukoha olemasolu ning lähedaste toetus) ei kaalu üles tema käitumist vahetult enne vangistusse sattumist, toimepandud kuriteo asjaolusid ning käitumist vangistuse tingimustes. 	
VMKm 1-15-1618	KarS § 113, § 418 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kohtu hinnangul oli kuriteo toimepanemise ajal isiku näol tegemist välja kujunemata maailmapildiga noorega, kelle enesekontrollivõime ja adekvaatsus oma tegude hindamisel oli pidurdunud; - Distsiplinaarkaristused puuduvad; - Isikul on kindel elukoht; - Kohus hindab positiivsena, et isik on vangistuse ajal aktiivselt osalenud impulsiivse käitumise ja emotsioonidega toimetuleku vestlustes ning 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest enne tähtaega koostema allutamise ja käitumiskontrollile.

		<p>regulaarselt pereteraapias, mille tulemusel on paranenud tema peresuhted. Seega on kinnipeetav kasutanud vanglas oldud aega tõhusalt enda arendamiseks ja käitumise analüüsimiseks;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kohus otsustas isiku ennetähtaegselt vabastada, kuna tema käitumine vangistuses oli eeskujulik, ta osales aktiivselt taasühiskonnastavates tegevustes ja pereteraapias ning tal on olemas kindel elu- ja töökoht ning toetav perekond. Tingimisi ennetähtaegse vabastamise eesmärk on motiveerida vanglas positiivselt käituvaid isikuid. Kuna isiku puhul on vanglas vajalikud tegevused lõppenud ning edasine vangistus ei aitaks tema taasühiskonnastamisele kaasa, tuleb ta tingimisi vabastada, rakendades samas kriminaalhoolduse kontrollnõudeid; - Kohus leidis, et tingimisi vabastamine on otstarbekas, kuna sel juhul säilib riigil süvendatud kontroll tema käitumise üle ja see distsiplineerib isikut oluliselt. 	
VMKm 1-17-8602	KarS § 274 lg 1 + liitkaristus	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on 36 distsiplinaarkaristust; - Omandatud on põhiharidus ning kaks eriala; - Isik töötas vanglas; - Isikud on osalenud ka riigikeele kursusel; - Isik on osalenud sotsiaalprogrammides; - Isikul on vabanemisel elukoht, mis on kontrollnõuete kohaldamiseks vajalik; - Isik oli kriminaalkorras 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<p>karistatud 3 korda;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isiku varasem käitumine viitab kõrgele uue kuriteo toimepanemise riskile. Isik ei kasutanud varasemat tingimisi karistamise võimalust ning jätkas ka vangistuse ajal õigusvastast käitumist. Kohus rõhutas, et isiku muutused seaduskuuleka käitumise poole on veel liiga lühiajalised, mistõttu vajab tema positiivne areng täiendavat kinnistamist vangistuses; - Isikul on olemas kodune lähedaste ring, kes on valmis teda toetama; - Tutvusringkonnas on kriminaalse taustaga inimesed; - Varasemat käitumist on mõjutanud nii alkoholi kui narkootikumide tarvitamine; - Kohus selgitas, et oma seisukoha kujundamisel on arvesse võtnud nii kuriteo toimepanemise asjaolusid, isiku käitumist vangistuse ajal ja lisaks prognoosotsustust isiku käitumisele võimaliku vabanemise korral; - Kuigi isiku käitumine on pärast psühholoogilist nõustamist paranenud, ei saa kohus kindel olla muutuste pikaajalisuses. 	
VMKm 1-17-6601	KarS § 114 lg 1 p 5 - § 25 lg 2,4	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikut on esimest korda kriminaalkorras karistatud ning vangistuses viibib ta samuti esimest korda; - Isikul on 5 distsiplinaarkaristust; - Omandas vangistuses poolautomaatkeevitaja eriala ja riigikeele B1 taseme; - Isik töötas vanglas; - Tal on olemas kindel elukoht; - Puudub garanteeritud töökoht; - Isikul on lähedased, kellel on 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<p>head suhted, kuid tema suhtlusringkonda kuuluvad alkoholi ja narkootilisi aineid tarvitavaid isikud;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isik on alkoholi kuritarvitaja. 	
VMKm 1-16-7179	KarS § 141 lg 2 p 1, § 121 lg 2 p-d 2,3; § 120 lg 1, § 179 lg 1 ja § 186 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kriminaalkorras on isik ühel korral karistatud ja reaalselt vangistust kannab ta esimest korda; - Isikul on 2 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Isik omandas põhihariduse, abikoka eriala ning riigikeele A1 taseme, töötas varem alaealisena lapsevanema nõusolekul vangla majandustöödel koristajana; - Kuigi elukohaga tal vabanemisel probleeme ei ole, ei erine tema vabanemisjärgsed elutingimused oluliselt sellest, millised need olid enne vanglasse sattumist; - Isikul ei ole garanteeritud töökohta; - Vanemad ei ole nõus kinnipeetavat materiaalselt toetama; - Isiku suhtlusringkonnas on probleemse käitumisega noori, kellega suhtlemist püüab ta edaspidi vältida; - Varem tarvitas ta narkootikumid; - Kinnipeetav eitab enamuse kuritegude toimepanemist ning üritab enda süüd neis vähendada või kannatanute kaela veeretada. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-19-1878	KarS § 199 lg 2 p-d 7,9, § 263 lg 1 p 1, § 184 lg 2 p 1, § 320	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kinnipeetaval on 2 kehtivat kriminaalkaristust; - Puuduvad distsiplinaarkaristused; - Isik läbis sotsiaalprogrammi ja 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koostema allutamisega käitumiskontrollile.

		<p>töötas vanglas majandustöödel;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vabanemisel on isikul kindel elukoht; - Ema on nõus poega toetama; - Kinnipeetava suhtlusingkond on suures osas kriminaalne. 	
VMKm 1-18-764	KarS § 121 lg 1, § 199 lg 2 p-d 5, 7, 9, § 215 lg 2 p 2 ja § 200 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik on kriminaalkorras karistatud ühel korral; - Varasema kriminaalhoolduse ebaõnnestumine muudab kohut süüdimõistetu ennetähtaegse vabastamise suhtes ettevaatlikumaks. Samas võtab kohus arvesse, et tegemist on noore inimesega, kelle puhul võib reaalses vangistuses viibitud aeg ja vangistuses läbitud tegevused avaldada suurt mõju oma varasema eluviisi muutmiseks; - omandas vangistuses põhihariduse ning osales sotsiaalprogrammides; - Puuduvad distsiplinaarkaristused; - Isikul on olemas vabanemisjärgne kindel elukoht ning elukohta on elektroonilise valve paigaldamine võimalik; - Suhted emaga ja perekonnaga on muutunud vangistuses paremaks; - Diagnoositud alkoholi kuritarvitamine. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koostema allutamiseega käitumiskontrollile.
VMKm 1-15-7623	KarS § 184 lg 1, § 200 lg 2 p 7, § 215 lg 2 p 1,2	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik kannab reaalselt vanglakaristust esimest korda, kriminaalkorras on teda karistatud kaks korda; - Kinnipeetav on varem olnud kriminaalhooldusel, kuid rikkus katseaja tingimusi, tarvitas alkoholi ja narkootikume ning ei jätkanud 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

		<p>hariduse omandamist ning karistus pöörati täitmisele;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Töötas vanglas erinevatel ametikohtadel; - Läbis sotsiaalprogrammid; - Isik omandas abikoka eriala ning riigikeele A2 tasemel; - Distsiplinaarkaristused puuduvad; - Isikul on olemas kindel elukoht, kuid samas puudub tal vabanemisjärgne töökoht; - Suhted lähedastega on toetavad; - Suhtlusringkonnas on kriminaalse taustaga isikuid; - Isikul on diagnoositud nii alkoholi- kui ka narkosõltuvus; - Süüdimõistetud võimalused vabanemisel (elukoha olemasolu ja lähedaste toetus) ning käitumine karistuse kandmise ajal (distsiplinaarkaristuste puudumine, vanglas töötamine, individuaalse täitmiskava täitmine jne) ei kaalu üles tema käitumist enne vangistusse sattumist (korduvkaristus, ebaõnnestunud kriminaalhooldus ja riskitegurina varasem sõltuvusainete tarvitamine, kriminaalne tutvusringkond). 	
VMKm 1-17-11450	KarS § 200 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik kannab reaalselt vanglakaristust esimest korda; - Isikul on 3 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Vangistuses on isik töötanud, osalenud sotsiaalprogrammides; - Isikul ei ole garanteeritud töökohta; - Tal on kindel elukoht; - Probleemiks on ka alkoholi tarvitamine. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.

<p>VMKm 1-19-7969</p>	<p>KarS § 121 lg 2 p 3, § 113 lg 1</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik on vangistuses viibides täitnud erinevaid töökohustusi; - Isik omandas keskhariduse; - Osales sotsiaalprogrammides; - Isikul on 4 kehtivat distsiplinaarkaristust; - Kohtu veendumusel räägib Karl Volkovskise vabastamise vastu eelkõige tema isik ja tema varasem elukäik; - Isik pani teod toime alkoholijoobes; - Teo toimepanemise asjaolusid iseloomustab impulsiivne vägivaldne käitumine, hoolimatus kannatanute suhtes; - Isik ei soovi narkootikumide tarvitamises midagi muuta; - On korduvalt täitmata jätnud enda lubadused ning kriminaalhooldusel viibides lõhkus järelevalveseadme ning läks koos sõpradega alkoholi tarvitama, kuigi tal oli kohtu poolt pandud keeld alkoholi tarvitada; - elukoht oli isikule tagatud ka ajal, kui ta pani toime süüdimõistmise aluseks olevad kuriteod; - Isikul on olemas toetav lähivõrgustik; - Isiku varasem käitumine nii vabaduses kui ka vangistuses viitab sedavõrd suurele retsidiivsusriskile; - Kriminaalhooldus ei ole see meede, mis vähendaks isiku poolt uute kuritegude toimepanemise võimalikkust olulisel määral. 	<p>Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.</p>
<p>VMKm 1-19-2202</p>	<p>KarS § 206 lg 1 ja § 217 lg 1, § 200 lg 1</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toeta isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kinnipeetav on kriminaalkorras karistatud kahel korral ja kehtivaid 	<p>Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.</p>

		<p>distsiplinaarkaristusi on 2;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Töötas vanglas; - On läbitud sotsiaalprogrammid; - Vägivaldne käitumine moodustab kinnipeetava puhul käitumismustri ning isikul esinevad psühhiaatrilised ja psühholoogilised probleemid; - Võimalikud konfliktid perekonnaliikmetega; - Puudub kindel töökoht. 	
--	--	---	--

**Lisa 3. Lahendid, milles kohus käsitles süüdimõistetu ennetähtaegset vabastamist
KarS § 76¹ lg 2 alusel**

Kohtulahendi number	Kvalifikatsioon	Isiku iseloomustus ning kohtu argumendid	Kohtu otsus
VMKm 1-14-5179	KarS § 424	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör ei toetanud isiku tingimisi enne tähtaega vabastamist; - Isik oli teo toimepanemise ajal noorem kui 18-aastane, ta on 8 -kuulist ja 5- päevast vangistust kandnud vanglas peaaegu 7 kuud, so rohkem kui poole mõistetud karistusajast ja rohkem kui neli kuud. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamisega käitumiskontrollile.
VMKm 1-14-7556	KarS § 266 lg 1 p 2	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör ja vangla ei toetanud isiku vabastamist; - Isik oli teo toimepanemise ajal noorem kui 18- aastane, ta on 3 aasta 9 kuu ja 6 päevast vangistust kandnud vanglas enam kui 3 aastat, s.o rohkem kui poole mõistetud karistusajast ja rohkem kui neli kuud; - Kohus leidis, et kuna karistusseadustik § 5 lg 2 kohaselt seadusel, mis välistab teo karistatavuse, kergendab karistust või muul viisil leevendab isiku olukorda, on tagasiulatuv jõud isiku suhtes, keda ei ole selle teo eest jõustunud otsusega karistatud. Seadusel, mis välistab teo karistatavuse, karistamise vangistusega või lühendab vangistust, on tagasiulatuv jõud ka isiku suhtes, kes kannab temale jõustunud otsusega mõistetud vangistust või kellele jõustunud otsusega mõistetud vangistus pööratakse täitmisele. Sellisel juhul kohaldatakse kergemat karistust vastavalt uuele seadusele. Karistus 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamisega käitumiskontrollile.

		vähendatakse uue seaduse järgi sama teo eest kehtestatud maksimaalse määrani või, kui tegu ei ole enam karistatav kuriteona, vabastatakse isik vangistusest täielikult.	
VMKm 1-14-7729	KarS § 121	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör ei toetanud isiku ennetähtaegset vabastamist, Viru Vangla aga toetas; - Varavastastele tegudele lisandunud vägivaldsus näitab kuritegude raskenemist; - Varasemad karistused ei ole süüdimõistetule positiivset mõju avaldanud ning vangla hinnangul on 58% tõenäosus, et ta paneb järgmise kahe aasta jooksul toime uue mittevägivaldse kuriteo. - Isikul on kuus kehtivat distsiplinaarkaristust; - Viimase vägivallakuriteo asjaolud ning kõrge käitumiskontrollist kõrvalehoidumise risk ei võimalda kriminaalhoolduse abil tema ohtlikkust vähendada, mistõttu kergekäeline vabastamine pole karistuspoliitiliselt vastuvõetav; - Piirangud, mis on seotud kriminaalhooldusega, ei ole piisavad süüdimõistetud õiguskuuleka käitumise tagamiseks; - Seaduse eesmärk ei ole vabastada kinnipeetavat, kes kannab vangistust lisaks alaealisena toime pandud teo eest ka täisealisena toimepandud tegude eest. Kohus leidis, et asjaolu, et isik on täisealisena pannud toime jätkuvalt kuritegusid, on katkestanud võimaluse isik vabaneda KarS § 76¹ lg 2 alusel. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-13-	KarS § 199 lg 2	- Prokuratuur ja Viru Vangla	Kohus vabastas

9634	p 5,7,9; § 200 lg 2 p 4; § 349; § 328 lg 1 - § 25 lg 2.	<p>toetasid isiku ennetähtaegse vabastamist;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kohus leidis, et süüdimõistetu võib vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastada, kuna ta on alaealine, keda on kriminaalkorras karistatud ühel korral ja kes kannab oma esimest vanglakaristust. Positiivseks peetakse tema jätkamist õpingutega põhihariduse omandamiseks, valmisolekut osaleda sõltuvusravis ning käimist psühholoogi vastuvõtul emotsionaalse seisundi stabiliseerimiseks; - Isikul on vabaduses kindel elukoht ja head suhted vanaema ja onuga. Samas on alkoholi ja narkootikumide tarvitamine tema puhul uue kuriteo toimepanemise riskifaktor; - Kohus leidis, et isikule tuleks anda võimalus tõestada, et tema käitumine ja väärtushinnangud on vangistuses viibimise jooksul muutunud ning et ta suudab elada seaduskuulekalt. 	isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile.
VMKm 1-13-8837	KarS § § 275, § 274 lg 1 ja § 404	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör toetas isiku tingimisi enne tähtaega vabanemist; - Kohus leidis, et isik tuleb ennetähtaegselt vabastada KarS § 76¹ lg 2 alusel. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile.
VMKm 1-13-8945	KarS § 274 lg 1, § 275; § 200 lg 2 p 8	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör ei toetanud isiku tingimisi ennetähtaegset vabastamist; - Arvestades, et isik kannab karistust ka esimese astme tahtliku kuriteo eest, ei kohaldu tema suhtes KarS § 76¹ lg 2 sätestatud kohustusliku vabastamise nõue. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata.
VMKm 1-14-	KarS § 199 lg 2	<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur ja Viru Vangla 	Kohus vabastas

5824	p 7,8,9, § 404 ja § 215 lg 2 p-d 1,2	<p>toetasid isiku ennetähtaegset vabastamist;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isik oli teo toimepanemise ajal ja on ka praegu alaealine. Ta on kandnud rohkem kui poole talle mõistetud karistusest ning 1 aasta, 1 kuu ja 28 päeva pikkusest vangistusajast jääb kandmata vaid 19 päeva. Seetõttu tuleb kohus kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastada. 	isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile.
VMKm 1-14-5464	KarS § 201 lg 2 p-d 1,4; § 404; § 274 lg 1; § 275; § 266 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik kuulub vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamisele vastavalt KarS § 76¹ lg 2 alusel, kuna ta oli kuritegude toimepanemise ajal alaealine. Tegemist on teise astme kuritegudega, ning ta on juba kandnud üle poole talle mõistetud karistusest. Vabanedes on tal kindel elukoht ning ta on motiveeritud jätkama põhihariduse omandamist, et hiljem eriala omandada. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile.
VMKm 1-14-9065	KarS § 199 lg 2 p-d 7,9; § 215 lg 2 p-d 1,2; 136 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör ja Viru Vangla toetasid isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik tuleb vabastada vangistusest tingimisi enne tähtaega, kuna KarS § 76¹ lg 2 eeldused on täidetud. Isik on alaealine, tema toimepandud teod on teise astme kuriteod. Tegemist on isikuga, keda on kriminaalkorras karistatud vaid üks kord ja kes viibib vanglas esimest korda, mistõttu võib vangistusel olla oluline mõju tema edasisele käitumisele; - Kuna isik on alaealine, varem karistamata ja viibib vanglas esimest korda, on vangistusel tema käitumise kujundamisel 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile.

		oluline mõju. Tal on olemas toetav elukeskkond ja puuduvad vanglas rikkumised.	
VMKm 1-14-5457	KarS § 201 lg 2 p 1; § 121.	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör ja Viru Vangla toetasid isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik oli teo toimepanemise ajal alaealine. Isik on kandnud enam kui poole talle mõistetud karistusajast, mis oli 6 kuud ja 2 päeva. Seega otsustas kohus vabastada isik tingimisi enne tähtaega. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile.
VMKm 1-14-8543	KarS § 274 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör ja Viru Vangla ei toetanud isiku ennetähtaegset vabastamist; - KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud, mistõttu tuleb isik tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastada. - Vabanedes on isikul kindel elukoht vanemate juures ning võimalus asuda tööle isa ettevõttes. Arvestades, et ta elab vanemate juures, võib eeldada, et vanemad toetavad teda vähemalt esialgu. Pere majanduslik olukord on vangla iseloomustuse järgi rahuldav; - Kinnipeetav on vangistuses osalenud erinevates sotsiaalprogrammides, mis on keskendunud nii käitumisriskide tuvastamisele ja konfliktidega toimetulekule kui ka sõltuvustest vabanemisele. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile.
VMKm 1-15-1676	KarS § 199 lg 2 p-d 7,9; § 404	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör toetas isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik tuleb vabastada vangistusest tingimisi enne tähtaega vastavalt KarS § 76¹ lg 2 alusel, kuna vajalikud eeldused on täidetud; - Vabanedes on isikul kindel alaline elukoht ema ja ema elukaaslase juures. Isikul ei ole probleeme alkoholi ega 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile.

		narkootikumide tarvitamisega. Lisaks kuuluvad tema tutvusringkonda mitmed kriminaalkorras karistatud isikud.	
VMKm 1-15-896	KarS § 183 lg 1; § 121	<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur toetas isiku ennetähtaegset vabastamist, Viru Vangla aga ei toetanud; - Isik tuleb tingimisi enne tähtaega vabastada, kuna talle tuleb anda võimalus näidata, et ta suudab elada seaduskuulekat elu ja täita talle pandud kohustusi. Isik on alaealine ning tal on vabanedes kindel elukoht ema juures ja toetav sotsiaalvõrgustik; - Isikul puuduvad kehtivad distsiplinaarkaristused. Vanglas on isik edukalt osalenud noortele suunatud motivatsioonisüsteemis, mis viitab tema püüdlustele õiguskuuleka elu poole; - Karistus on oma eesmärgi täitnud ning isiku taasühiskonnastamise huvides on ennetähtaegse vabastamise efektiivsus suurem kui karistuse lõpuni vanglas kandmisel. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseega käitumiskontrollile
VMKm 1-15-4989	KarS § 404 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Prokurör ja Viru Vangla toetasid isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kohus otsustas vabastada isikut tingimisi enne tähtaega vangistusest, kuna KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseega käitumiskontrollile.
VMKm 1-15-4305	KarS § 423 ¹ , § 263 lg 1 p 1, § 121 lg 2 p 3, § 199 lg 2 p-d 4,7, § 215 lg 2 p-d 1,2	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetasid isiku ennetähtaegset vabastamist; - KarS § 76¹ lg 2 eeldused on täidetud. Isiku toimepandud teod on teise astme kuriteod, ta oli nende toimepanemise ajal alaealine ning on kandnud poole talle mõistetud 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseega käitumiskontrollile.

		<p>karistusest.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isikul on vabaduses kindel elukoht. Ta soovib jätkata üldhariduse omandamist, et hiljem saada kutseharidus. Isikule tuleb anda võimalus näidata, et ta on valmis elama seaduskuulekalt ja täitma talle pandud kohustusi. Kohus rõhutas ka isiku varasemat elustiili. 	
VMKm 1-14-394	KarS § 122, § 121 ja § 275	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur ei toetanud isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kuna KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud, leiab kohus, et isik tuleb vabastada vangistusest tingimisi enne tähtaega. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamisega käitumiskontrollile.
VMKm 1-15-6913	KarS § 213 lg 1, § 199 lg 2 p-d 7,8,9 ja § 121 lg 2 p 3	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ei toeta ennetähtaegset vabastamist, prokuratuur toetas; - Isik kuulub ennetähtaegselt vabastamisele kohustuslikus korras s.o. sõltumata ennetähtaegse vabastamise muudest eeldustest. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamisega käitumiskontrollile.
VMKm 1-16-1969	KarS § 121 lg 2 p 3 ja § 404 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kohus leidis, et isik oli kuriteo toimepanemise ajal alaealine ning on seda ka praegu. Kõik tema toime pandud süüteod kvalifitseeruvad teise astme kuritegudeks ning talle määrati liitkaristusena 1 aasta 5 kuu ja 29 päeva pikkune vangistus. Kuna kõik materiaalõiguslikud tingimused on täidetud, on kohus kohustatud ta KarS § 76¹ lg 2 alusel tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastama. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamisega käitumiskontrollile
VMKm 1-16-5883	KarS § 121 lg 2 p 3	<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur toetas isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kohus leidis, et kuna uuele kriminaalajale liideti varasem 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega

			karistus ja moodustati uus liitkaristus, ei saa isik tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamist.	vabastamata
VMKm 1-16-4003	KarS § 199 lg 2 p-d 7,8,9		<ul style="list-style-type: none"> - Prokuratuur ja Viru Vangla toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kohus otsustas isiku tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastada, kuna ta pani kuriteo toime alaealisena ja on ära kandnud vähemalt poole määratud karistusest. Kuna tegemist on kohustusliku ennetähtaegse vabastamisega, ei saa seda siduda lisatingimustega. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseega käitumiskontrollile.
VMKm 1-16-4885	KarS § 199 lg 2 p-d 5, 7, 9, § 215 lg 2 p 1		<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetasid isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isik pani kuriteod toime alaealisena ning kõik tema süüteod kuuluvad teise astme kuritegude hulka. Viru Maakohtu otsusega määrati talle liitkaristus, millest ta on kandnud vähemalt poole. Seega kohaldub KarS § 76¹ lg 2. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseega käitumiskontrollile.
VMKm 1-16-5984	KarS § 215 lg 2 p-d 1,2, § 263 lg 1 p 1, § 199 lg 2 p-d 7,8,9		<ul style="list-style-type: none"> - Vangla ja prokurör on toetanud isiku vabastamist; - Lisaks KarS § 76¹ lg 2 sätestatule arvestab kohus, et isik viibib vangistuses esimest korda ning tema käitumine oli korrektne, mida kinnitab distsiplinaarkaristuste puudumine. Kohus leiab, et isik on mõistnud õiguskuuleka käitumise vajadust, mida kinnitab tema resotsialiseeriv tegevus vanglas, sealhulgas osalemine sotsiaalprogrammides. Isikul on olemas elukoht, lähedaste toetus ning ta on nõustunud kriminaalhoolduse vajalikkusega. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseega käitumiskontrollile.
VMKm 1-17-	KarS § 215 lg 2		<ul style="list-style-type: none"> - Vangla ja prokuratuur ei 	Kohus vabastas

6097	p 1, 2	<p>toetanud isiku ennetähtaegset vabastamist;</p> <ul style="list-style-type: none"> - KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud. Lisaks märkis kohus, et kuna kinnipeetav viibib vanglas esmakordselt, on vangistusel potentsiaalne mõju tema edasise käitumise kujundamisel. Vabastades saab talle anda võimaluse tõestada oma seaduskuulekust, ning lisakohustused katseajal aitavad vähendada alkoholi kuritarvitamisest tulenevat retsidiiviriski. 	<p>isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamisega käitumiskontrollile.</p>
HMKm 1-17-8323	KarS § 121 lg 2 p 3	<ul style="list-style-type: none"> - Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud; - Samuti arvestab kohus, et isik viibib vangistuses esimest korda ning tema käitumine on olnud korrektne; - Kuritegelike hoiakute muutmist toetab ka kriminaalhooldus, mis aitab suunata isikut seaduskuulekale eluviisile; - Isikul on pärast vabanemist kindel elukoht ning ta on nõustunud kriminaalhooldusega, mõistes selle vajalikkust oma edasise elu korraldamisel; - Kohus leidis, et isik on karistusest õppinud ning suudab edaspidi järgida kehtivaid norme. 	<p>Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamisega käitumiskontrollile.</p>
VMK 1-17-3925	KarS § 199 lg 2 p-d 5, 7, 9	<ul style="list-style-type: none"> - Vangla ja prokuratuur toetasid isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isiku puhul on täidetud ennetähtaegse vangistusest vabastamise formaalsed eeldused (kohaldub KarS § 76¹ lg 2); - Isikul on 15 kehtivat distsiplinaarkaristust. 	<p>Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamisega käitumiskontrollile</p>

		<p>Positiivsena on ta osalnud psühhiaatri vastuvõttudel, läbinud motiveeriva vestluse ja sotsiaalprogrammi.</p> <p>Vabanemisel elab ta ema juures. Töökoht puudub. Suhted ema ja kasuisaga on paranenud, nad on valmis teda toetama. Samas kuulub isik kriminaalkorras karistatud eakaaslaste ringkonda, mis võib suurendada retsidiivsuse riski;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isikul on diagnoositud kanepisõltuvus, mida ta ei tunnista. Ta keeldus sõltuvusprobleemiga tegelemisest ja lahkus vastavast programmist. <p>Sotsiaalprogrammis osalemine ebaõnnestus. Vangla hinnangul esinevad tal psühhiaatrilised probleemid, impulsiivsus ja kergesti ärrituvus. Tal on puudulikud sotsiaalsed oskused, ning ta õigustab vägivalla kasutamist konfliktide lahendamisel;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vaatamata sellele, et karistuse üld- ja eripreventiivsed eesmärgid pole täitunud ning isiku resotsialiseerumine võib olla keeruline, tuleb ta KarS § 76¹ lg 2 alusel vabastada. 	
VMK m 1-16-11039	KarS § 121 lg 2 p 3	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Kohus otsustas isiku tingimisi enne tähtaega vabastada, kuna KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud; - Lisaks leiab kohus, et isiku tingimisi vabastamine annab talle võimaluse tõestada seaduskuulekust. Kuna ta viibib vanglas esimest korda, võib vangistuse mõju olla tugev tema edasise käitumise 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamise ja käitumiskontrollile

		<p>kujundamisel. Ta on jätkanud õpinguid 8. klassis ning soovib vabanemisel põhiharidust omandada. Pereteraapias osalemist jätkab ka pärast vabanemist. Tal on kindel elukoht ema juures, kus ta on lähedaste poolt oodatud.</p>	
VMKm 1-17-4421	KarS § 263 lg 1 p 1 - § 22 lg 2, § 199 lg 2 p-d 7,8,9	<ul style="list-style-type: none"> - Kuigi isik on ära kandnud üle poole talle määratud karistusest, otsustas Tartu Maakohus 11.06.2018 uue kohtuotsusega liita varasema ärakandmata karistuse, mille tulemusena määrati talle lõplik liitkaristus 2 aastat, 2 kuud ja 24 päeva; - Karistuse kandmise alguseks arvestatakse 11.06.2018, mistõttu ei ole KarS § 76¹ lg 2 tingimused enam täidetud ning tingimisi enne tähtaega vabastamine ei ole võimalik. 	Kohus jättis isiku vangistusest tingimisi enne tähtaega vabastamata
VMKm 1-18-4618	KarS § 215 lg 2 p 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetasid isiku ennetähtaegset vabastamist; - KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud; - Lisaks märgib kohus, et tingimisi enne tähtaega vabastamine annab talle võimaluse tõestada oma seaduskuulekust. Tal on kindel elukoht ema ja kasuisa juures, kellega suhted on paranenud. KarS § 76¹ lg 2 alusel on tegemist automaatse ennetähtaegse vabastamisega, mitte kohtu kaalutusotsusega. Seega puudub kohtul otsustusruum ning vabanemist ei saa siduda käitumise ega elutingimustega. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile
VMKm 1-16-11283	KarS § 121 lg 2 p 3, § 120 lg 1, § 215 lg 1, § 263 lg 1 p 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Isikul on kehtiv distsiplinaarkaristus, kuid ta on 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema

		<p>osalenud psühholoogi vastuvõttudel ja sotsiaalprogrammides. Pärast vabanemist on tal elukoht, kuid lähedasi puudub ja ta on kergesti mõjutatav, eriti kriminaalse taustaga tuttavate poolt. Impulsiivne ja kontrollimatu käitumine, kohanemiskõhivad ning reeglite eiramine tekitavad suure retsidiivsuse riski. Varasem kriminaalhooldus ebaõnnestus;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vaatamata asjaolule, et karistuse üld- ja eripreventiivsed eesmärgid on täitmata ning isiku resotsialiseerumine võib osutuda problemaatiliseks, tuleb isik KarS § 76¹ lg 2 alusel vabastada. 	allutamisega käitumiskontrollile
HMKm 1-18-5620	KarS § 263 lg 1 p 1	<ul style="list-style-type: none"> - Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - Tuleb kohaldada KarS § 76¹ lg 2, kuna kõik tingimused ennetähtaegseks vabastamiseks on täidetud. Pärast vabanemist on isikul kindel elukoht, lähedaste toetus ja ta on nõustunud kriminaalhooldusega, mõistes selle olulisust oma edasises elus. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamisega käitumiskontrollile
VMKm 1-17-11135	KarS § 215 lg 2 p-d 1,2	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetasid isiku ennetähtaegset vabastamist; - KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud; - Kohus leidis, et vabastamine annab isikule võimaluse tõestada oma seaduskuulekust. Tal on kindel elukoht ema ja poolvenna juures, kellega suhted on toetavad. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamisega käitumiskontrollile
VMKm 1-18-	KarS § 199 lg 2	<ul style="list-style-type: none"> - Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset 	Kohus vabastas isiku karistuse

3319	p-d 5, 9	<p>vabastamist;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kohus otsustas isiku tingimisi enne tähtaega vabastada, kuna KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud. - Kuna tal on 29 kehtivat distsiplinaarkaristust peab kohus vajalikuks pikendada katseaega maksimaalselt. Isiku uus elukoht määrati vanaema juurde Eestis. 	kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile
VMKm 1-18-6453	KarS § 121 lg 2 p 3, § 199 lg 2 p-d 7, 9 ja § 214 lg 1	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud. Ta pani teise astme kuriteod toime alaealisena ning on ära kandnud vähemalt poole talle määratud karistusajast, mistõttu kohaldub kohustuslik ennetähtaegne vabastamine. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile
VMKm 1-17-9658	KarS § 199 lg 2 p-de 4, 7 ja 8, § 215 lg 2 p-d 1 ja 2,	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud ning kohtul puudub kaalutusõigus; - Isiku vanglas käitumisele etteheiteid ei ole, tal puuduvad distsiplinaarkaristused ning ta on osalenud sotsiaalprogrammides ja pereteraapias. Vabanemise järel asub ta elama asenduskodusse. Töökoht puudub. Tööle asumine või haridustee jätkamine on vajalik, et vältida retsidiivsust; - Vangla hinnangul on isikul psüühikahäirest tingitud piirangud, kuid ta on teadlik oma ravivajadusest ja järgib ettenähtud ravi; - Kuritegusid soodustasid alkoholi ja narkootikumide tarvitamine ning kriminaalse taustaga sõbrad. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseiga käitumiskontrollile

VMKm 1-18-7769	KarS § 199 lg 2 p 7	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad ennetähtaegset vabastamist; - KarS § 76¹ lg 2 eeldused on täidetud; - Isikul puuduvad distsiplinaarkaristused. Samuti on tal kindel elukoht koos ema ja vennaga. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseega käitumiskontrollile
VMKm 1-17-9002	KarS § 199 lg 2 p-d 7,9, § 200 lg 1 - § 25 lg 2	<ul style="list-style-type: none"> - Viru Vangla ja prokuratuur toetavad isiku ennetähtaegset vabastamist; - KarS § 76¹ lg 2 tingimused on täidetud; - Vanglas on isik saanud hulgaliselt distsiplinaarkaristusi. Samas on ta osalenud psühholoogi vestlustel, pereteraapias ja sotsiaalprogrammides, lõpetanud 7. klassi ning alustanud 8. klassi õpinguid; - Pärast vabanemist asub isik elama ema juurde, kuid tal puudub töökoht ja kindel sissetulek. Perekonnas esineb lähisuhtevägivalda ja alkoholi kuritarvitamist, ema ei suuda teda kontrollida ning vend, kellega ta on varasemalt kuritegusid toime pannud, suurendab retsidiivsuse riski. Lisaks koosneb isiku suhtlusringkond kriminaalkorras karistatud isikutest. Vanglas jätkas isik vägivaldset käitumist. - Kuigi karistuse eesmärgid ei ole täitunud ja resotsialiseerumine võib olla problemaatiline, on isiku vabastamine seadusest tulenev kohustus. 	Kohus vabastas isiku karistuse kandmisest tingimisi enne tähtaega koos tema allutamiseega käitumiskontrollile